

2023

#cietumi

2023
**IESLODZĪJUMA
VIETU
PĀRVALDES
ŽURNĀLS**

4. lpp. **VISPĀRĪGI**
Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka uzruna.
Vadības komentāri par paveikto un turpmākajiem plāniem.
Pamatinformācija par ieslodzījuma vietu pārvaldi.
14. lpp. **KLĀTESOŠI**
Intervija ar Jēkabpils cietuma priekšnieku, Olaines cietuma (Latvijas Cietumu slimnīca) priekšnieku un Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem priekšnieku.
24. lpp. **VĒSTURISKI**
Ieskats Jēkabpils cietuma, Olaines cietuma (Latvijas Cietumu slimnīca) un Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem vēsturē.
38. lpp. **MŪSDIENĪGI**
Fotoreportāža no Jēkabpils cietuma, Olaines cietuma (Latvijas Cietumu slimnīca) un Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem.
68. lpp. **PERSONĪGI**
Intervija ar Tieslietu ministrijas valsts sekretāru Mihailu Papsujeviču.
72. lpp. **INFORMATĪVI**
Māris Luste: cik efektīva ir resocializācija?
75. lpp. **AKTUĀLI**
Kristīne Ķipēna: aktuālais šodien un rīt: starptautiskā dimensija.
78. lpp. **ANALĪTISKI**
Ieslodzījuma vietu pārvaldes statistika par 2022. gadu.

2023. gads ieslodzījuma vietu pārvaldei bija piepildīts ar izmaiņām, izaicinājumiem un būtiskiem pārnākumiem. Kopā mēs esam spēruši soli tuvāk mūsu kopīgajiem mērķiem, veicinot pozitīvas pārmaiņas mūsu iestādē un sabiedrībā. Pateicos visai komandai par jūsu neatlaidību, darba sniegumu un dedzību šajā ceļojumā!

Pāreja uz summēto dienesta pienākumu izpildi 24 stundu režīmā bija izšķirošais solis mūsu darbinieku labklājības uzlabošanā, nodrošinot elastīgāku un personālam draudzīgāku darba grafiku. Tas ir ļāvis mums palielināt efektivitāti un vienlaikus nodrošināt, ka mūsu amatpersonas jūtas novērtētas un atbalstītas.

Ieslodzījuma vietu pārvalde jau vairākus gadus par iestādes mērķi ir izvirzījusi personāla kompetences pilnveidi. Lai šo mērķi sasniegtu, pārvaldes nodarbinātajiem ir jādod iespēja mācīties darba specifikai piemērotās mācību telpās, apgūstot atbilstošu mācību saturu ar mūsdienīgām mācību metodēm profesionālo zināšanu apguvei. 2023. gada 14. jūlijā mēs iemūrējām laika kapsulu topošā Mācību centra pamatos Olainē, iezīmējot jaunas ēras sākumu mūsu personāla izglītībā un pilnveidē. Centrs, kas durvis vērs 2024. gadā, būs platforma mūsu darbiniekiem, kur apgūt jaunas prasmes un zināšanas, izmantojot mūsdienīgas metodes un tehnoloģijas. Pateicamies mūsu partneriem no Norvēģijas par vērtīgo atbalstu šajā projektā!

Svinīgā pasākumā 2023. gada 13. oktobrī tika iemūrēta arī jaunā Liepājas cietuma laika kapsula. Jaunais Liepājas cietums ir kas vairāk nekā tikai jauna infrastruktūra – betons, sienas, caurules un kabeļi. Tā ir mūsu apņemšanās mainīt un pilnveidot pašreizējo ieslodzījuma sistēmu, tā ir mūsu investīcija ilgtspējīgā un drošā nākotnē visiem Latvijas iedzīvotājiem. Jaunais cietums būs ne tikai moderna, droša un funkcionāla iestāde, tas būs simbols tam, kādā veidā mēs kā sabiedrība vēlamies mazināt noziedzību, attīstīt soda izpildi un, kas vēl jo svarīgāk, pilnveidot notiesāto resocializāciju. Projektējot un tagad būvējot šo jauno ieslodzījuma vietu, mūs vadīja doma par ieslodzītajiem, darbiniekiem un sabiedrībai kopumā drošu objektu, kur arhitektūras un tehnoloģisko risinājumu rezultātā lielāko daļu personāla resursu varam novirzīt patiesajam soda mērķim – resocializācijai. Tā mēs saskatām iespēju dot maksimālu ieguldījumu notiesāto domāšanas un uzvedības maiņā un panākt, ka aizvien vairāk personu pēc ieslodzījuma vairs neizdara jaunus noziegumus.

Šogad mēs esam organizējuši pirmās ieslodzījuma vietu pārvaldes šaušanas sacensības, kas ļāva izcelt mūsu komandas garu un solidaritāti. Tā bija izcila iespēja ne tikai stiprināt mūsu kolektīvu, bet arī atpūsties un aizmirst ikdienas stresu.

Ieslodzījuma vietu pārvaldē ir uzsākta jaunu formastērpu izsniegšana. Ar mūsdienīgiem un funkcionāliem formastērpiem mēs ne tikai izceļam mūsu organizācijas profesionālismu, bet arī rūpējamies par darbinieku ērtībām un pašsajūtu. Pilnībā pāreju uz jaunajiem formastērpiem visā sistēmā plānojam pabeigt līdz 2024. gada beigām.

Aiz muguras ir neaizmirstams gads, bet priekšā mūs gaida vēl vairāk izaicinājumu. 2024. gadā mēs svinēsim Latvijas ieslodzījuma vietu pārvaldes 105. gadadienu, un tas būs īpašs jubilejas brīdis. Aicinu visus turpināt strādāt ar to pašu aizrautību un dedzību, lai kopā veidotu drošāku un labāku nākotni mūsu sabiedrībai. Pateicos jums visiem par ieguldījumu un aicinu jūs būt daļai no mūsu nākotnes stāsta!

Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks
pulkvežleitnants
Dmitrijs Kaļins

2023. GADA PAVASARĪ TIKA ORGANIZĒTAS UN AIZVADĪTAS ARĪ PIRMĀS IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES ŠAUŠANAS SACENSĪBAS, KURĀS PIEDALĪJĀS SEPTIŅAS KOMANDAS.

2023. gads tika aizvadīts, īstenojot tiesību normu jaunrades pasākumus. Izstrādāti ieslodzījuma vietu pārvaldes likuma un Kriminālsodu izpildes likuma projekti, jauns Ministru kabineta noteikumu "Brīvības atņemšanas iestāžu iekšējie kārtības noteikumi" projekts, kurš šobrīd atrodas publiskajā apspriešanā, un arī jauns projekts Ministru kabineta noteikumiem "Izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumi", kam patlaban noris iekšējā saskaņošana.

2023. gada pavasarī slēgtā Brasas cietuma teritorijā norisinājās ieslodzījuma vietu pārvaldes Mācību centra organizētās pieaugušo neformālās izglītības programmu "Taktiskās plānošanas, krīzes vadības centra organizēšana un vadība ārkārtas situācijās ieslodzījuma vietās" un "Taktiskās grupas reaģēšana ārkārtas situācijās ieslodzījuma vietās, izmantojot un pielietojot speciālos līdzekļus" teorētiskās un praktiskās apmācības. Mācībām šogad pievienojās arī Valsts policijas koldžas pārstāvji un kinologi ar dienesta suņiem, lai apgūtu praktiskās iemaņas un profesionālas sadarbības principus ārkārtas situāciju gadījumos, tostarp pūļa kontroles pasākumu īstenošanā.

Visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas pasākumu ietvaros ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvji piedalījās Aizsardzības ministrijas organizētajās mācībās "NAMEJS-2023" (gan EXCON, gan CA OVC līmenī).

Papildus iepriekš minētajam 2023. gada pavasarī tika organizētas un aizvadītas arī pirmās ieslodzījuma vietu pārvaldes šaušanas sacensības, kurās piedalījās septiņas komandas. Ceru, ka šīs sacensības kļūs par labu un ilggadēju ieslodzījuma vietu pārvaldes tradīciju.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka
vietnieks
pulkvedis Māris Stivreniēks

SIGITA RABŠA,

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
DISCIPLINĀRĀS UZRAUDZĪBAS UN IEKŠĒJĀS KONTROLES DAĻAS
PRIEKŠNIECE, PULKVEŽLEITNANTE

"Ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta Disciplinārās uzraudzības un iekšējās kontroles daļas amatpersonas kompetences ietvaros pildot dienesta pienākumus, ikdienā konstatē trūkumus, nepilnības un pārkāpumus Pārvaldes nodarbināto amata pienākumu izpildē, tādēļ, lai nākotnē vairs nepieļautu šādu situāciju atkārtoties, Daļas amatpersonas, vispusīgi izvērtējot katru konkrēto gadījumu, par attiecīgo jomu atbildīgajiem Pārvaldes nodarbinātajiem iesaka, kādas darbības šajā sakarā būtu nepieciešami un lietderīgi veikt. To, kā un vai šie ieteikumi tiek ņemti vērā un attiecīgi arī īstenoti, vislabāk var atbildēt katrs no jums!"

JŪLIJA RUDZIŠA,

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
NODROŠINĀJUMA UN INŽENIERTEHNISKĀS DAĻAS VADĪTĀJA

"Viens no aspektiem, kas tieši ietekmē cietumu drošību un ieslodzīto cilvēktiesību ievērošanu, ir energoresursu nepārtraukta pieejamība, kas nosaka ieslodzīto ēdināšanas, ieslodzījuma vietu apkures, siltumapgādes, ūdens un kanalizācijas nodrošināšanu, kā arī inženiertehnisko un apsardzes tehnisko līdzekļu darbību. Lai nodrošinātu ieslodzījuma vietu nepārtrauktu darbību elektroenerģijas piegādes pārtraukuma gadījumā, 2023. gada nogalē tiks iegādāti un uzstādīti jauni un jaudīgāki dīzeļģeneratori Rīgas Centrālcietuma un Olaines cietuma vajadzībām, kā arī 2023. gadā tika uzsākta un 2024. gadā plānots pabeigt transformatora punkta TP0208 TP-162B un transformatora punkta TP0208 TP-162A rekonstrukciju, kas nodrošina elektroenerģijas padevi Rīgas Centrālcietumā. Ņemot vērā, kā pārvalde īsteno nozīmīgu sabiedrības drošības un valsts iekšējās drošības nodrošināšanas uzdevumu, 2023. gadā ir uzsākts un 2024. gadā plānots pabeigt Valmieras cietuma ārējā nožogojuma rekonstrukciju. Projekta realizācijas indikatīvās izmaksas ir 2 500 000 eiro."

LĀSMA KAULIŅA,

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
STRATĒGIJAS DAĻAS PRIEKŠNIECE, PULKVEŽLEITNANTE

"Ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta Stratēģijas daļas nodarbinātie 2023. gadā strādāja pie vairākiem iestādes attīstību veicinošiem pasākumiem. Pirmkārt, būtu izceļams darbs pie Resocializācijas politikas pamatnostādņu 2022.-2027. gadam īstenošanas plāna 2023.-2024. gadam sagatavošanas, kā arī Ministru kabineta noteikumu projekta un saistošās dokumentācijas izstrāde jaunā Eiropas Sociālā fonda plus projekta īstenošanai. Otrkārt, ciešā sadarbībā ar pakalpojuma sniedzēju tiek nodrošināta IIS2 funkcionalitātes pilnveide, kā arī veikti nepieciešamie priekšdarbi Eiropas Atveseļošanas fonda projekta uzsākšanai (E-lietas 2. kārtā) 2023. gada oktobrī. Treškārt, tika nodrošināta Norvēģijas finanšu instrumenta projekta "Mācību centra infrastruktūras un apmācībai paredzēta ieslodzījuma vietas paraugkorpusa izveide Olaines cietuma teritorijā" Nr.1-6.4/2-2019 īstenošana. Papildus iepriekš minētajam tika turpināts darbs pie risku pārvaldības procesa pilnveides, tika izstrādāta Pārvaldes komunikācijas stratēģija un tiek īstenota mērķtiecīgāka Pārvaldes dalība starptautiska līmeņa pasākumos."

JĀNIS UNGURS,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
UZRAUDZĪBAS DAĻAS PRIEKŠNIEKS, PULKVEŽLEITNANTS

“Uzraudzības daļa strādāja pie jaunu Ministru kabineta noteikumu – Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumu – izstrādes, turpinās jaunu izmeklēšanas cietuma iekšējās kārtības noteikumu izstrādi. Tāpat turpinās darbu pie iekšējo procesu digitalizācijas (pilnveidots reģistrs “Notikumu žurnāls” IIS2). Tiek īstenots pilotprojekts, Daugavgrīvas cietumā un Ilguciema cietumā ieviešot jaunu telekomunikācijas pakalpojumu “Telefonzvans” (ar video zvana funkciju).

Sadarbībā ar Latvijas Universitāti organizēta amatpersonu apmācība “Radiācijas drošība darbībām ar vidējas jaudas starojumu ģenerējošām iekārtām”.

ANDRIS BORISS,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
APSARDZES DAĻAS PRIEKŠNIEKS

“2023. gadā ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta Apsardzes daļā tika izstrādāts Ministru kabineta noteikumu “Ieslodzījuma vietu apmeklēšanas kārtība” projekts, kas noteiks kārtību, kādā ieslodzījuma vietas apmeklēs privātpersonas. 2024. gadā ir plānots turpināt un pilnveidot darbu pie iekšējā regulējuma, kas būs attiecināms uz ieslodzījuma vietu nodarbināto apmeklēšanu.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta Apsardzes daļa seko līdzi jauno tehnoloģisko risinājumu un inovāciju tendencēm apsardzes nodrošināšanā, un 2023. gadā ir plānots vienu no ieslodzījuma vietām aprīkot ar jaunākajām tehnoloģijām, proti, integrētu radaru un videonovērošanas sistēmu (ar analītikas iespējām), kas būtiski atvieglos apsardzes un uzraudzības funkciju īstenošanu konkrētajā ieslodzījuma vietā.

2023. gada 15. jūnijā starp pārvaldi un SIA “UNIVERSĀLS LTD” tika noslēgts līgums par divu kravas furgonu pārbūvi ieslodzīto pārvešanas vajadzībām, aprīkojot transportlīdzekļus atbilstoši operatīvā transportlīdzekļa prasībām, tādējādi nodrošinot ieslodzījuma vietu pārvaldes operatīvo transportlīdzekļu pakāpenisku atjaunošanu.”

ARTŪRS VANAGS,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
JURIDISKĀS DAĻAS VADĪTĀJS

“Juridiskās daļas galvenais uzdevums ir saglabāt taisnīgu līdzsvaru starp ieslodzīto pamattiesību ierobežojumiem un to aizsardzību. Veicot amata pienākumus, Juridiskā daļa piemēro Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktos principus, iegūto pieredzi un izpratni par darbības procesiem, lai veicinātu tādu vērtību kā demokrātija, pamatbrīvība un tiesiskums īstenošanu ieslodzījuma vietu sistēmā.

Juridiskās daļas primārais uzdevums – nodrošināt tiesiskumu un ieslodzīto pamattiesību aizsardzību. Juridiskā daļa šogad savā komandā uzņēma vairākus augsti kvalificētus un pieredzējušus speciālistus, tādējādi stiprinot daļas kapacitāti iesniegumu izskatīšanā, pārstāvības nodrošināšanā tiesvedībās, kā arī normatīvo aktu sagatavošanā penitenciāras sistēmas nozarē. Juridiskajai daļai pēdējā gada laikā izdevās būtiski samazināt iesniegumu izskatīšanas un lēmumu pieņemšanas termiņus, kā arī panākt ieslodzījuma vietu pārvaldei labvēlīgus spriedumus sarežģītās tiesvedībās.”

INESA RUDUSĀNE,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
GRĀMATVEDĪBAS DAĻAS VADĪTĀJA

“2023. gadā būtiski tika samazināta papīra formāta dokumentu aprīte visās grāmatvedības jomās. Attaisnojuma dokumentu izstrāde un saskaņošana notiek elektroniski, veicinot administratīvā sloga un izdevumu samazinājumu.”

SVETLANA TRUBAČOVA,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES
CENTRĀLĀ APARĀTA
RESOCIALIZĀCIJAS DAĻAS PRIEKŠNIECE,
PULKVEŽLEITNANTE

“2023. gadā Resocializācijas daļā paveiktais:

- sadarbībā ar ESF projekta Nr. 91.3.0/16/1/001 “Resocializācijas sistēmas efektivitātes paaugstināšana” un leVP CA Stratēģijas daļas specialistiem organizētas jaunā Risku un vajadzību novērtēšanas instrumenta treneru mācības, kā arī darbam ar jauno metodi tika sagatavoti ieslodzījuma vietu Resocializācijas daļas nodarbinātie;
- visās ieslodzījuma vietās praksē ieviesta jaunā garīgās aprūpes programmā “Kristīgā mācība”;
- uzsākts darbs pie kontaktpersonu sistēmas ieviešanas ieslodzījuma vietās;
- Tieslietu ministrijas Vadības komitējas 16.10.2023. sēdē tika atbalstīta Cēsu 2. vakara (maiņu) vidusskolas likvidācija, plānojot nodot vispārējās un profesionālās izglītības procesa organizēšanu Vidzemes Tehnoloģiju un modes tehnikumam.”

IRINA LOGOCKA,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
PERSONĀLVADĪBAS DAĻAS VADĪTĀJA

“Ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta Personālvadības daļa 2023. gadā veica rūpīgu visu līmeņu un profesiju personāla atlasīšanu, jo pareiza ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta un ieslodzījuma vietu vadība ir atkarīga no šo darbinieku godprātības, cilvēcības, kompetences un personiskajām īpašībām. Īpaša uzmanība tika pievērsta atlasei vadošajiem amatiem, jo šajos amatos ir jābūt pēc sava rakstura, administratīvajām spējām, atbilstošas apmācības un pieredzes pietiekami kvalificētiem priekšniekiem un vadītājiem. Tika uzlabota saziņa starp nodarbinātajiem ieslodzījuma vietu pārvaldē, ieslodzījuma vietu organizācijas un vadības sistēma tiek pārvaldīta saskaņā ar starptautiskajos un valsts normatīvajos aktos noteiktajiem augstajiem standartiem.”

EDUARDS NIPERS,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES
CENTRĀLĀ APARĀTA DROŠĪBAS DAĻAS PRIEKŠNIEKS

"2023. gadā sadarbībā ar Valsts Policijas koledžu, kā arī citu tiesībsargājošo iestāžu palīdzību, veikti profesionālās kvalifikācijas celšanas pasākumi. Starptautiskās sadarbības ietvaros Drošības daļa turpina dalību Eiropas valstu veiktajās apmācībās par radikālisma un terorisma riskiem Eiropas ieslodzījuma vietās, to mazināšanas iespējām, kā arī pieredzes apmaiņā starp ieslodzījuma vietu pārstāvjiem no visas Eiropas."

OLGA MORZOVA,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES
CENTRĀLĀ APARĀTA
FINANŠU VADĪBAS UN KONTROLES DAĻAS VADĪTĀJA

"Ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta Finanšu vadības un kontroles daļas rūpīga finanšu plānošana un kontrole nodrošina efektīvu pārvaldes līdzekļu izmantošanu un resursu pārvaldību. 2023. gada sākumā tika rūpīgi sagatavoti un iesniegti, kā arī vēlāk augstāk stāvošo institūciju apstiprināti priekšlikumi par papildu finansējuma piešķiršanu energoresursu un ieslodzīto ēdināšanas pakalpojumu izdevumu segšanai ieslodzījuma vietās, ņemot vērā attiecīgo pakalpojumu būtisko cenu pieaugumu. Turklāt augstāk stāvošo institūciju atbalstīts un papildus piešķirts mērķtiecīgs finansējums vitāli svarīgo pamatlīdzekļu, mīkstā inventāra un medicīnas aprīkojuma iegādei, ko plānots apgūt līdz 2023. gada beigām."

NATAŠA CIMBULE,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES
CENTRĀLĀ APARĀTA
ADMINISTRATĪVĀS DAĻAS VADĪTĀJA

"Lai veiksmīgi sasniegt kopīgus mērķus, ir ļoti svarīgi būt atvērtam, gatavam uzklaut un novērtēt kolēģu viedokļus un idejas, jo tikai tādā veidā mēs varam veidot produktīvas un inovatīvas darba attiecības. Uzklautas citu cilvēku domas palīdzēs mums attīstīties gan personīgi, gan profesionāli. Man ir svarīgi ieklausīties citu cilvēku idejās, pat ja tās atšķiras no manām domām un uzskatiem. Paldies visiem ieslodzījuma vietu kolēģiem par idejām un ierosinājumiem!"

AGNESE BĒTIŅA,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES
CENTRĀLĀ APARĀTA
TIESU NOLĒMUMU IZPILDES DAĻAS PRIEKŠNIECE,
PULKVEŽLEITNANTE

"Ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta Tiesu nolēmumu izpildes daļa 2023. gadā piedalījās ieslodzīto informācijas sistēmas (IIS2) izstrādē, sniedzot sistēmas izstrādātājiem instrukcijas par esošās informācijas sistēmas (IIS1) funkcionalitāti nolūkā to integrēt IIS2, pilnveidojot, kā arī izstrādāt jaunu funkcionalitāti, tai skaitā datu apmaiņas saskarnes ar citām valsts informācijas sistēmām. Tāpat tika iesākts darbs pie Tiesu nolēmumu izpildes daļas pamatdarbību regulējošā normatīvā akta pārskatīšanas, definējot nepieciešamos grozījumus, lai ieviestu pilnībā elektronisku dokumentu apriti procesos, kur tas ir iespējams."

ILONA POPOVA,
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES
CENTRĀLĀ APARĀTA
IZMEKLĒŠANAS DAĻAS PRIEKŠNIECE, PULKVEŽLEITNANTE

"No 2022. gada 1. jūlija ieslodzījuma vietu pārvalde no Valsts policijas pārņēma funkcijas veikt administratīvā pārkāpuma procesu par Kodeksa 76. 1 pantā un Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 43. pantā minēto pārkāpumu, kas uzsākts 2023. gadā. Lai ieslodzījuma vietu pārvalde varētu pilnvērtīgi veikt administratīvā pārkāpuma procesu, Ilona Popova veica nepieciešamos organizatoriskos pasākumus valsts informācijas sistēmas "Sodu reģistra" apakšsistēmas "Administratīvo pārkāpuma procesa atbalsta sistēma" piekļuvei, nodrošinot ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta izmeklēšanas daļas amatpersonām iespēju veikt dienesta pienākumus saistībā ar administratīvā pārkāpuma procesu. Ilona Popova aktīvi iesaistījās dokumentu noformēšanā, ieslodzījuma vietu pārvaldes centrālā aparāta izmeklēšanas daļas amatpersonu apmācību organizēšanā, sniedza atbalstu ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām un ieslodzījuma vietu amatpersonām par dokumentu noformēšanu un apriti, kas saistīta ar administratīvā pārkāpuma procesu."

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDE

MISIJA: Izpildām sodu, palīdzot likumpārkāpējiem kļūt par socializētiem pilsoņiem.

VĪZIJA: Laikmetīgi cietumi drošākai sabiedrībai.

VĒRTĪBAS: Cilvēks, profesionalitāte, drošība, attīstība, sabiedrība.

IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDE
IR TIESLIETU MINISTRIJAS PADOŅĪBĀ ESOŠA VALSTS PĀRVALDES IESTĀDE,
KAS ĪSTENO VALSTS POLITIKU APCIETINĀJUMA KĀ DROŠĪBAS LĪDZEKĻA
UN BRĪVĪBAS ATŅEMŠANAS KĀ KRIMINĀLSODA IZPILDES JOMĀ.

PĀRVALDES DARBĪBU REGLAMENTĒ:

- 1 Valsts pārvaldes iekārtas likums
- 2 Ieslodzījuma vietu pārvaldes likums
- 3 Ministru kabineta 2005. gada 1. novembra noteikumi Nr.827 "Ieslodzījuma vietu pārvaldes nolikums"

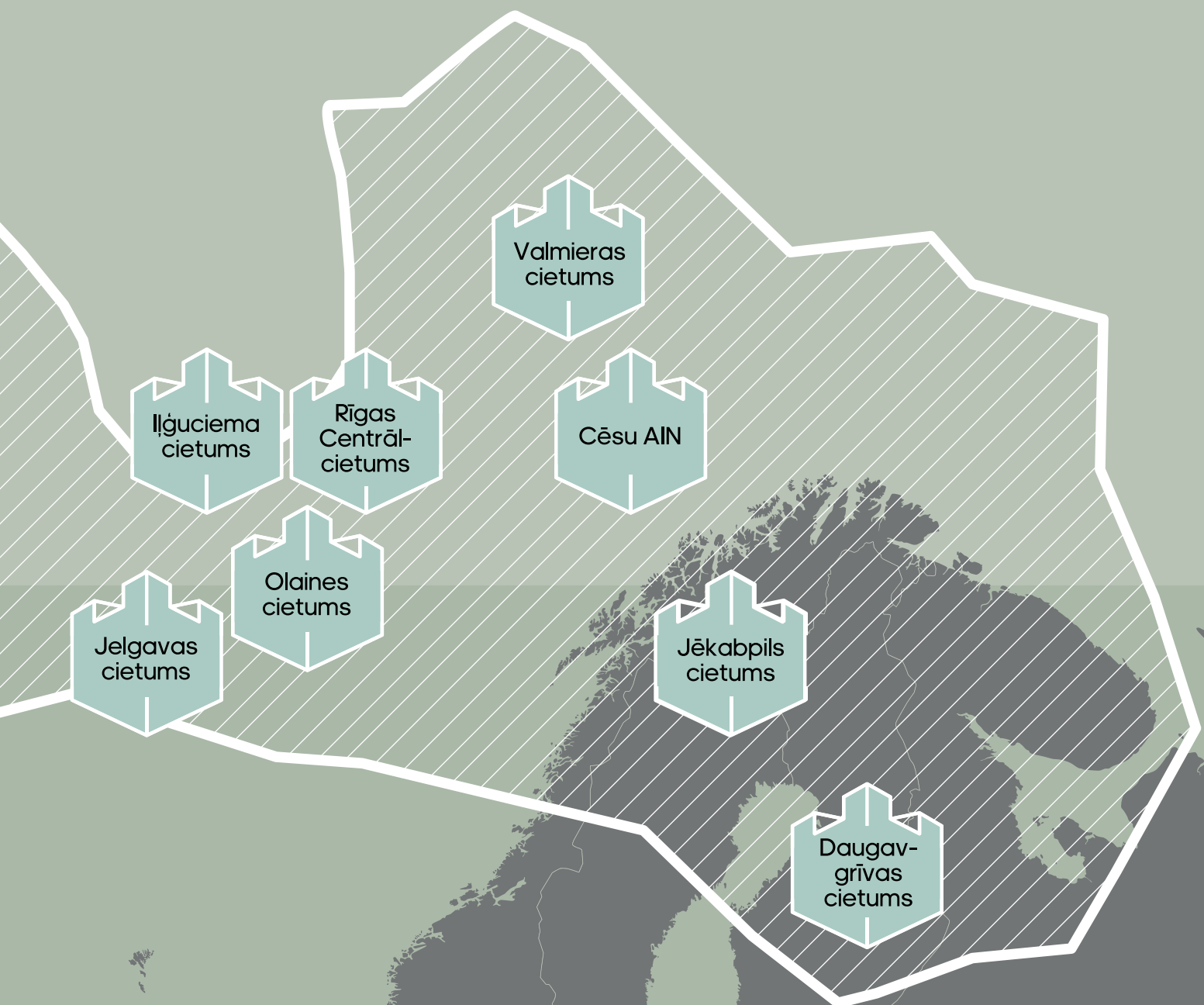
PĀRVALDES GALVENIE DARBĪBAS VIRZIENI:

- 1 Uzraudzīt, nodrošināt ieslodzītajiem noteikto uzvedības normu, tiesību un pienākumu ievērošanu
- 2 Nodrošināt normatīvajos aktos noteikto sadzīves un komunālo pakalpojumu sniegšanu ieslodzītajiem
- 3 Nodrošināt ieslodzīto medicīnisko aprūpi
- 4 Organizēt ieslodzīto garīgās aprūpes, sociālās uzvedības korekcijas un sociālās rehabilitācijas pasākumus
- 5 Nodrošināt personāla tiesību ievērošanu, pienākumu izpildi, tiesisko aizsardzību darbības un sociālās garantijas
- 6 Nodrošināt darbinieku profesionālās ievirzes un pilnveides izglītību
- 7 Veikt ieslodzījuma vietu apsardzi

PĀRVALDES DARBĪBAS MĒRĶIS
IR LIKUMĪBAS, TAISNĪGUMA UN VIENLĪDZĪBAS
APSTĀKĻOS SODĪTAS PERSONAS EFEKTĪVA RESOCIALIZĒŠANA,
KĀ ARĪ ATKĀRTOTO NOZIEDZĪGO NODARĪJUMU IZDARĪŠANAS
SKAITA SAMAZINĀŠANA.

LATVIJAS IESLODZĪJUMA VIETU KARTE

ŠOGAD UZ SARUNU AICINĀJĀM JĒKABPILS CIETUMA
PRIEKŠNIEKU VJAČESLAVU RAKELU, CĒSU AUDZINĀŠANAS
IESTĀDES NEPIĻNGADĪGAJIEM PRIEKŠNIEKU ANDRI PĀŽI
UN OLAINES CIETUMA (LATVIJAS CIETUMU SLIMNĪCA)
PRIEKŠNIEKU OĻEGU ŠTEINBURGU.

Kādas rakstura īpašības ir nepieciešamas cietuma priekšniekam?

V. Rakels: Manuprāt, cietuma priekšniekam jābūt pārliecinātam par sevi un pieņemtajiem lēmumiem, jāspēj uzņemties atbildību, kā arī jāprot uzklaut padotos un pieņemt pareizos lēmumus un risinājumus jebkurā situācijā.

A. Pāže: Pirmkārt, jābūt cilvēcīgam, kā arī spējai pieņemt lēmumus, tostarp arī nepopulārus. Kā arī, protams, atbildības uzņemšanās un paškritika.

O. Šteinburgs: Bez tā, ko jau minēja kolēģi, jābūt arī paškritiskam un pašironiskam, jo arī vadītāji kļūdās, kļūdaties ir cilvēcīgi, un nekļūdās tas, kurš neko nedara.

Kāds, jūsuprāt, ir sabiedrības viedoklis par cietuma priekšnieka amatu?

A. Pāže: Visu un jebko nevar attiecināt uz visu sabiedrību, bet, atbildot tieši par Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem (turpmāk - Cēsu AleN) priekšnieka amatu, es varētu teikt, ka sabiedrības viedoklis par mani veidojies jau no iepriekšējiem laikiem, jo arī mans tēvs un brālis ir ieņēmuši svarīgus amatus. Ceru, ka neko sliktu par mani nedomā, ja vien nedaudz jūt līdzī, jo darbs norit ar sabiedrības vēl joprojām pieaugošo daļu – bērniem.

V. Rakels: Uzskatu, ka tieši Jēkabpilī šis amats nav ļoti populārs. Manuprāt, sabiedrībai ir jāsniedz vairāk informācijas par cietumiem, kas sekmētu jaunu darbinieku pieplūdumu un interesi strādāt cietumā, jo šobrīd mūsu cietumā trūkst daudz darbinieku. Cilvēki un sabiedrība kopumā cietuma tēmu ne pārāk apspriež.

A. Pāže: Cietumu jautājums tiek apspriests tikai pažiņu lokā.

V. Rakels: Pēc sabiedrības domām, cietums ir vieta, kur strādā tikai tie, kuriem citur nav, kur strādāt.

O. Šteinburgs: Cietuma priekšnieks kā cietuma darbinieks ir tajā sliktajā kategorijā. Sabiedrības stereotips ir tāds, ka cietuma priekšnieks ir tāds pats cietuma apsargs. Tikai neliela sabiedrības daļa saprot, ka tas ir kolektīva, iestādes, saimniecības vadītājs.

A. Pāže: Kad sāku strādāt Cēsu AleN, parādījās neliela interese no žurnālistu puses, un tad es arī centos stāstīt un skaidrot cietuma sistēmas būtību, funkcijas un to, kādus pienākumus veic cietuma priekšnieks.

Kāpēc jūs izvēlējāties strādāt ieslodzījuma vietu sistēmā?

A. Pāže: Nekad nebija domājis vai plānojis strādāt cietumā, bet dzīve tā pati iegrozījās. Kad es vēl strādāju Valsts policijā, mani uzrunāja un piedāvāja vadīt Cēsu AleN. Jau no 1992. gada, kad pēc armijas sāku strādāt par iecirkņa inspektoru, un visā turpmākajā karjerā 70-80 % darba specifika bija saistīti ar nepilngadīgajiem – bērnu, skolā, slimnīcā. Pieņemt lēmumu nācās grūti, bet šis ir darbs, kurā esmu atradis sevi.

V. Rakels: Man bija 21 gads, kad padomju laikos atgriezos

no jūras flotes, kurā dienēju 3 gadus. Biju jauns puisis, precējies. Man bija 21 gads, sievai – 20. Tobrīd darba nebija, vien nodarbojos ar sportu – spēlēju futbolu. Tajā laikā biju profesionāls futbolists un saņēmu algu par to, ka spēlēju. Saņāca tā, ka es dzīvoju mikrorajonā cietuma tuvumā un, sievas mudināts, pieteicos uzrauga amatam, kurā nostrādāju 7 gadus, kam sekoja 3 gadi vecākā uzrauga amatā. Karjeru turpināju kā uzraudzības daļas inspektors, drošības daļas inspektors un drošības daļas priekšnieks. Pēc tam nāca cietuma priekšnieka vietnieka amats, un tad jau paša cietuma priekšnieka krēsls. Esmu Jēkabpils cietuma priekšnieks no 2012. gada 25. janvāra, kopā 33 gadi dienestā, no tiem 30 gadi penitenciārā sistēmā. Visos amatos tiku virzīts. Iepriekšējais cietuma priekšnieks aizgāja pensijā, un mēs palikām divi priekšnieka vietnieki. Ik gadu cietumā notiek sapulce ar augstākās vadības dalību par iepriekšējā gadā paveikto, un kārtējā sapulcē tika nolasīts rīkojums par manu pārcelšanu cietuma priekšnieka amatā.

A. Pāže: 90. gadu sākumā sāku strādāt par iecirkņa inspektoru, pēc tam mani uzrunāja Valsts ieņēmumu dienests – sāku strādāt finanšu policijā par izmeklētāju, kam sekoja darbs bankā, bet es sapratu, ka tas nav mans. Atgriezos atpakaļ darbā policijā par galveno ekspertu Vidzemes reģionā. Pēc tam sāku strādāt Cēsīs par ceļu policijas priekšnieku, bet notika reorganizācija, un, ņemot vērā, ka brālis palika par Vidzemes reģiona ceļu policijas priekšnieku, kā pakļautībā es nevarēju būt, aizgāju uz Sūdzību daļu. Tajā laikā nāca piedāvājums no Valsts policijas Galvenās pārvaldes kļūt par Metodiskās vadības nodaļas priekšnieku, kur nostrādāju divus gadus. Tad mani uzrunāja un aicināja darbā Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem. Divas nedēļas apdomāju un piekritu jaunam izaicinājumam.

O. Šteinburgs: Klausoties kolēģos, secinu, ka man ir līdzīga pieredze. Mans tēvs manos 20 gadus mani uzaicināja strādāt cietumā, kur es izgāju visas karjeras kāpnes no pašas apakšas līdz pat augšai. Uz cietumu atnācu kā tiklu inženieris un darbu sāku ar korpusa pārbūvi, kameru izbūvi. Karjeras izaugsme notika vienlaikus ar renovācijām, rekonstrukcijām, sadzīves apstākļu uzlabošanu, jauno tehnoloģiju ieviešanu. Pirmos 23 gadus strādāju Jelgavas cietumā, kur visi ieņemtie amati nāca ar piedāvājumu. Es darīju savu darbu godprātīgi un saņēmu jaunus amata piedāvājumus – kļūt par inspektoru, daļas vadītāju.

Kādas metodes izmantojat, lai efektīvi nodrošinātu cietuma personāla darbu, un kā darbinieki ieslodzījuma vietā tiek motivēti?

V. Rakels: Lai efektīvi nodrošinātu cietuma personāla darbu, regulāri veicam darbinieku apmācības, gada laikā cenšoties piemēklēt visas aktuālās darba tēmas, izmaiņas likumdošanā vai iekšējos normatīvajos aktos. Vēl kā metodi darbam ar personālu varu minēt pārrunu veikšanu ar darbiniekiem: viņu priekšlikumu, ierosinājumu un problēmu uzklauššanu un palīdzības sniegšanu jautājumu risināšanā. Svarīgs ir arī morālais atbalsts. Motivācijas iespējas cietuma darbiniekiem nav visai plašas: apbalvojumi, mutiska paslavēšana, pateicības izteikšana par labi paveiktu darbu.

Andris Pāže,
Cēsu Audzināšanas
iestādes
nepilngadīgajiem
priekšnieks no 2012.
gada 1.septembra,
25 gadi dienestā,
no tiem 11 gadi
penitenciārajā
sistēmā.

A. Pāže: Ir noteikts, ka pašiem darbiniekiem patstāvīgi un patstāvīgi jāizglītojas, jo normatīvā bāze mainās, un katram jāseko izmaiņām līdz neatkarīgi no amata līmeņa. Viens no veidiem, kā veikt apmācības, ir mācību dienas. Tai pašā laikā, protams, ir jāveic pārrunas, jāizskaidro darbiniekiem amata nozīmība un atbildība. Dienas laikā cenšos iziet apgaitā pa cietuma teritoriju, aprunāties ar darbiniekiem un vērot notiekošo un nepieprasu, lai cilvēks obligāti nāk pie manis uz kabinetu.

O. Šteinburgs: Motivācijas iespēju nav vairāk, nekā likums to nosaka: apbalvojumu pasniedz par varoņdarbu, bet miera laikā varoņdarbu nav. Izglītošanas ziņā tiek atbalstīta darbinieku dalība mācībuursos un hobiji, kas attīsta darbam nepieciešamās prasmes.

A. Pāže: Personālvadības metodes un izpratne nāk no pieredzes: kas ir bijis blakus, kāds ir bijis mans vadītājs, jo tomēr tiek ņemts sava veida piemērs no iepriekšējiem vadītājiem. Vadītājs, neskatoties uz kolektīvu, tomēr ir vienpatis, jo kādā mirklī var nākties pieņemt nepopulāru lēmumu, un tad tiem, kuriem bijī labs un kuri pret tevi bija lojāli, tu diemžēl vari pārtapt par to slikto.

O. Šteinburgs: No katra vadītāja var mācīties, kā vajag un kā vairs nevajag darīt.

V. Rakels: Es kā vadītājs ļoti labi redzu, kā cilvēks strādā, un ir vienalga, vai viņš ierindnieks vai majors. Tādā gadījumā es to informāciju nododu attiecīgās daļas priekšniekam, un, kad tuvojas svētki, darbinieks iespēju robežās tiek apbalvots.

A. Pāže: Ierosinu apspriest iespēju cietuma priekšniekiem izteikt pateicību savā pakļautībā esošiem darbiniekiem par labiem darba rezultātiem, kas noteikti kalpotu kā motivācija. Mēs, cietumu un daļu priekšnieki, vistiešāk redzam, kā katrs strādā.

Jūsaprāt, kādas izmaiņas būtu nepieciešamas, lai piesaistītu darbaspēku – darbiniekus?

O. Šteinburgs: Lai cik tas neskanētu tieši, bet mūsdienās tas ir tikai atalgojums.

A. Pāže: Iepriekšējās paudzēs tika ieaudzināta liela pienākuma izjūta un atbildība, bet jaunajai paudzei, kas nāk šobrīd, galvenais ir atalgojums, sociālās garantijas, lai gan pēc pašu ierosinājuma izmainītās diennakts darba stundas uz 24 stundām trīs diennaktīs tāpat neveicina darbaspēka pieplūdumu.

O. Šteinburgs: Kandidātiem darbam cietumā tiek prasīta vidējā izglītība. Tai pašā laikā atalgojums, piemēram, palīgstrādniekam celtniecībā ir lielāks, bet prasību par izglītību praktiski nav. Cilvēks labāk izvēlas iet strādāt celtniecībā un saņemt lielāku atalgojumu, nevis strādāt par apsargu ieslodzījuma vietā, kur nepieciešama vismaz vidējā izglītība, atbilstoši nokārtota medicīniskā apskate un izpildītas prasības sportā, un arī tad viņš tiek tikai par apsargu ar viszemāko atalgojumu, kas šobrīd tirgū nav konkurētspējīgs.

A. Pāže: Šobrīd ļoti spēcīgs uzsvars tiek likts uz izglītību. Apsarga amatam ir nepieciešama vidējā izglītība. Valstī obligāta ir pamatzglītība un vidējā izglītība ir tikai vēlama, bet tā ir prasība darbam cietumā. Prakse un pieredze gan liecina, ka izglītība ne vienmēr liecina par cilvēka domāšanas un attīstības līmeni. Darbinieks ar vidējo izglītību brīžiem ir sakarīgāk domājošs par darbinieku ar augstāko izglītību.

O. Šteinburgs: Ja salīdzina, piemēram, Nacionālos Bruņotos

spēkus un ieslodzījuma vietu sistēmu, tad šobrīd esošais atalgojums nav konkurētspējīgs.

A. Pāže: Ņemot vērā jautājumu par izdienas pensiju līmeņa nestabilitāti, jauniem cilvēkiem ir grūti saprast un rēķināties ar to, kas būs pēc pieciem gadiem, jo nav stabilitātes.

O. Šteinburgs: Pirms pāris gadiem vismaz izdienas pensija kā sociālā garantija uzrunāja pievienoties darbam sistēmā.

A. Pāže: Manuprāt, veicot kandidātu atlasī izsludinātajos konkursos, ļoti vērtīgi būtu uzklaut arī cietuma priekšnieku viedokli, jo, ja kāds no cietuma personāla kandidē uz konkrētu amatu, tad cietuma priekšnieks vai vietnieks kandidātu jau pazīst un var paust argumentētu viedokli. Formāla atbilstība ne vienmēr garantē labākā kandidāta atlasī. Bieži vien cilvēks sevi pārvērtē, uzskata par labāku esam, kandidējot uz kādu konkrētu amatu, un tad tiešajam vadītājam ir nepieciešams izvērtēt pretendenta prasmes un zināšanas un saprast, vai darbs tiks pilnvērtīgi paveikts.

O. Šteinburgs: Amata kārotājiem saprast savu atbilstību ļoti labi palīdz kāds uzticēts darbinis, dažbrīd pat sarežģīts, kurš jāveic vienam pašam. Pēc tam atklātā sarunā situācija tiek izanalizēta, lai konstatētu, vai kompetence ir pieteikama.

A. Pāže: Jāsaka, ka Latvijas cietumus nevar salīdzināt, jo katram ir sava specifika, un nevar arī noteikt, lai visur viss strādātu un darbotos vienādi.

Amata kārotājiem ļoti labi palīdz nostāties savā vietā kāds uzticēts darbinis, dažbrīd pat sarežģīts un komplicēts, kurš jāveic vienam pašam.

Kādus jauno tehnoloģiju risinājumus izmantojat savā darba vietā (cietumā) un kādus noteikti vēlētos ieviest? Un, piemēram, darbā ar ieslodzītajiem?

O. Šteinburgs: Jā runā par attīstību un modernajām tehnoloģijām, tad kā svarīgāko noteikti varu minēt IT jomu. Olaines cietumā šobrīd ir daži portatīvie datori – kioski, bet tie nenodrošina to, ko vajadzētu, toties Olaines Atkarīgo centrs ir mūsdienīgākais un jaunākais ieguldījums visā sistēmā. Tur risinājās pilotprojekts par videozvanu izmantošanu, bet šobrīd tas jau ir noslēdzies. Ieslodzītajiem ir pieejams Skype, ko nosaka likums. Attālinātās mācības šobrīd vairs nenotiek, jo dator tehnika to nespēj nodrošināt. Attiecībā uz slimnīcas aprīkojumu – tur tehnoloģiju un datoru izmantošana ir vēl sarežģītāka.

Atklātā nodaļa principā ir vienīgā vieta, kur ļoti reāli kaut ko var izdarīt, jo viņiem šobrīd jau ir pieejami telefoni pat ar Smart ID, kas vairāk saistās ar ieslodzīto personu identifikāciju – šobrīd diezgan sāpīgu jautājumu, ko vajadzētu risināt.

Protams, būtu ļoti labi, ja varētu iedod katram ieslodzītajam pa datoram, bet, tā kā viņiem nav šīs elektroniskās identifikācijas, tas šobrīd nav iespējams. Ja būtu, tad viņi varētu piekļūt savai e-lietai. Varētu attālināti izglītoties, kārtot sociālos jautājumus.

A. Pāže: Jā, kā Oļegs jau teica: pēc būtības IT tehnoloģijas attīstās un viss digitalizējās. Mēs nebūsim izņēmums, un agri vai vēl šis jautājums tāpat būs jārisina. Jau tagad jūtam, ka ar katru dienu arvien vairāk klientu vajadzībām ir nepieciešams internets. Protams, arī sadarbības partneriem – sistēmas ieviešējiem ir ļoti liela loma, tāpat kā prasību izstrādāšana būtiski nosaka procesa gaitu, bet jāsaprot, ka šobrīd jautājums par interneta pieejamību virzās ļoti lēni. Agri vai vēl tam būs jānotiek.

Varētu tālmācības ieviest, ja datori būtu pieejami katrā kamerā. Pie manis kamerās klienti dzīvo pa vienam, tādējādi internetam būtu iespēja nodrošināt piekļuvi droši un kontrolējami. Skype ir pieejams visiem, tādējādi ieslodzītie atsevišķi nebūtu jāvadā uz sarunu telpu, un šo resursu varēt novirzīt citu pasākumu veikšanā.

Kā jūs domājat, kas palīdzētu darbā ar ieslodzītajiem?

V. Rakels: Manuprāt, palīdzētu pārnēsājamās trauksmes pogas. Visos Latvijas cietumos šobrīd tās vēl nav pieejamas. Šobrīd mēs izmantojam Skype, videokonferences. Visiem ieslodzītajiem ir piekļuve datoriem. No drošības viedokļa arī elektroniskās slēdzenes noderētu.

Ideoloģijas maiņai jābūt centralizētai. Šī ideja noteikti "jāpotē" jauniem darbiniekiem un vecajiem ir jāmainās.

A. Pāže: Cēsīs mums ir gan pārnēsājamās trauksmes pogas, gan rācījas tiem, kuri strādā diendienā ar ieslodzītajiem. Tāpat, mums ir arī elektroniskās slēdzenes, bet šajā gadījumā durvīm jābūt labā stāvoklī, citādi var rasties problēmas. Ne vienmēr jāskatās uz zemāko cenu, šajā gadījumā svarīga ir kvalitāte, lai nav durvis jāceļ ārā ar visu rāmi. Jaunās tehnoloģijas būtu vēlams izmantot iestādes nožogojumam, jo tas samazinātu nepieciešamību pēc cilvēkresursa. Nu redziet, protams, ka modernās tehnoloģijas jāievieš gan apsardzes, gan uzraudzības sistēmā. Runājot par personālu, tās noteikti būtu sanitāri un kosmētiski labiekārtotas atpūtas telpas darbiniekiem – virtuves, pusdienu telpas, relaksācijas telpa, kur ir žurnālgaldīnš, kur šahu var uzspēlēt vai avīzi palasīt, ieturēt maltīti. Vienkārši atslēgties pilnībā no visa vismaz uz 15 minūtēm, kas ir ļoti noderīgi.

O. Šteinburgs: Olaines Atkarīgo centrā telpās ir šādas moderni aprīkotas virtuves un atpūtas telpas.

A. Pāže: Šobrīd, plānojot un veicot jebkādas renovācijas vai būvniecības darbus, netiek runāts par darbinieku labbūtību darba vietā. Telpas var atrast, bet ir nepieciešams aprīkojums.

V. Rakels: Jēkabbpils cietumā ir atpūtas telpu trūkums. Savā laikā atpūtas telpa bija pat aprīkota ar trenāžieriem, jo reizi gadā ir jākārt fiziskās sagatavotības ieskaite, un pēc trenāžieru zāles apmeklējuma bija pieejama arī pirts, bet ieslodzīto sūdzību dēļ tas darbiniekiem vairs nav pieejams.

A. Pāže: Sports un darbinieku fiziskā sagatavotība ir būtiska, jo klienti jau ir fiziski krietni attīstītāki nekā paši darbinieki. Darbiniekiem jānodrošina apstākļi, lai viņi tiešām varētu kaut vai savā brīvajā laikā patrenēties. Piemēram, Tartu cietumā ir ļoti laba sporta un svaru zāle. Es pat uzdevu jautājumu, vai tā ir zāle ieslodzītajiem, bet man paskaidroja, ka nē, tā ir darbiniekiem, jo darbinieks nedrīkst būt vājāks par ieslodzīto.

Kā cietumiem kļūt efektīvākiem sabiedrības drošības stiprināšanā?

O. Šteinburgs: Tā noteikti ir izglītība – personāla izglītošana.

A. Pāže: Es teiktu – attieksme. Darbinieku attieksme pret klientu un darbu.

Diemžēl vienam otram darbiniekam ir tāds stereotipisks uzskats, ka "es naudu jau esmu nopelnījis tikai tāpēc, ka no rīta esmu pārkāpis pāri sliekšnim darbā", un tie nav gados jaunie darbinieki. Jaunais gadu gājums ir maksimālisti, kuri grib saņemt uzreiz un daudz.

O. Šteinburgs: Ideoloģijas maiņai jābūt centralizētai. Šī ideja noteikti "jāpotē" jauniem darbiniekiem, un vecajiem ir jāmainās. Daudz kas sakņojas vecajā pieredzē un pagātnē.

V. Rakels: Agrāk kolektīva saliedēšanas pasākumi notika penitenciārās sistēmas gadadienā brīvā dabā, kā arī Ziemassvētkos, bet līdz ar Covid-19 pandēmiju viss tika atcelts.

A. Pāže: Šādiem saliedēšanas pasākumiem ir obligāti jābūt.

O. Šteinburgs: Jā, šādi pasākumi ir vajadzīgi, un mēs iespēju robežās tos cenšamies organizēt. Pēdējos gadus paliek arvien sarežģītāk tāpēc, ka tam ir nepieciešams pašu finansējums. Kaut vai tie paši pārvaldes rīkotie sporta svētki, bet ierindas sastāvam dalības maksa tajos ir par augstu.

Kādēļ, jūsuprāt, resocializācija ir svarīga? Varbūt varat minēt piemērus, kas sākotnēji bija kā neliels pilotprojekts, bet pēc tam ir ieviests reāli praksē un ļoti labi darbojas?

A. Pāže: Mums visiem ir kopīgs pilotprojekts – tā ir Skype videozvanu ieviešana. Man liekas, ka apcietinātajam šobrīd tas ir vēl pilotprojekts, bet notiesātajiem tas jau ir iesakņojies un ir paliekošs. Resocializācija kā tāda, protams, ir ļoti būtiska, un mēs kā darbinieki to visu darām. Katru dienu strādājam ar klientiem, it īpaši mums rūp pie mums nonākušo nepilngadīgo klientu likteņi. Ja mēs skatāmies kategorijās, tad ir gan labvēlīgas ģimenes, gan nelabvēlīgas ģimenes, gan bērnu pārstāvji. Reāli katra no tām ir viena trešdaļa, bet lieta tāda, ka, nonākot pie mums, klientam liekas, ka mēs sākam pievērst lielu uzmanību – tādu uzmanību, kādu viņi nav saņēmuši brīvībā, kur viņi bija atstāti novārtā. Ja mēs sākam vilkt paralēles, piemēram, kāpēc viņi nonāk pie mums? Tāpēc, ka kaut kad ģimenē, pašā sākumā, viņi nesaņēma pietiekami daudz uzmanības, ņemot vērā arī ekonomiskos apstākļus, kad vecākiem mūžīgi ir jāstrādā. Vecāku nav, vai arī viņi kā modernas ģimenes saviem bērniem uzticas un nenovelk robežas. Protams, jebkurai brīvībai ir savas robežas, un brīvība bez robežām pārtop nebrīvība.

Oļegs Šteinburgs,
Olaines cietuma
priekšnieks no
2022. gada 1. jūlija,
27 gadi dienestā
un 28 gadi
penitenciārajā
sistēmā.

**Vjačeslavs
Rakels,**
Jēkabpils
cietuma
priekšnieks no
2012. gada
25. janvāra,
33 gadi
dienestā, no
tiem 30 gadi
penitenciārajā
sistēmā.

Tāpēc robežas brīvībā ir nodzēstas, un jaunieši nonāk pie mums. 80 % gadījumu pirmsākumi meklējami ģimenē, un tikai 20 % nosaka sabiedrība, apstākļi u. c. faktori. Pēc būtības skolā būtu tikai jānostiprina tas pamats, ko ieliek ģimene, bet diemžēl sanāk otrādi – skolai ir jāiemāca šie pamata 80 %. Bērniem nonākot pie mums, ar viņiem ļoti spēcīgi strādā psihologi un citi darbinieki, lai izprastu nepilngadīgā vajadzības. Protams, tiek iesaistīti arī daudzi citi dienesti. Mēs cenšamies uzzināt, kas ar bērnu notika brīvībā. Mēs kādreiz arī kļūstam nepilngadīgajiem par mammu vai tēti, cenšamies veidot lielāku kontaktu ar viņu vecākiem vai bērnam parstāvjiem. Cenšamies norādīt uz to, ka lielāko atbildību bērna attīstībā ir jāuzņemas viņiem (tas, ko viņi reiz ir palaiduši garām). Uz visiem pasākumiem, kas tiek organizēti (ģimenes dienas, vidusskolas izlaidums, Mātes dienai veltīti pasākumi, atvērto durvju dienas), tiek uzaicināti vecāki, lai vismaz šajos brīžos viņi runātu ar bērnu, ja to nedara brīvībā. Nepilngadīgie, kaut vai apvainojušies uz vecākiem, tāpat tos ļoti gaida.

Resocializācija notiek abās pusēs: kā ar bērnu, tā arī ar viņa vecākiem, jo, redz, tā vēl ir tā nenobriedusi sabiedrības daļa, un mēs varam vismaz likt viņam saprast to, ka vēl ir jādzīvo tālāk. Tāpat tiek iesaistītas arī nevalstiskās organizācijas un biedrības, notiek sadarbība ar probācijas dienestu un brīvprātīgā darba veicējiem.

Dažos gadījumos arī pašā sākumā, kad klients nonāk iestādē, viņam tiek stāstīts par to, ka ir programmas, kur viņam ir jārunā un jāstrādā ar savu noziedzīgo nodarījumu. Ne visi klienti to grib pieņemt, un tad mēs veidojam tādu kā apla diskusiju. Kad ieslodzītais ir gatavs, saprot, ko viņš ir izdarījis, un ir gatavs par to runāt, tiek iesaistīti arī viņa vecāki. Jāpiebilst, ka pirms šādas apla diskusijas notiek darbs arī ar pašiem vecākiem, kur tiek skaidrots, ka, neskatoties uz izdarīto, bērns tomēr ir jāpieņem. Vecākiem jāsaprot, kur bija tā problēma, kāpēc notika tas, kas notika. Dažreiz gadās, ka audzēkņi atzīst noziedzīgo nodarījumu, ir gatavi runāt, bet baidās sāpināt savus vecākus. Apla diskusiju laikā bērnam izveidojas kontakts ar vecākiem. Bija gadījums, kad jauniešis "sēdēja" par slepkavības izdarīšanu, bet māte un tēvs līdz pat beigām apgalvoja, ka viņu dēls nevarēja to izdarīt, lai gan pats dēls to atzina. Pēc tam viņš minēja, ka savu vainu neatzina tikai tāpēc, ka negribēja sāpināt māti. Vecāki momentā bija gatavi strādāt, lai dēlu pēc brīvības atņemšanas atgrieztu sabiedrībā. Viņi bija gatavi izmainīt pilnībā visus apstākļus, pat aizbrauca dzīvot uz citu pilsētu. Ne vienmēr uz laimes izjūtu norāda naudas daudzums. Jā, līdzekļi ir, bet bērns alkst ģimenes siltuma. Iedodot naudu, neveidojas kontakts ar vecākiem. Būtībā paši vecāki sagandē bērnu nākotni, un, ja to sapratīs ne tikai vecāki, bet arī visa sabiedrība, kura bieži vien ir vienaldzīga, jo tas nav viņu bērns, tad arī kopaina būs cita. Katrai institūcijai būtu jāzina savas funkcijas: bāriņtiesai, sociālajam dienestam. Piemēram, ja nepilngadīgais atrodas Cēsu AleN 10 gadus, pēc atbrīvošanas viņš neprot darboties ar to pašu debetkartī, ar bankas karti. Nevalstiskās organizācijas, probācijas dienests palīdz un izskaidro visu. Akcijā "Cilvēks cilvēkam" piedalās sabiedrībā pazīstami cilvēki, mūsu darbinieki, kuri nodarbojas ar kādu sporta veidu, dalās pieredzē. Ja klients kaut vai 5 minūtes klausās, pat ja noliedz visu, tāpat kaut kas jau prātā paliek un aizķeras.

V. Rakels: Protams, resocializācija ir svarīga, jo tas ir process, kas palīdz notiesātajiem mainīties un pēc soda izciešanas dzīvot

likumpaklausīgu dzīvi, un vairs neatgriezties ieslodzījuma vietā. It kā jau šķiet, ka vienkārši, bet tā nav. Resocializācija ir sarežģīts un katram notiesātajam individuāli noteikts process, ņemot vērā viņa vajadzības, izvērtējot iespējamos riskus, kas saistīti ar viņa iepriekšējo kriminālo uzvedību, un, ņemot vērā visas šīs vajadzības un riskus, katram notiesātajam jāveido pasākumu plāns, kurš palīdzētu veikt korekcijas notiesātā uztverē un uzvedībā ar mērķi turpmāk izvairīties no noziedzīga nodarījuma. Cietumā tiek organizētas "Ģimenes dienas" un Skype sarunas.

A. Pāže: Mūsu projekts "Ģimenes dienas" decembrī beigsies, un, ja nebūs reāla un pietiekama atbalsta no centrālā aparāta, tad šī ideja, kas ir ļoti superīga, vienkārši nomirs.

O. Šteinburgs: Tas attiecas uz visiem projektiem: gan "Ģimenes dienu", gan jaunajām ēkām un tehnoloģijām – inženiertīkliem, apsardzes signalizāciju, videonovērošanu, slēdzenēm un pogām. Ir jābūt pēctecībai. Mēs nevaram vienkārši uzcelt, nolikt, nopirkt, bet ir jāsaprot, kāda būs programmas pēctecība, jo iesaistīti ir dzīvi cilvēki, kuri pie tā visa būs jau pieraduši, jau būs izveidojusies zināma kārtība. Tas attiecas uz inženiertīkliem, kur ir vajadzīga apkalpošana un remonts.

V. Rakels: Manā cietumā nevar kvalitatīvi veikt resocializācijas darbu tāpēc, ka mums nav tāds cietums. Pie mums ir grūti strādāt ar moduļiem, jo, piemēram, vienā vienībā ir 50 cilvēki. Vienā stāvā kamerā atrodas 50 cilvēki, un otrā stāvā kamerā atrodas 45 cilvēki. 90 cilvēki un 1 uzraugs uz diviem stāviem. Kā viņš var kontrolēt, veikt uzraudzību? Galvenais, lai viņš pats nenobīstas no pūļa. Jēkabpils cietumā ir kopmītnu tipa ēka, un katrā stāvā maksimālais ieslodzīto skaits ir 50 personas. Kā viens resocializācijas daļas vecākais inspektors (vienības priekšnieks) var nodrošināt kvalitatīvu resocializāciju? Šobrīd trūkst apmēram 20 uzraugu un 25 apsargu.

A. Pāže: Nu redz, katrā cietumā resocializācijā piedalās katrs darbinieks, pat noliktavas pārzinis, kurš izsniedz zeķes vai ziepes, jo viņš jau būtībā arī paskaidro, kādai jābūt tīrībai kamerā, ka jāievēro higiēna. Labs process ir arī kontaktpersonu ieviešana, bet tur ir jāiegulda liels darbs, lai šīs kontaktpersonas saprastu savas funkcijas. Ņemot vērā to, kādi būs kontaktpersonu pienākumi, pagaidām es baidos un nezinu, vai kāds gribēs šos pienākumus pildīt.

O. Šteinburgs: Šogad Atkarīgo centram paliek 7 gadi, un šobrīd mums ir palikuši 40 % no tā personāla, kas bija sākumā, jo nebija izpratnes par to, kas ir kontaktpersonu darbs. Liela slodze, izdegšana, bet viss notiek dabīgi: kāds pa karjeras kāpnēm kāpis uz augšu, kāds aizgājis pavisam prom no sistēmas.

Kontaktpersonas – tā ir nākotne, bet ar to motivāciju ir, kā ir. Nav pietiekamas izglītības un izpratnes par to, kas ir kontaktpersonas darbs (ne visiem, protams), un ne visi spēj to darīt. Tas ir sarežģīts darbs. Tas ir kontakts ar cilvēku no rīta celšanās brīža līdz pat gulētiešanai. Visu dienu kontaktpersona ir klāt, kopā piedalās sporta pasākumos, kopā skatās filmas un veido refleksiju, kopā dodas pastaigās, respektīvi, visu dienu pavada kopā. Smēķēšana ir atļauta tikai ārpusē. Kontaktpersonām ir ļoti grūti nodot ieslodzītajiem to, kā nav pašam – nav pieredzes, dzīves stāstu, emociju. Šiem cilvēkiem jābūt kā tādiem psihologiem.

Šobrīd, man liekas, mēs piedzīvojam gan klientu, gan darbinieku krīzi, jo tā pirmā interese ir zudusi. Atkarīgo centra kapacitātes

limits ir 200 klientu, vienu brīdi tur bija 100 klienti, ilgu laiku turējās 50, šobrīd ir 30.

Ar kontaktpersonām ir tieši tāpat: ļoti daudzi ir sapratuši, ka viņi nespēj un nevēlas darīt šo darbu, darba grafiks ir ļoti specifisks (agri rīti un vēli vakari). Kontaktpersonu institūts ir tas, uz ko virzās visa sistēma, un mēs tagad esam tas pilotprojekts. Tas, ka atkarīgo centra ieslodzītie dzīvo vienas nodaļas ietvaros (kamerās) un visu dienu pavada lielā resocializācijas telpā kopā ar kontaktpersonām, ir drošs formāts.

A. Pāže: Kontaktpersonai būtībā no rīta līdz vakaram jābūt kopā ar pašu klientu. Viņš ir kā draugs, brālis, māsa. Cik liels ir birokrātiskais slogs?

O. Šteinburgs: Nē, tā sistēma ir izveidota tā, ka viņi mainās pa kārtai: kāds pie dokumentiem, kāds pie klienta. Tas ir modelis, ko mēs paņēmām no norvēģiem, bet šeit ir ļoti svarīgi tas, ka kontaktpersonai ir grūti realizēt šīs daudzās lomas. Viņš ir gan brālis, gan māsa, gan tēvs, gan psihologs, gan resocializators, gan uzraugs, kas viņu pārmeklē. Cilvēkam ir jābūt psiholoģiski stipram un emocionāli sagatavotam, nepieciešams briedums un dzīves pieredze. Norvēģi apturēja šīs nodaļas darbību, pilnībā to izkomplektēja un sāka no jauna ar personālā atlasī. Viņi tāpat sāka ar lielu entuziasmu un saprata, ka ne visi to var. Ne visi klienti var piedalīties programmās, ne visi darbinieki var būt kontaktpersonas. Mans viedoklis: mēs šobrīd pārdzīvojam krīzi, bet centru mēs neslēgsim. Veiksim analīzi, intensīvi apmācīsim personālu un veiksim tā atlasī.

Resocializācija ir svarīga. Nepārprotami, mums jāatgriež sabiedrībā pilnvērtīgi tās locekļi. Mēs saņemam ieslodzīto tādu, kāds viņš ir, kāds izveidojies savas dzīves laikā. Mūsu uzdevums ir trīs, piecu, desmit gadu laikā viņu mainīt un atdot sabiedrībai kā pilnvērtīgu tās locekli. Varbūt ir nedaudz nepareizi – gaidīt tikai no mums šo rezultātu, bet mēs to noteikti darīsim. Cik var uzlabot, mēs uzlabojam, un svarīgi ir arī tas, vai un cik cilvēks "ņem pretī", vai vēlas resocializēties. Recidīvs jau tāpat notiek, un 30 % atgriežas atpakaļ.

Ieslodzītajam nonākot ieslodzījuma vietā, resocializācijas plāns ir atkarīgs no termiņa, kas tur jāpavada. Īsajos termiņos ir ļoti grūti, bet jebkurā gadījumā viss sākas ar riska vajadzību izvērtējumu ieslodzītajiem. Attiecīgi, ja viņam trūkst kādu iemaņu, vai tā būtu izglītība, vai sociālās prasmes, vai tā ir cīņa ar atkarību, tad viņam tās iekļauj programmā, bet viss ir atkarīgs no termiņa. Kaut ko var realizēt, kaut ko nevar, un ne visos cietumos ir visas šīs iespējas. Ieslodzītais pārvietojas starp cietumiem arī atkarībā no pakāpes savā progresīvās sodu izpildes sistēmā, un tas arī ne vienmēr palīdz. Šis ir sarežģīts menedžments, bet, ja būs vienādi cietumi ar kontaktpersonu sistēmu, tad visur būs vienādas iespējas.

Domājot par saikni ar sabiedrību un ģimeni, viens no principiem ir notiesāto izvietošana tuvāk dzīvesvietai.

A. Pāže: Pat ja kaut viens cilvēks atgriežas sabiedrībā atpakaļ normāli domājošs, ilgtermiņā mēs visi būsīm vinnētāji. Iespējams, ir uzskats, ka mūsu vienīgais pienākums ir atgriezt atpakaļ ieslodzīto kā cilvēku, bet pati sabiedrība jau negrib iesaistīties, tāpēc resocializācija ir ļoti svarīga.

O. Šteinburgs: Skatoties uz mūsu ziemeļvalstu kolēģiem ar augstu labklājības līmeni, arī viņiem ir noziegumi un arī tur sēž cietumos. Tur ir samērā liels gan penitenciārais koeficients, gan

recidīvs. Tas vienmēr būs, jo vienmēr būs cilvēks, un šis process vienmēr ies pa riņķi, bet tāpēc mēs nenolaizām rokas.

A. Pāže: Mēs, neizkāpēc skatāmies uz resocializāciju tā, ka uz tik un tik notiesātajiem ir jābūt tik un tik inspektoriem, bet ir jāskatās pēc katra cietuma specifikas. Ja es skatos no manis pārstāvētās iestādes viedokļa, man gribētos, lai personāls, kas iesaistās resocializācijā, būtu kas nedaudz vairāk par cilvēkiem aiz restēm. Kā jau tika minēts, arī mūsu ziemeļu kolēģiem nepilngadīgie savā laikā bija tabu, jo nepilngadīgie taču nevar izdarīt noziedzīgo nodarījumu, un viņiem pat nebija cietumu nepilngadīgajiem, bet tagad ir izveidots viens cietums 4 nepilngadīgiem, kur strādā ap 50 cilvēku. Strādājot ar nepilngadīgo, nekad nevar būt par daudz personāla. Es redzu cik mani darbinieki ir noslogoti resocializācijā: katru dienu programmas, un dažreiz pat nepietiek visam laika.

Domājot par saikni ar sabiedrību un ģimeni, viens no principiem ir notiesāto izvietot tuvāk dzīvesvietai.

Kāda ir sadarbība ar citām iestādēm?

O. Šteinburgs: Olainē, Atkarīgo centrā, no nevalstiskajām organizācijām ir gan anonīmie alkoholiķi, gan anonīmie narkomāni, kas nāk un piedalās šajās nodarbībās. Tāpat ir brīvprātīgie darbinieki un līdzgaitnieki. Šajā ziņā Atkarīgo centrā ir ļoti viegli to visu realizēt. Olaines slimnīcā gan resocializācija, gan reliģiskās organizācijas ir sarežģīti attīstāmas, jo tas viss notiek kamerās, un ieslodzītos tomēr atved ārstēties. Psihiatrijas nodaļā tas ir liels izaicinājums – veikt jebkādas resocializācijas pasākumus. Savukārt infekciju nodaļā ir infekciju riski, un tur ir ļoti sarežģīti to visu darīt. Vēl kas ir ļoti svarīgi: ieslodzītie šeit uzturas salīdzinoši īsu termiņu. Cietuma atklātā nodaļa šajā ziņā ir "zieds", jo ieslodzītie lielāko dienas daļu pavada ārpus cietuma un ierodas tikai uz nakšņošanu. Viņi paši var doties gan uz probāciju, gan uz izglītības iestādēm, gan arī uz darbu. Tur gan viņi "ar vienu kāju" jau ir sabiedrībā.

A. Pāže: Kādreiz starpinstitūciju sanāksmē (STIS) ietilpa ieslodzījuma vietu pārvalde, Valsts probācijas dienests, Valsts policija, bet tagad obligāti ir iekļauts arī Bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas pārstāvis. Kā pieaicinātās personas tiek iesaistīti arī sociālie dienesti.

V. Rakels: Arī Jēkabpils cietumā, kā jau iepriekš Andris minēja, starpinstitūciju sanāksmju (STIS) ietvaros piesaistīti gan ieslodzījuma vietas darbinieki, gan Valsts probācijas dienesta un Valsts policijas darbinieki, sociālo dienestu pārstāvji, bāriņtiesas pārstāvji. Kopumā sadarbība vērtējama kā laba. STIS sanāksmēs tiek izspriests un noteikts kopējo pasākumu plāns. Katrs zina savas funkcijas, kurš ko darīs.

Kādas pozitīvas tendences ir pamanītas ieslodzījuma vietu sistēmā pēdējo gadu laikā, un kādu jūs redzat vai kādu vēlētots redzēt ieslodzījuma vietu sistēmas attīstību turpmākajos 10 gados?

V. Rakels: Kā galveno pozitīvo tendenci ieslodzījuma vietu sistēmā pēdējo gadu laikā varētu minēt resocializācijas procesa attīstību, jaunu resocializācijas programmu ieviešanu un personāla apmācības to vadīšanai, kā arī jaunu risku un vajadzību novērtējumu ieviešanu.

Ieslodzījuma vietu sistēmas attīstība tuvākajos 10 gados, manuprāt, ir saistīta ar jaunā Liepājas cietuma darbības uzsākšanu, kur atbilstošā infrastruktūrā būs iespējams pilnvērtīgāk nodrošināt resocializācijas procesu, notiesātajiem normālus soda izciešanas apstākļus, kā arī darbiniekiem mūsdienīgu darba vidi.

O. Šteinburgs: Jā, neapšaubāmi svarīgi ir tas, ka cietumos tiek ieviesta kā vispārējā, tā arī profesionālā izglītība. Tāpat pozitīvi ir arī infrastruktūras uzlabojumi, un nevis pielāgojot veco, bet būvējot jaunu, tieši tādu, kāds ir nepieciešams gan ieslodzītajiem, gan darbiniekiem. Pats Atkarīgo centrs jau pilnīgi noteikti ir pēdējo gadu pozitīvā tendence.

A. Pāže: Noteikti jāuzsver paveiktais infrastruktūras uzlabošanā: gan Atkarīgo centrs Olainē, gan arī Valmieras cietuma jaunais korpuss ir solis uz priekšu attīstībā. Mēs cenšamies un darām visu iespējamo kā ieslodzīto, tā arī savu darbinieku labā. Lai būtu labāki darba apstākļi. Jau labi ir tas, ka mēs paši maināmies un mainām vidi sev apkārt, cenšamies mainīt postpadomju laiku stereotipus, ka varam izdarīt kaut ko labu arī bez represīvām metodēm. Šobrīd varbūt esam vairāk atvērti, nekā tajos laikos.

Domājot par nākotni telpas, ēkas, darbinieku apmācība, tehnoloģijas noteikti ir mūsu nākotne. Protams, svarīgi ir jauni cietumi un infrastruktūra, bet vēl labāk būtu, ja cietumi kā tādi nepastāvētu, tomēr vienmēr būs sabiedrības daļa, kas gribēs pārņemt likumu.

Kas jums būtu vēl piebilstams saistībā ar jaunā Liepājas cietuma būvniecību, atvēršanu (darbinieku piesaiste, cietumu slēgšana u. c.)?

V. Rakels: Jēkabs pils cietumā ir tādi darbinieki, kuriem līdz pensijai palikuši 4-5 gadi, un daži no viņiem domā, ka pēc jaunā Liepājas cietuma atvēršanas 2025. gada oktobrī darba gaitas varētu turpināt tieši tur.

A. Pāže: Šajā gadījumā iezīmējas jautājums par to, kāda būs to darbinieku attieksme šādā situācijā, kad līdz pensijai palicis pavisam neredz. Vai darbinieks no Daugavpils pārcelsies darba dēļ uz Liepāju? Vai Liepājas pašvaldība palīdzēs ar dzīvesvietas nodrošināšanu? Kurš to visu apmaksās?

O. Šteinburgs: Tas ir izaicinājums, un šobrīd tam nav risinājuma, jo tur personāls būs ļoti nepieciešams. Varētu domāt, piemēram, par pārcelšanās pabalstu izmaksu.

A. Pāže: Mēs paši vēl līdz galam neko daudz nezīnām: kāda būs dzīvošana, kas to nodrošinās? Tas ir tāds ļoti komplikēts jautājums, kas paliek atklāts.

O. Šteinburgs: Būs nepieciešams izvērtēt darbinieku sastāvu, kas strādās jaunajā cietumā, jo šis būs slēgtā tipa cietums, un, balstoties uz Atkarīgo centra pieredzi saistībā ar kontaktpersonu ieviešanu, ne visi varēs strādāt jaunajos apstākļos. Resocializācija noteiks programmas, bet no darba organizācijas un no ikdienas loģistikas viedokļa tas būs pilnīgi cits darbs.

JĒKABPILS CIETUMA VĒSTURISKAIS APRAKSTS

Par Jēkabpils cietuma dibināšanas datumu ir pieņemts uzskatīt 1980. gada 11. februāri¹, jo tieši šajā dienā uz tā laika jaunbūvēto cietumu tika atvesti pirmie ieslodzītie. Patiesībā cietumam tagadējās Jēkabpils pusē ir krietni senāka vēsture.

Cietums Jēkabpilī (agrākais nosaukums – Jēkabmiesta cietums) tika uzcelts 1902. gadā kā arestnams pie vietējās mirtiesas. Divstāvu mūra ēkā bija iekārotas kopkambars 25 ieslodzītajiem, vēlāk ēkai piebūvētas telpas priekšnieka dzīvoklim, kā arī uzcelta neliela pirts.² Par Jēkabpils arestanama darbību agrākās Krievijas laikā un kara gados detalizētākas ziņas nav atrodamas, bet ir zināms, ka pēc lielinieku padzišanas Jēkabpilī tika nodibināta Latvijas armijas komandantūra, un tai radās vajadzība pēc cietuma. To 1919. gada 5. jūnijā Galvenā cietumu valde atklāja agrākā arestnama vietā.³ 1920. gadā Jēkabpils cietumā bija 28 ieslodzītie.⁴ Cietums atradās vietējā tiesas nama pagalmā, un tā teritorija bija ļoti ierobežota. Tāpēc arī šajā cietumā nebija iespējams veikt ēku pārbūves vai paplašināšanas darbus. Telpu trūkuma dēļ cietuma kanceleja atradās tiesas namā, un turpat bija ierīkoti 2 darbinieku dzīvokļi. Laika gaitā notiesāto skaits palielinājās,

radot lielu pārāpdzīvotību, līdz ar to vairākkārt tika izskatīts jauntājums par jauna cietuma celšanu. Šīm vajadzībām tika iegūts gruntsgabals blakus tobrīd esošajam cietumam. Tomēr līdzekļu trūkuma dēļ jauna cietuma celšana arvien tika atlikta.⁵ 20. gs. 20.-30. gados Jēkabpils cietumā strādāja priekšnieks, 1 virsuzraugs, 16 uzraugi, 1 uzraudze, 1 rakstvedis un 1 brīva līguma ārsts – kopā 21 darbinieks.

Latvijas pirmās brīvvalsts laikā Jēkabpils cietumā tika izvietoti izmeklēšanas procesā esošie apcietinātie, ar arestu un cietumu sodītās personas. Ieslodzīto skaits bija svārstīgs, bet ziemas mēnešos tas dažreiz pārsniedza pat 100 ieslodzīto, lai gan vietu skaits ieslodzījuma vietā bija tikai 37 ieslodzītajiem. Pārāpdzīvotības gadījumos daļu notiesāto pārsūtīja uz Daugavpils cietumu.

Telpu trūkuma dēļ cietumā nebija iekārtotas darbnīcas ieslodzīto nodarbināšanai. Tāpat netika rasta iespēja Jēkabpils pilsetas tuvumā dabūt zemi, lai iekārtotu lauksaimniecības fermu. Cietumam nepieciešamos dārzenus izaudzēja nomātā zemē. Ieslodzītos lielākoties nodarbināja ārējos darbos: pie apkārtnes lauksaimniekiem, malkas zāģēšanas, vagonu kraušanas u. c.⁶

ŠO RAKSTU SĒRIJAS MĒRĶIS IR RADĪT PRIEKŠSTATU, KĀ IR RADUŠĀS UN VEIDOJUŠĀS LATVIJAS IESLODZĪJUMA VIETAS, KĀ ARĪ DOT NELIELU VIZUĀLU IESKATU PAR TO, KĀDAS ŠĪS IESLODZĪJUMA VIETAS IZSKATĀS MŪSDIENĀS. ŠAJĀ IZDEVUMĀ TIKS APSKATĪTAS TRĪS LATVIJAS IESLODZĪJUMA VIETAS – JĒKABPILS CIETUMS, OLAINES CIETUMS (LATVIJAS CIETUMU SLIMNĪCA) UN CĒSU AUDZINĀŠANAS IESTĀDE NEPILNGADĪGAJIEM, KURU VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA SKATĀMA NO PAGĀJUŠĀ GADSIMTA SĀKUMA LĪDZ PAT MŪSDIENĀM.

Latvijas cietumu sistēma būtiski tika mainīta okupācijas gados. Vairums Latvijas cietumu, tai skaitā arī Jēkabpils cietums, bija nelieli un nevarēja uzņemt notiesāto masas, kā tas bija ierasts PSRS nometnēs un kolonijās, turklāt nelielo ieslodzījuma vietu uzturēšanas izmaksas bija relatīvi augstas. Piedevām Latvijas cietumos bija ierobežota iespēja veikt lielāka apjoma saimnieciskos darbus, sevišķi celtniecības objektos, kuros pastāvīgi trūka darbaspēka. Iepriekš minētais paātrināja vairāku ieslodzījuma vietu likvidēšanas procesu. Latvijas PSR Iekšlietu ministrijas pavēles par cietumu slēgšanu vai pārveidošanu labošanas darbu kolonijās vienmēr tika izdotas, stingri balstoties uz PSRS IeM priekšrakstiem, parasti pavēlēm. Vietējā Iekšlietu ministrija parasti tās vienkārši nodublēja, nepapildinot ar atsevišķiem norādījumiem. Padomju vara Latvijas ieslodzījuma vietu sistēmas cietumus slēdza vai pārveidoja jau piecdesmito gadu sākumā. Ar LPSR IeM 1953. gada 19. septembra pavēli Nr. 0067 tika likvidēts iepriekš pastāvējušais Jēkabpils cietums.⁷ 1980. gada 11. februārī tika atklāts Jēkabpils cietums Ķieģeļu ielā 14. Toreizējais nosaukums – vispārējā režīma labošanas darbu kolonija – iestāde OC 78/13. Cietums tika uzcelts vietā, kur

kādreiz bijusi ķieģeļu rūpnīca.⁸ Jaunuzbūvētā cietuma teritorijā sākotnēji (būvniecība pabeigta 1979. gadā) tika uzbūvēti 2 kopmītnu tipa korpusi (kopā 378 vietas) un 2 ēkas soda izolatoru izvietojšanai (14 kameras – 27 ieslodzīto vietas) un kameru tipa telpām (9 kameras – 58 vietas). Turpmākajos gados tika uzbūvētas vēl divas ēkas (1985. un 1986. gadā) – kopmītnu tipa korpusi (kopā 515 vietas).⁹

Izveidojot jauno ieslodzījuma vietu 20. gs. 80. gadu sākumā, par galveno problēmu kļuva personālsastāva nokomplektēšana. Sākumā ieslodzījuma vietā strādāja tikai 5 darbinieki ar darba pieredzi ieslodzījuma vietās. Pārējie darbinieki saskaņā ar amata vietu sarakstu tika uzaicināti no citām Jēkabpils iestādēm un uzņēmumiem, kā arī no citām Latvijas pilsētām. Jaunpieņemtie darbinieki strādāja kopā ar pieredzējušajiem darbiniekiem, kuri tad arī nodeva gan teorētiskās zināšanas, gan praktiskās iemaņas jaunajiem darbiniekiem.

Dažādos cietuma pastāvēšanas periodos notiesāto skaits ir bijis mainīgs. Ja jaunās ieslodzījuma vietas izveidošanas sākumā ieslodzījuma vietai tika noteikts limits – 500 notiesātie –, tad 80. gadu beigās, kad teritorijā tika uzbūvēta papildu

1938. GADA 1. AUGUSTĀ BIJA
ŠĀDS IESLODZĪTO SASTĀVS
(KOPĀ 42 IESLODZĪTIE):

Soda veids:	Vīrieši	Sievietes
Administratīvā kārtā sodītie	3	1
Ar arestu sodītie	-	1
Cietumu sodītie	18	4
Izmeklēšanā esošie	13	2
Kopā:	34	2

infrastruktūra, faktiskais notiesāto skaits ieslodzījuma vietā tika palielināts līdz 1200 notiesātajiem.

No pirmajām cietuma pastāvēšanas dienām paralēli tika īstenota mehāniskās lietuves rūpniecības celtniecība, kurā tika plānots nodarbināt ieslodzījuma vietā esošos notiesātos. Tomēr 80. gadu sākumā augstākstāvošās iestādes lēma par celtniecības darbu iesaldēšanu. Lai izmantotu esošos ražošanas laukumus un lietderīgi nodarbinātu ieslodzītos, Latvijas Iekšlietu ministrijas Labošanas darbu iestāžu pārvaldes vadība un cietuma vadība meklēja iespējas noslēgt līgumus ar vairākiem valsts uzņēmumiem. Šajā laikā tika noslēgti līgumi ar Aizkraukles (tajā laikā Stučkas) telefonu aparātu rūpniecību, ar "Rigahimmaš" (Rīgas ķīmisko mašīnu) rūpniecību, Jelgavas mašīnu rūpniecību, Ogres trikotāžas fabriku, ar vietējo šūšanas fabriku "Asote" un citiem uzņēmumiem. Cietumā darbojās metālapstrāde, tika izgatavoti telefonaparātu zvani un plates, šūti trikotāžas izstrādājumi, gultas veļa un citas lietas.¹⁰

Vairākkārt tika mainīts arī cietuma nosaukums un soda izciešanas režīms. Padomju gados iestāde tika dēvēta par vispārējā režīma labošanas darbu koloniju (iestāde OC 78/13), kuru vēlāk pārsauca par pastiprinātā režīma labošanas darbu koloniju ar vispārējā režīma notiesāto kopējo atrašanos. Savukārt, atgūstot Latvijas neatkarību, ieslodzījuma vieta tika pārsaukta par Jēkabpils cietumu (1993. gadā).¹¹

90. gadu sākumā Jēkabpils cietumā bija izvietotas aptuveni 600 notiesātās personas. Ieslodzījuma vietā atradās atsevišķs korpuss notiesātajiem ar tuberkulozi (42 notiesātie). Tāpat kā visās Latvijas ieslodzījuma vietās, arī Jēkabpils cietumā 90. gadu sākums bija sarežģīts periods iestādes pilnvērtīgas funkcionēšanas nodrošināšanai. Šajā laikā bieži tika pieļauti rupji režīma pārkāpumi, bēgšanas, noziegumi starp notiesātajiem. Savu ietekmi centās pierādīt notiesātie ar negatīvu uzvedību, tā saucamās noziedzīgās pasaules "autoritātes", negatīvie notiesāto grupējumi. Tomēr pakāpeniski iestādē tika ieviesti gan dažādi resocializācijas pasākumi, gan arī izdevās īstenot infrastruktūras pilnveides pasākumus, piemēram, 1995. gadā teritorijā tika uzcelta sava katlu māja, tādejādi nodrošinot iespēju pastāvīgi apsildīt gan dzīvojamās telpas, gan arī ražošanas telpas cietuma teritorijā.

1996. gadā Jēkabpils cietums izveidots kā daļēji slēgtais cietums.¹² Jēkabpils cietumā 90. gadu otrajā pusē tika nodrošināts darbs galdniecības izstrādājumu cehā, darbojās pirts un frizētava. Ieslodzījuma vietā darbojās profesionāli tehniskā skola, kurā notiesātie varēja apgūt tādas profesijas kā virpotājs, elektrīķis un apkures katlu iekārtu kurinātājs.¹³

Cietuma darbu būtiski ietekmēja sadarbības līguma noslēgšana ar Norvēģijas pilsētas Ārendāles cietumu 1996. gadā. Norvēģijas sadarbības partneri deva zināmu atbalstu ieslodzījuma vietas uzturēšanai, sūtot gan dažāda veida celtniecības materiālus, iekārtas kokapstrādes ceļam un sadzīves tehniku ieslodzījuma vietas ikdienas funkcionēšanas nodrošināšanai, gan arī iesaistot Jēkabpils cietuma nodarbinātos dažādos pieredzes apmaiņas un zināšanu pilnveides pasākumos.¹⁴

1997. gadā savu darbību ieslodzījuma vietā atsāka Jēkabpils vakara vidusskolas filiāle. Tāpat no 1997. gada ieslodzītajiem tika dota iespēja apgūt valsts valodu latviešu valodas apmācības kursus. Savukārt 1998. gadā skolas telpās tika iekārtota pirmā datorklase, kuru izmantoja gan profesionālās skolas, gan vidusskolas audzēkņi.¹⁵

1999. gada aprīlī Jēkabpils cietumā tika izveidota arī atklātā cietuma filiāle ar 20 notiesātajām personām, kuras tika nodarbinātas saimnieciskajās darbos.¹⁶

2002. gadā ieslodzījuma vietu sistēma pārgāja uz profesionālo apsardzi, līdz ar to arī Jēkabpils cietumā krietni pieauga nodarbināto skaits (2002. gadā – 203 nodarbinātie).¹⁷

Kopš 2008. gada Jēkabpils cietuma veids ir noteikts kā slēgtais cietums ar daļēji slēgtā un atklātā cietuma nodaļām. Tajā laikā ieslodzīto maksimālais skaits cietumā bija 700 ieslodzītie, tajā skaitā slēgtā cietuma nodaļā – 400, daļēji slēgtā – 250, atklātā – 50. 2008. gada 5. martā Jēkabpils cietumā pavisam atradās 542 notiesātie, no kuriem nodarbinātības pasākumos tika iesaistīti 76 notiesātie, vispārējo izglītību apguva 40, bet profesionālo izglītību – 107 notiesātie. Cietums vispārējās izglītības pasākumu realizēšanai sadarbojās ar Jēkabpils vakara vidusskolu. Vispārējā izglītība tika organizēta pēc pedagoģiskās korekcijas pamatizglītības programmām. Vidējās izglītības programma 2008. gadā netika piedāvāta, jo nepietika klašu telpu, turklāt izglītības procesu papildus apgrūtināja ievērojama notiesāto mainība. Skolā mācījās 40 notiesātie. Mācību procesu divās valodu plūsmās (latviešu un krievu) realizēja 8 pedagogi.¹⁸ Ar Eiropas Sociālā fonda projekta atbalstu telpas pielāgotas skolas vajadzībām, iekārtotas mācību priekšmetu klases. Nodrošinot apmācību procesa pēctecību, tika padomāts par tiem notiesātajiem, kuri ierodās no slēgta tipa cietumiem. Vakarskolas filiāle Eiropas Sociālā fonda projekta ietvaros realizēja arī arodizglītības programmu pavāra palīga specialitātē. Mācību procesā problēmas radīja notiesāto vājās valsts valodas zināšanas, turklāt lielākā daļa notiesāto mācības atsāka pēc ilgstoša pārtraukuma, kā arī iesaisti mācībās traucēja "hierarhija" starp notiesātajiem.

Profesionālās izglītības nodrošināšanai cietums sadarbojās ar Viesītes arodvidusskolu. Sadarbībā ar šo skolu tika realizētas programmas piecās specialitātēs: elektromontieris, virpotājs, rūpnīcas katlu kurinātājs, galdnieks, apdares darbu strādnieks. Turklāt šajā laikā ieslodzīto resocializācijas procesu Jēkabpils cietumā būtiski ļāva uzlabot Norvēģijas finanšu instrumenta projekta "Resocializācija Zemgales cietumos" ietvaros realizētās aktivitātes, tas ir, pateicoties norvēģu granta finansējumam, bija iespēja uzlabot arodskolai atvēlēto telpu stāvokli. Daļa notiesāto tika iesaistīti saimnieciskās apkalpes darbos (70 ieslodzītie), savukārt daļa ieslodzīto darbojās lietīšķās mākslas priekšmetu izgatavošanas iecirknī (ap 20 ieslodzīto).

Jēkabpils cietumā darbību 2008. gadā nodrošināja 229

nodarbinātie, tas ir, tikai 4 amata vietas nebija nokomplektētas.¹⁹ Zināmas pārmaiņas cietuma ikdienā ieviesa Tieslietu ministrijas 2014. gada 30. decembra rīkojums Nr. 1-1/492 "Par brīvības atņemšanas iestāžu veidiem un tajos izvietojamo ieslodzīto skaitu". Ar rīkojumu tika noteikts, ka Jēkabpils cietums turpmāk būs daļēji slēgtais cietums ar atklātā cietuma nodaļu. Ieslodzīto maksimālais skaits cietumā – 592 ieslodzītie. No tiem notiesātie daļēji slēgtā tipa cietuma nodaļā – 542, notiesātie atklātā tipa cietuma nodaļā – 50. 2015. gada 9. septembrī cietumā kopumā atradās 292 notiesātie (augstākā soda izciešanas režīma pakāpē – 189 notiesātie, zemākā soda izciešanas režīma pakāpē – 103 notiesātie). Samazinoties ieslodzīto skaitam ieslodzījuma vietās, attiecīgi samazinājās arī to ieslodzīto skaits, kuri bija ieinteresēti iesaistīties izglītības pasākumos, tā piemēram, 2015. gadā vispārējās izglītības programmās tika iesaistīti 32 izglītojamie, bet profesionālās izglītības programmās 59 izglītojamie. Profesionālās izglītības programmu īstenošanu 2015. gadā nodrošināja Aizkraukles profesionālā vidusskola. Cietumā bija iespējams iegūt šādas profesionālās kvalifikācijas: ēdināšanas pakalpojumi – pavārs; metālapstrāde – virpotājs; kokizstrādājumu izgatavošana – galdnieks; būvdarbi – apdares darbu strādnieks, enerģētika un elektrotehnika – elektromontieris.²⁰

Situācija ar komersantu piesaisti ieslodzīto nodarbinātības veicināšanai ir konstanti vienāda vairāku gadu griezumā – ieslodzījuma vietā nav komersantu izveidotu darba vietu notiesātajiem, bet notiesātie tiek iesaistīti dažāda veida cietuma saimnieciskajā apkalpē. Kopumā saimnieciskajā apkalpē nodarbināti 38 notiesātie, no tiem 3 pavāri, 13 virtuves darbinieki, 4 veļas pārziņi, 6 apkopēji, 2 noliktavas strādnieki, 9 remontstrādnieki, viens frizieris.

Salīdzinošs jaunievedums 2014.-2015. gadā ieslodzījuma vietas darbībā bija psiholoģiskās aprūpes nodrošināšana ieslodzītajiem – tiek veiktas individuālās konsultācijas, vadītas nodarbinātības un nepieciešamības gadījumā ieslodzītajiem tiek veikta psihodiagnostiskā izpēte.

Paralēli ieslodzīto resocializācijas pasākumiem un atbilstoši pieejamiem finanšu līdzekļiem tiek veikti arī dažādi infrastruktūras uzlabojumi, piemēram, ieslodzīto dzīvojamo telpu remonts, remontēti soda izolatori, jumta remonts, katlumājai iegādāti jauni gāzes apkures katli.

Covid-19 pandēmija pat 2 gadu garumā ietekmēja ieslodzījuma vietu darbību, tai skaitā arī Jēkabpils cietumu, bet vērtējot

2022. gada rādītājus, piemēram, resocializācijas jomā, jāsecina, ka tajā ir panākts neliels progress. 2022. gadā ieslodzījuma vieta ir noslēgusi sadarbības līgumu ar komersantu (ēdināšanas pakalpojumi) par notiesāto iesaisti nodarbinātībā, turklāt Jēkabpils cietuma atklātā cietuma nodaļas notiesātie ārpus cietuma teritorijas 2022. gadā strādāja dažādos kokapstrādes uzņēmumos (visi uzņēmumi atrodas pašvaldības administratīvajā teritorijā, kurā atrodas Jēkabpils cietums, t. i. Jēkabpils novada pašvaldības administratīvajā teritorijā). Kopā nodarbinātībā pie komersantiem 2022. gadā tika iesaistīti 17 notiesātie. Savukārt cietuma saimnieciskajā apkalpē nodarbināti 18 ieslodzītie. Jāatzīst, ka resocializācijas programmās ieslodzītie 2022. gadā Jēkabpils cietumā netika iesaistīti. 2022. gadā Jēkabpils cietumā ir nodrošināta iespēja notiesātajiem iesaistīties izglītības pasākumos, tas ir, cietumā tiek nodrošināta vispārējās izglītības programmas īstenošana. Programmas ietvaros pamatizglītības apguvē tika iesaistīti 4 notiesātie un 4 notiesātie iesaistījās vidējās izglītības programmas apguvē. Savukārt profesionālās izglītības apguvē iesaistīti 27 notiesātie. Interesu izglītības pasākumos, piemēram, karjeras konsultācijās pirms iesaistīšanas profesionālās izglītības programmās un pirms atbrīvošanas saistībā ar darba meklēšanu, latviešu valodas apguves kursus un dažādos IT pamatkursos tika iesaistīti 84 notiesātie. Kopā dažādos izglītības pasākumos tika iesaistīti 32 % notiesāto no 2022. gada ieslodzīto kopskaita (284 notiesātie) Jēkabpils cietumā, bet tas daļēji skaidrojams ar to, ka ieslodzījuma vietā tiek izvietots salīdzinoši liels skaits notiesāto personu, kurām piespriesta īslaicīga brīvības atņemšana.

Cietuma darbību nodrošina 150 nodarbinātie, no tiem 134 amatpersonas un 16 darbinieki. Kopā Jēkabpils cietumā ir paredzētas 199 amata vietas, tātad ieslodzījuma vietā ir 47 vakances, kas noteikti būtiski ietekmē ieslodzījuma vietas darbību (dati uz 2022. gada 31. decembri).

Tomēr Jēkabpils cietumu tuvākajā laikā gaida būtiskas pārmaiņas, tas ir, ieslodzījuma vietu sistēmai pārejot uz divu veidu cietumu sistēmu, kuru plānots īstenot, sākot ar 2024. gada 1. janvāri, Jēkabpils cietumu pakāpeniski plānots veidot par atklātā tipa cietumu. Izmaiņas būtiski ietekmēs gan ieslodzījuma vietā nodarbināto ikdienas darba pienākumus, gan arī ieslodzījuma vietā izvietoto notiesāto resocializācijai tiks likti citi uzsvāri ar mērķi veicināt notiesāto iesaisti algotā darbā vai, piemēram, mācīties ārpus ieslodzījuma vietas.

¹ Jēkabpils cietums, Latvijas Republikas ieslodzījuma vietu pārvalde, buklets, 2000.

² Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 165.

³ Žigūre, A., 1998. Latvijas policijas vēsture otrā grāmata. Rīga: "Likuma Vārdā", 96.

⁴ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 33.

⁵ Ibid, 166.

⁶ Ibid, 166.

⁷ Krūmiņš, E. un Pokšāns, S. 1996. Brīvības atņemšanas soda izpilde 1. daļa. Rīga: Latvijas Policijas Akadēmija, fonds "Drošība", 179.

⁸ Jēkabpils cietumam februārī aprit 35 gadi; radio1.lv, Jēkabpils ziņu portāls; <https://radio1.lv/lv/Sabiedribas-zinas/1/21314/Jekabpils-cietumam-februari-aprit-35-gadi/> skatīts: 26.07.2023.

⁹ Soda izpildes iestāžu sistēma Latvijā; Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija Ieslodzījuma vietu departaments, 1994. gads, 14-15.

¹⁰ Jēkabpils cietums, Latvijas Republikas ieslodzījuma vietu pārvalde, buklets, 2000.

¹¹ <https://radio1.lv/lv/Sabiedribas-zinas/1/21314/Jekabpils-cietumam-februari-aprit-35-gadi> skatīts

¹² Ibid

¹³ Ibid

¹⁴ Mācību centra (muzeja) materiāli.

¹⁵ Jēkabpils cietums, Latvijas Republikas ieslodzījuma vietu pārvalde, buklets, 2000.

¹⁶ <https://radio1.lv/lv/Sabiedribas-zinas/1/21314/Jekabpils-cietumam-februari-aprit-35-gadi> skatīts

¹⁷ Ibid

¹⁸ Izziņa par Jēkabpils cietuma pārbaudi 2008. gadā

¹⁹ Ibid

²⁰ Izziņa par Jēkabpils cietuma pārbaudi 2015. gadā

CĒSU AUDZINĀŠANAS IESTĀDES NEPILNGADĪGAJIEM VĒSTURISKAIS APRAKSTS

Cēsis ir viena no tām pilsētām, ar kuru ieslodzījuma vietu vēsture saistāma krietni vairāk nekā 100 gadu periodā. Livonijas laika avotos Cēsu pils samērā bieži tiek minēta kā ieslodzījuma vieta, faktiski avotu liecības ir pietiekamas, lai Cēsu pili atzītu par ordeņvalsts galveno cietumu (13.-16. gs.). Detalizētāk viduslaiku ieslodzījuma vietām, iespējams, pievērsīsimies kādā citā rakstu sērijā. Šobrīd atgriezīsimies pie šo rakstu sērijas mērķa – radīt priekšstatu par to, kā veidojušās mūsdienu Latvijas ieslodzījuma vietas.

Pirmās ēkas šī brīža Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem teritorijā (tobrīd Cēsu pilsētai piederošās Jurģu muižas zemes) tika uzceltas jau 1853. gadā sapieru kazarmu vajadzībām. 1888. gadā Krievijas valdība kazarmu zemi

nopirkusi no pilsētas pašvaldības par 3000 zelta rubļiem, pēc tam sapieru kazarmas ēkas pārbūvētas par cietumu ar nosaukumu "Cēsu Centrālcietums" (pilsētā darbojies arī arestnams pie miertiesas). 1853. gadā pie bijušās kazarmas ēkas uzcelta divstāvu ēka ar 30 vienieslodzījuma kamerām. Tai pašā laikā tika izcelta pirts un smēde, kā arī ierīkota ūdens piegāde. Par Cēsu cietuma darbību agrākās Krievijas laikā nekādas ziņas nav saglabājušās, jo Krievijas revolūcijas laikā 1917. gadā visi arhīvi ir gājuši bojā. 20. gs. sākumā Cēsu cietums, tāpat kā šobrīd, atradās pilsētas nomalē Gaujas ielā 23. Cietuma teritorijā atradās šādas ēkas: 1) vienstāva cietuma ēka ar kopkamerām; 2) divstāvu ķieģeļu cietuma ēka ar vienieslodzījuma kamerām; 3) administrācijas māja ar kanceleju

un darbinieku dzīvokļiem; 4) pirts; 5) smēde; 6) saimniecības ēka ar noliktavām un pagrabiem.²

Pēc Latvijas valsts proklamēšanas Cēsu cietumu pārvaldību no vācu okupācijas varas 1918. gada 6. decembrī pārņēma virsleitnants J. Bambis, kas pildīja cietuma priekšnieka pienākumus līdz 1918. gada 23. decembrim, kad Cēsīs ienāca lielinieki un J. Bambis kā jaundibinātās Cēsu rotas virsnieks sekoja savai rotai. Lielinieki dažās dienās apcietināja simtiem cilvēku, kurus turēja gan cietumā, gan arestu namā. Tribunāls strādāja dienām un naktīm, piespriedams nāvessodus. Atkāpjoties no Cēsīm, lielinieki vēl pēdējā dienā nošāva daudz apcietināto, bet vienu daļu aizveda sev līdzī. Pēc lielinieku padzišanas J. Bambis otrreiz tika iecelts par Cēsu cietuma priekšnieku.

Kara cīņu laikā cietums tika izpostīts – jumts sašauts, logi izsisti un praktiski visas telpas bija sabojātas. Sākumā cietumu uzturēja apriņķa komandantūra, bet 1919. gadā to savā pārziņā pārņēma Galvenā cietumu valde tās priekšnieka P. Vanaga uzraudzībā.³ Nekavējoties tika izdots rīkojums cietumā veikt nepieciešamos remontdarbus.⁴

J. Bambis cietuma priekšnieka amatu pildīja līdz pat 1928. gadam, kad viņu pārcēla uz Jelgavas cietumu. Viņa vietā nāca Jelgavas cietuma priekšnieka palīgs A. Čolders, kurš cietumu vadīja līdz 1933. gadam, kad tika pārcelts Jelgavas cietuma priekšnieka amatā. Savukārt par Cēsu cietuma priekšnieku tika iecelts Tukuma cietuma priekšnieks J. Kārklīšs. Pirmos cietuma darbības gadus Latvijas pirmās brīvvalsts

Cēsu darba kolonija, 1954. gads.

laikā Cēsu cietumā bija šāds darbinieku sastāvs: priekšnieks, 1 priekšnieka palīgs, 1 ārsts, 1 skolotājs, 2 rakstveži, 1 feldšeris, 3 virsuzraugi, 33 uzraugi, 2 uzraudzes un 1 uzraugs-važonis, kopā 46 darbinieki.⁵

Ieslodzīto skaits cietumā bija mainīgs: 1920. gada vasarā Galvenā cietumu valde bija noteikusi vidējo vietu skaitu Cēsu cietumā – 89 ieslodzītie, bet ir bijuši periodi, kad ieslodzīto skaits pārsniedzis 200. Salīdzinājumam – 1920. gadā ieslodzījumu vietās kopā atradās 18688 personas, 1922. gadā vairs tikai 3433, bet 1926. gadā – 3692 personas.⁶

20. gs 20. gados Cēsu cietumā tika ievietoti visu kategoriju ieslodzītie, izņemot ar spaidu darbiem sodītos. Savukārt 1935. gadā ieslodzījuma vietā iekārtota nodaļa drošības ieslodzījumā ievietotajiem.

(Drošības ieslodzījums tika piemērots bīstamiem recidīvistiem, un tiesas, sākot ar 1934. gadu, šādu ieslodzījuma veidu sāka piemērot praksē. Ierosinājumus par ievietošanu drošības ieslodzījumā iesniedza Kriminālās policijas pārvalde attiecīgās apgabaltiesas prokuroram. Drošības ieslodzījums nozīmēja to, ka recidīvistiem bez parastā soda – brīvības atņemšanas – draudēja arī drošības ieslodzījums uz laiku no 5 līdz 10 gadiem.)

Lai atrisinātu saimnieciskās problēmas, ieslodzījuma vietas enerģiski un ar ievērojamiem panākumiem attīstīja naturālo saimniecību. Arī Cēsu ieslodzījuma vietā tika vērsta uzmanība uz ieslodzīto nodarbināšanu, 1920. gadā organizējot galdnieku, drēbnieku, kurpnieku un kalēju darbnīcas ieslodzītajiem vīriešiem. Savukārt ieslodzītajām sievietēm iekārtoja vērpsanas un aušanas darbnīcas, kurās auda pakulu, līnu un pusvilnu.⁸ Sākot ar 1920. gadu, ieslodzītajiem tika organizēti lauksaimniecības darbi, nomājot zemi Meijermuižā un Kalnamuižā. 1927. gadā Galvenā cietumu valde noslēdza nomas līgumu ar Zemkopības departamentu par 1760 ha zemes nomāšanu agrākajā Ruckas muižā, bet 1930. gadā noslēdza līgumu par 742 ha pļavu nomāšanu Cēsu pils muižā. Trīs gadus vēlāk tika noslēgts vēl viens līgums par 24,95 ha zemes nomāšanu agrākajā Dukurmuižā. Visas šīs nomas zemes 1936. gadā piešķirtas cietumam īpašumā. Cietuma fermā esošās Ruckas muižas saimniecības ēkas pārbūvētas, iekārtojot labības šķūni, kūtis, stalli, ieslodzīto telpas un darbinieku dzīvokļus. Fermā izaudzēts ganāmpulks ar brūnām sugas govīm.⁹

Latvijas okupācija 1940. gada jūnijā ienesa nepārprotamas izmaiņas arī ieslodzījuma vietu darbībā. Sākotnēji izmaiņas

skāra cietumu vadību, tas ir, esošie ieslodzījuma vietu vadītāji tika nomainīti ar tādiem, kuri bija uzticami padomju varai. Cēsu cietuma priekšnieka meklējumi atbilstoši padomju varas uzstādījumiem rezultējās vien 1941. gadā. Paralēli varai atbilstoša cietuma priekšnieka meklēšanai tika vērtēti arī pārējie cietuma darbinieki: kuri tad būs uzticami padomju varai un no kuriem lietderīgāk tomēr būtu laicīgi atbrīvoties. Turklāt tika izteikti priekšlikumi jaunu amatu ieviešanai, piemēram, cietumos bija paredzēts tāds darbinieks kā poljtruks, kam īsti latviskajās Cēsīs būtu jāprot gan latviešu, gan krievu valoda.¹⁰

Okupantiem Latvijas cietumu sistēma likās nepieņemama, jo Padomju Savienībā funkcionēja labošanas darbu nometnes un kolonijas, tāpēc drīz vien arī Latvijas teritorijā sākās drudzaini priekšdarbi koloniju izveidošanā. Saskaņā ar LPSR Ministru Padomes 1947. gada 12. aprīļa lēmumu Nr. 262 un sekojošo PSRS leM 1947. gada 18. jūlija rīkojumu Nr. 453, bez kura vietējās Ministru Padomes lēmumam nebija pietiekama juridiskā spēka, LPSR Iekšlietu ministrija 1948. gada 14. septembrī izdeva pavēli Nr. 490. Tā apstiprināja cietumiem iedalīto lauksaimniecības palīgsaimniecību sarakstu, tā, piemēram, Cēsu cietumam (cietums Nr. 8) tika piešķirta cietuma ferma Cēsu pilsētas robežās.¹¹

Vairumā cietumu lauksaimniecības palīgsaimniecības darbojās nepilnus trīs gadus. Turpmākajos gados Latvijā līdz šim pastāvējušie cietumi lielākoties tika pārveidoti par labošanas darbu kolonijām. Cēsīs 1954. gadā sāka darboties Cēsu bērnu darba kolonija.

Līdz Latvijas neatkarības atjaunošanai ieslodzījuma vietai Cēsīs vairākkārt tika mainīts nosaukums: sākotnēji tā tika nosaukta par Cēsu bērnu darba koloniju, tad par Cēsu audzināšanas darba koloniju un Cēsu nepilngadīgo darba koloniju. Padomju gados Cēsīs sodu izcietā nepilngadīgi jaunieši par kriminālnodarījumiem vecumā no 15 līdz 18 gadiem (vai līdz soda izciešanas beigām, bet ne ilgāk kā līdz 21 gada vecumam). Padomju laikā ieslodzījuma vietā tika izvietoti no 200 līdz 300 jaunieši.¹² Vienlaicīgi ar Cēsu audzināšanas darba koloniju darbību uzsāka arī Cēsu bērnu darba kolonijas skola. Pirmajos skolas pastāvēšanas gados tika nodrošināta pamatizglītības ieguves iespēja, savukārt no 1963. gada skolā bija iespējams iegūt arī vidējo izglītību.¹³ Ar laiku skolā tika

1938. GADA 1. AUGUSTĀ CIETUMĀ BIJA ŠĀDS IESLODZĪTO SASTĀVS⁷:

Soda veids	Vīrieši	Sievietes
Administratīvā kārtā sodītie	3	2
Ar arestu sodītie	2	1
Ar cietumu sodītie	12	5
Ar pārmācības namu sodītie	59	16
Ar spaidu darbiem sodītie	1	-
Izmeklēšanā esošie	13	1
Drošības ieslodzījumā	27	-
Kopā:	117	25
Kopā:	142	

ieviests arodapmācības centrs ar iespējām apgūt galdnieka, namdara, metālapstrādes, krāsotāja, rotaslietu darinātāja specialitāti, kā arī darbojās vispārīzglītojošā maiņu vakara vidusskola, kurā izglītība bija jāturpina praktiski visiem ieslodzījuma vietas audzēkņiem.

Atgūstot Latvijas neatkarību, nācās saskarties ar virkni problēmu. Ieslodzījuma vietu infrastruktūra bija nolietota, taču ātru risinājumu situācijas uzlabošanai tikko brīvību atguvušai valstij neizdevās rast. Būtiskas izmaiņas ieslodzījuma vietu sistēmā tika ieviestas, sākot ar 1994. gadu. Attiecīgi 1994. gada 28. februārī ar mācītāja svētību, lekslietu ministra un Francijas vēstnieces Latvijā Žannas de Benē piedalīšanos tika atklāts jauns Cēsu cietuma dzīvojamais korpuss. Ieslodzījuma vietu departamenta izdotajā brošūrā "Soda izpildes iestāžu sistēma Latvijā" par jaunajām telpām rakstīts šādi: "Telpas ir nesalīdzināmi labākas par nepilngadīgo noziedznieku līdzinājām kamerām Cēsu cietumā. Dzīvojamās telpas, kaut arī katrā mitināsies ap 20 un vairāk zēnu, atstāj patīkamu iespaidu. Mājīguma sajūtu rada ieslodzīto pašu rokām darinātās gultas un francūžu dāvinātie gultas veļas komplekti."¹⁴

Skaidrs, ka dzīvojamajā korpusā veiktie uzlabojumi 1994. gadā nebija pietiekami un atbilstoši ilgstošai izmantošanai. Jau 10 gadus vēlāk tiek konstatēts, ka Cēsis ir nepieciešamas infrastruktūras izmaiņas nepilngadīgo ieslodzīto uzturēšanai, jo, piemēram, dzīvojamajā korpusā nebija pieejams karstais ūdens, savukārt sporta zālē ūdens vispār nebija pieejams. Tika secināts, ka arī izmeklēšanas izolatora nodaļas telpas un pastaigu laukumi, disciplinārizolators un īslaicīgās satikšanās telpas ir sliktā stāvoklī un neatbilst sanitārajām normām.¹⁵

2007. gadā Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem brīvības atņemšanas soda izciešanu uzsāk vīriešu dzimuma nepilngadīgie notiesātie. Atbilstoši Latvijas Soda izpildes kodeksam iestādē tiek turēti notiesātie no 14 līdz 18 gadu vecumam. Lai nostiprinātu resocializācijas rezultātus un dotu iespēju iegūt vispārējo izglītību vai profesionālo sagatavotību, notiesātos, kas sasnieguši 18 gadu vecumu, ar brīvības atņemšanas iestādes komisijas lēmumu var atstāt audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem līdz soda termiņa beigām, bet ne ilgāk kā līdz 21 gada vecuma sasniegšanai. Jau kopš 1995. gada šajā iestādē ir atvērta arī izmeklēšanas nodaļa nepilngadīgajiem apcietinātajiem. Ieslodzīto maksimālais izvietojuma skaits – 140 (no tiem notiesātie – 124, apcietinātie – 16)¹⁶. 2007. gada 12. novembrī Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem atradās 105 ieslodzītie: to skaitā 95 notiesātie (t. sk. 71 līdz 18 gadu vecumam); 10 apcietinātie (t. sk. 6 līdz 18 gadu vecumam). Arī šajā periodā visi nepilngadīgie tiek iekļauti mācību procesā – tiek nodrošināta iespēja apgūt gan vispārējo izglītību, gan arī arodapmācību. 2007. gadā iestādē tika īstenotas arī 2 sociālās rehabilitācijas programmas: EQUIP programma un "Neklausuļu nometne", kuru vada S/O "Rīgas pilsētas misija". Veiksmīga sadarbība tiek veidota arī ar Probācijas dienestu, kura darbinieki reizi nedēļā apmeklē iestādi un piedalās arī Administratīvās komisijas sēdēs.¹⁷

2007. gadā Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem bija izveidotas 152 amata vietas, no tām 6 nebija nokomplektētas.

2007. gadā konstatētās infrastruktūras neatbilstības 2011. gadā rezultējās gana lielos infrastruktūras projektos. Ar

Skolas ēka, 1956. gads.

Norvēģijas finanšu instrumenta atbalstu ieslodzījuma vietu pārvalde realizēja projektu "Ieslodzījuma vietu ēku standartu izstrādāšana", kura ietvaros tika izbūvēta jauna apcietinājuma izpildes daļas ēka. Jaunizbūvētā ēka paredzēta 40 apcietināto izvietojšanai (20 divvietīgās kameras). Kamerās piemērots jauns standarts kameras izbūvei, tas ir – kameras pilnībā aprīkotas ar iebūvējamām mēbelēm, kā arī katrā dzīvojamajā telpā (kamerā) ir izbūvēta atsevišķa telpa labierīcībām. Ēkā atrodas caurlaides punkts, pastaigas laukumi, īslaicīgās tikšanās telpas, resocializācijas telpas, telpas darbiniekiem, medicīniskās apskates telpas, noliktava un citas palīgtelpas.¹⁸

Secīgi iepriekš minētajam projektam tika realizēts vēl viens Norvēģijas finanšu instrumenta atbalstīts projekts "Dzīvojamā korpusa renovācija Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem". Projekta ietvaros tika renovēta ēka, izveidojot 62 dzīvojamās telpas 124 notiesātajiem. Katrā dzīvojamajā telpā atsevišķi izbūvētas labierīcības. Tāpat projekta ietvaros tika remontētas resocializācijas telpas un darbinieku telpas.¹⁹

Lielo infrastruktūras projektu laikā daļa nepilngadīgo notiesāto tika izvietoti gan Daugavgrīvas cietumā, gan Liepājas cietumā, gan arī Rīgas Centrālcietumā. 2011. gadā pēc uzbūvēto un renovēto ēku nodošanas ekspluatācijā visi nepilngadīgie jaunieši pakāpeniski tika pārvesti uz Cēsu Audzināšanas iestādi nepilngadīgajiem.²⁰ 2011. gadā brīvības atņemšanas iestādei Cēsis tika noteikts šāds ieslodzījuma vietas veids – audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem ar izmeklēšanas cietuma nodaļu (maksimāli izvietojamo ieslodzīto skaits – 174, tajā skaitā 124 notiesātie un 50 apcietinātie).²¹

Arī pēdējo gadu laikā skolas infrastruktūras sakārtošanai ir piesaistīts papildu finansējums. 2022. gadā tika noslēgta ERAF projekta Nr. 4.2.1.2/18//006 "Ergoefektivitātes paaugstināšana Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem skolā ar sporta zāli un ēdnīcā" realizācija.

Viennozīmīgi skolai ir bijusi neatņemama loma ieslodzījuma vietā esošo ieslodzīto ikdienas procesu veidošanā. Praktiski visi ieslodzītie tiek iesaistīti izglītības procesos, un katram nepilngadīgajam tiek atrasts piemērotākais

Karantīna un disciplinārais izolators 20. gs. 60. gados.

izglītības veids. Nepilngadīgos ieslodzītos iesaista pamatizglītības programmās, ja viņi nav ieguvuši pamatizglītību atbilstoši Izglītības likuma 4. pantā noteiktajam (obligāta ir pamatizglītības iegūšana vai pamatizglītības iegūšanas turpināšana līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai), kā arī saskaņā ar Latvijas sodu izpildes kodeksa 671. pantā noteikto (nepilngadīgajiem nodrošina obligātās izglītības apguvi). Pamatizglītības programmās Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem tiek iesaistīti visi nepilngadīgie ieslodzītie. 2021./2022. mācību gadā Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem tika īstenotas 3 vispārējās pamatizglītības programmas (no tām 2 speciālās izglītības programmas). Nepilngadīgajiem ir iespēja iegūt arī vispārējo vidējo izglītību. Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem vispārējās vidējās izglītības programmas apguvē 2022. gadā vidēji tika iesaistīti 2-3 nepilngadīgie ieslodzītie (uz 2022. gada 1. janvāri – 2 nepilngadīgie ieslodzītie; uz 2022. gada 31. maiju – 3 nepilngadīgie ieslodzītie; uz 2022. gada 1. septembri – 3 nepilngadīgie ieslodzītie; uz 2022. gada 31. decembri – 3 nepilngadīgie ieslodzītie). Uz 2022. gada 31. decembri Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem atradās 12 nepilngadīgie, 11 ieslodzītie bija vecāki par 18 gadiem, bet viņi atrodas Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, lai pabeigtu mācības vai nostiprinātu resocializācijas rezultātus. Trīs nepilngadīgie ir apguvuši speciālo pamatizglītības programmu. Nav iespējams precīzi aprēķināt izglītības programmās iesaistīto nepilngadīgo ieslodzīto īpatsvaru, jo

nepilngadīgo izglītojamo skaits ir lielāks nekā nepilngadīgo ieslodzīto skaits uz 2022. gada 31. decembri. Tas nozīmē, ka viens nepilngadīgais ieslodzītais varēja būt iesaistīts gan vispārējās, gan profesionālās, gan interešu/neformālās izglītības programmā. Turklāt izglītojamo skaits visa mācību gada garumā ir mainīgs. Papildus iepriekš minētajam Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem 2022. gada I pusgadā tika īstenota vispārējās vidējās izglītības profesionāli orientēta virziena programma, bet no 2022. gada 1. septembra Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem Vidzemes Tehnoloģiju un dizaina tehnikums uzsāka īstenot profesionālās tālākizglītības programmu.²² Tāpat ieslodzījuma vietā tiek īstenoti dažādi neformālās izglītības pasākumi (mūzikas apmācība, latviešu valodas apmācība, dārzniecības pamati, kokapstrāde, datorapmācība, karjeras konsultācijas, atkarību profilakses nodarbību cikls – Minesotas programma) un resocializācijas programmas (“Pārmaiņām – jā!”, “Vecāku prasmes”, “Zinu, varu, daru: ceļvedis uz mie-ra ostu”) un dažādi brīvā laika pasākumi (sporta un mākslas nodarbības, dažādi pasākumi sadarbībā ar brīvprātīgajiem, nevalstiskajām organizācijām un pašvaldības institūcijām). Pilnveidojot likumdošanu un valsts kopējos procesus darbā ar nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem, ir būtiski mazināties to nepilngadīgo skaits, kuriem sodu par izdarīto pārkāpumu nākas izciest ieslodzījuma vietā. Proporcionāli ieslodzīto skaitam attiecīgi Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem ir koriģēts štata vietu skaits. 2022. gadā Cēsu ieslodzījuma vietā

Sporta zāle, 1983. gads.

bija izveidota 81 amata vieta, no tām 59 amatpersonām un 22 darbiniekiem (no tām 14 amatpersonu un 2 darbinieku vietas nav nokomplektētas)²³.

Ieslodzījuma vietas vēsture Cēsīs noteikti skatāma vairākos 100 gadu periodos, un pēdējos 70 gadus tā mērķtiecīgi veidota par ieslodzījuma vietu nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem. Cēsu Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem bija

pirmā iestāde ieslodzījuma vietu sistēmā, kurā infrastruktūra tika veidota, piemērojot to atbilstošam resocializācijas darbam. Gan piemērotā infrastruktūra, gan arī iestādē īpaši veidotā attieksme pret nepilngadīgo resocializācijas pasākumiem, jo īpaši izglītību, ir ļāvusi iestādei individuāli un mērķēti strādāt ar katru nepilngadīgo, kuram nākas zināmu laiku pavadīt ieslodzījuma vietā.

¹ <http://pilsvesture.cesis.lv/vesture/7-nodala-gusteknu-ieslodzijuma-vieta/> Cēsu pils vēsture 7.nodaļa Pils – svarīgāko ordeņa gūstekņu ieslodzījuma vieta (XV-XVI gs.)

² Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 139.

³ Žigure, A. 1998. Latvijas policijas vēsture, otrā grāmata. Rīgā: "Likuma Vārdā", 95.

⁴ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 139.

⁵ *Ibid*, 140.

⁶ Žigure, A. 1998. Latvijas policijas vēsture, otrā grāmata. Rīgā: "Likuma Vārdā", 98.

⁷ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 141.

⁸ Krūmiņš, E. un Pokšāns, S. 1996. Brīvības atņemšanas soda izpilde 1.daļa. Rīga: Latvijas Policijas Akadēmija, fonds "Drošība", 158.

⁹ Veitmanis, K. 1939. Ieslodzījuma vietas 1918-1938. Rīga: Kriminālpolitiskā departamenta izdevums, Valsts dzelzceļu tipogrāfija, 142.

¹⁰ Krūmiņš, E. un Pokšāns, S. 1996. Brīvības atņemšanas soda izpilde 1.daļa. Rīga: Latvijas Policijas Akadēmija, fonds "Drošība", 166.

¹¹ *Ibid*, 177.

¹² Cēsu Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem, buklets, 2012.

¹³ Cēsu 2.vakara (maiņu) vidusskola. Cēsu Audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem, buklets, 2004.

¹⁴ Soda izpildes iestāžu sistēma Latvijā, 1994, Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Ieslodzījuma vietu departaments, 18.

¹⁵ Cēsu audzināšanas iestāde nepilngadīgajiem, Izziņa 14.11.2007.

¹⁶ Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas 2008.gada 27.augusta rīkojums Nr.1-1/419 "Par brīvības atņemšanas iestāžu veidiem un tajās izvietojamo ieslodzīto skaitu".

¹⁷ *Ibid*

¹⁸ Autores informācija

¹⁹ *Ibid*

²⁰ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2011.gada 14.jūnija rīkojums Nr.101 "Par nepilngadīgo apcietināto izvietojumu Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem".

²¹ Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas 2011.gada 24.maija rīkojums Nr.1-1/166 "Par brīvības atņemšanas iestādes veidu un maksimāli izvietojamo ieslodzīto skaitu Cēsu Audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem".

²² Resocializācijas daļas sniegtā informācija, 2023.

²³ Resocializācijas daļas sniegtā informācija, 2023.

OLAINES CIETUMA VĒSTURISKAIS APRAKSTS

Olainē ieslodzījuma vieta tika izveidota padomju laikā. Līdz 1965. gadam šo ieslodzījuma vietu dēvēja par iestādi OC-78/7. Saskaņā ar 1965. gada 14. maija Sabiedriskās kārtības sargāšanas ministrijas (turpmāk – SKSM) pavēli Nr. 058 "Par iestādes OC-78/7 pārvietošanu un ĀDP atklāšanu" Olainē iepriekš izveidotās ieslodzījuma vietas teritorijā tika atklāts pirmais Ārstnieciskais darba profilaktorijis hronisko alkoholiķu piespiedu ārstēšanai un pāraudzināšanai ar sabiedriski derīgu darbu. Profilaktorijā nonāca personas, kuras ar ārsta komisijas slēdzieni tika atzītas par hroniskiem alkoholiķiem un ar tiesas lēmumu tika nosūtītas piespiedu ārstēšanai pret hronisko alkoholismu un pāraudzināšanai, iesaistot sabiedriski lietderīgā darbā.¹

Olainē izvietotais Ārstnieciskais darba profilaktorijis Nr. 1 atradās LPSR SKSM ieslodzījuma vietu pārvaldes pakļautībā. No 1969. gada LPSR Iekšlietu ministrijas ieslodzījuma vietu pārvalde tika pārdēvēta (LPSR IeM pav. Nr. 016 no 11.03.1969.) par Labošanas darbu iestāžu pārvaldi, un Ārstnieciskais darba profilaktorijis attiecīgi atradās šīs pārvaldes pārraudzībā.²

20. gs. 70.-80. gados Olainē izvietotās ieslodzījuma vietas jeb tobrīd izvietotā Ārstnieciskā darba profilaktorija infrastruktūra tika pilnveidota. 1978. gadā tika uzbūvēts kopmītņu tipa 1. korpus, 1979. gadā tika uzbūvēti vēl 2 korpusi. Savukārt 1980. gadā teritorijas infrastruktūra tiek papildināta ar sanitārā dienesta telpām, kurās paredzētas vietas 88 personām.³ Ārstnieciskās iestādes formāts ieslodzījuma vietai tiek saglabāts līdz pat 1993. gadam.

No 1993. gada Ārstnieciskā darba profilaktorijis tika pārdēvēts par Olaines cietumu. Tajā tika izvietoti notiesātie, kuriem bija piespriests salīdzinoši neliels soda termiņš - no trim mēnešiem līdz 1 gadam. Savukārt 20. gs. nogalē Olaines cietums tika pārveidots par atklāta tipa cietumu.

1999. gadā Olaines cietuma teritorijā tika uzsākta cietuma ēkas rekonstrukcija un slēgta tipa tuberkulozes slimnīcas būvniecība, plānojot tajā 450 ieslodzīto vietas. Lai gan slimnīca tuberkulozes ārstēšanai ieslodzītajiem bija ārkārtīgi akūta nepieciešamība, tomēr tās būvniecība noritēja ne bez aizķeršanās, piemēram, 2004. gadā uz laiku slimnīcas būvniecības darbi pat tika apturēti un būvētā ēka iekonservēta, jo Investīciju programmas ietvaros finanšu līdzekļi šajā gadā netika piešķirti.⁴

Paralēli nedienām ar būvniecību ieslodzījuma vietu sistēmā izveidojās vēl kāda arī ar Olaines cietumu saistīta problēma. No 2004. gada ieslodzījuma vietu sistēmā kopumā palielinās notiesāto skaits, kuri bija jāpārvieto uz atklātajiem cietumiem. Atklātajos cietumos notiesāto skaits gada laikā bija pieaudzis par 2,5 % - 2004. gadā atklātajā cietumā atradās 4,2 % no visiem notiesātajiem, bet 2005. gadā jau 6,7 %. Problēmas ar notiesāto personu izvietojumu atklātajos cietumos un cietumu

Latvijas Cietumu slimnīca, kas ir Olaines cietuma struktūrvienība, darbību sāka 2007. gada 1. augustā, un tās izveidošanā kopumā ieguldīti 6,54 miljoni latu.

atklātajās nodaļās radās tādēļ, ka kopējais limits sistēmas atklātajos cietumos bija vien 225 vietas, taču 2006. gada 1. janvārī tajos atradās 328 notiesātie, t. sk. 69 sievietes (piepildījums 145 %). Olaines cietumā pārapdzīvotība šajā gadā jo īpaši izteikta - cietumā noteiktais vietu kopējais limits - 100 vietas, taču norādītajā laikā tur atradās 176 notiesātie, t. sk. 43 sievietes (piepildījums 176 %).⁵ Olaines cietuma pārapdzīvotības problēmai risinājums rasts 2007. gadā, kad, paplašinot atklātā cietuma nodaļu Jēkabpils cietumā, daļu ieslodzīto no Olaines cietuma varēja pārvietot uz Jēkabpili.⁶

Latvijas Cietumu slimnīca, kas ir Olaines cietuma struktūrvienība, darbību sāka 2007. gada 1. augustā, un tās izveidošanā kopumā ieguldīti 6,54 miljoni latu. Sākotnēji slimnīca darbojās ar pilnu slodzi un pildīja visas tai paredzētās funkcijas - bija nodrošināti plaša profila ārstniecības pakalpojumi terapijas, ķirurģijas, psihiatrijas un tuberkulozes nodaļās, speciālistu konsultācijas un diagnostiskie izmeklējumi konsultatīvajā nodaļā, neatliekamā medicīniskā palīdzība, bet klīniski diagnostiskā laboratorija nodrošināja klīniskās, hematoloģiskās un mikrobioloģiskās analīzes, kā arī seksuāli transmisīvo slimību laboratorisko diagnostiku. Jaunā cietumu slimnīca 2007. gada 16. novembrī tika reģistrēta ārstniecības iestāžu valsts reģistrā.⁷ Latvijas Cietumu slimnīca atrisināja tobrīd tik akūtās ieslodzīto ārstēšanas problēmas. Pietiekamā daudzumā tika iegādātas modernas medicīnas iekārtas, kas ļāva labāk un ātrāk diagnosticēt slimības un veikt kvalitatīvāku ieslodzīto ārstēšanu.

Jāatzīst gan, ka ilgstoši jaunā slimnīca ar sākotnēji plānoto jaudu nevarēja darboties. Jau 2009. gada pavasarī, lai optimizētu ieslodzījuma vietu pārvaldes darbību, tika veikta Latvijas

Cietumu slimnīcas reorganizācija. Pēc tās īstenošanas Latvijas Cietumu slimnīcā darbojas plaušu slimību un tuberkulozes nodaļa, psihiatrijas nodaļa un ambulatoriski konsultatīvi diagnostiskā nodaļa.

Būtisku pavērsienu Olaines cietuma attīstībā ir devusi iespēja ieslodzījuma vietā īstenot Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansētus projektus.

2013. gada 18. septembrī tika uzsākta Tieslietu ministrijas un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta līdzfinansētās programmas "Latvijas korekcijas dienestu un Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu reforma" ietvaros noteiktā ieslodzījuma vietu pārvaldes projekta "Jaunas nodaļas izveide Olaines cietumā, ieskaitot būvniecību un personāla apmācību" (Nr. LV08/2) īstenošana. Šī projekta ietvaros tika uzcelts un 2016. gada 5. oktobrī atklāts Olaines cietuma Atkarīgo centrs. Tajā tiek īstenotas specializētas programmas dažādu atkarību mazināšanai. Programmas *Atlantis* metodika un ieviešanas pieredze tika aizgūta no Polijas, savukārt programma *Pathfinder* (Mājupceļš) tika ieviesta, cieši sadarbojoties ar partneriem no Norvēģijas.

Atkarīgo centrs savu darbību uzsāka pakāpeniski, tomēr, vērtējot tā darbību nu jau 5 gadu periodā, varam sekmīgumu novērtēt rezultātos rādītājos: Olaines cietuma Atkarīgo centrā 5 gadu laikā atkarību mazinošās programmās kopumā ir iesaistīti 550 ieslodzītie, tai skaitā 68 sievietes. Atkarīgo centra telpas noteikti ļauj uzņemt krietni lielāku programmu dalībnieku skaitu, taču dalība atkarību mazinošās programmās ir saistīta ar brīvprātības principu, proti, notiesātajam ir pašam jābūt ieinteresētam atkarības problēmu risināt. Piemēram, 2022. gadā Atkarīgo centra Izvērtēšanas nodaļā tika uzņemti 89 notiesātie, bet jau no Izvērtēšanas nodaļas 16 notiesātie tomēr tika pārvietoti atpakaļ uz ieslodzījuma vietām.

2022. gadā *Atlantis* programmā tika iesaistīti 70 notiesātie. 45 notiesātie programmu apguva, bet 15 tika izslēgti. Savukārt *Pathfinder* programmā tika iesaistīti 20 notiesātie. 6 notiesātie programmu apguva, bet 9 tika izslēgti. Integrētajā programmā (vīriešiem) tika iesaistīti 7 notiesātie (vīrieši no Rīgas Centrālcietuma speciālās nodaļas), kuri programmu arī apguva. Savukārt integrētajā programmā (sievietēm) tika iesaistīti 19 notiesātie. 17 notiesātie programmu apguva, bet 2 notiesātie tika izslēgtas.

Dalība atkarību mazinošās programmās ne vienmēr norit sekmīgi. Ir dažādi iemesli, kāpēc dalība programmās notiesātajam ir jāpārtrauc, piemēram, ja notiesātais izdara soda izciešanas režīma pārkāpumus vai nepilda atkarību mazināšanas programmas nosacījumus. Tomēr visbiežāk notiesātie dalību programmās izvēlas pārtraukt pēc paša vēlēšanās, kam iemesli var būt visdažādākie.

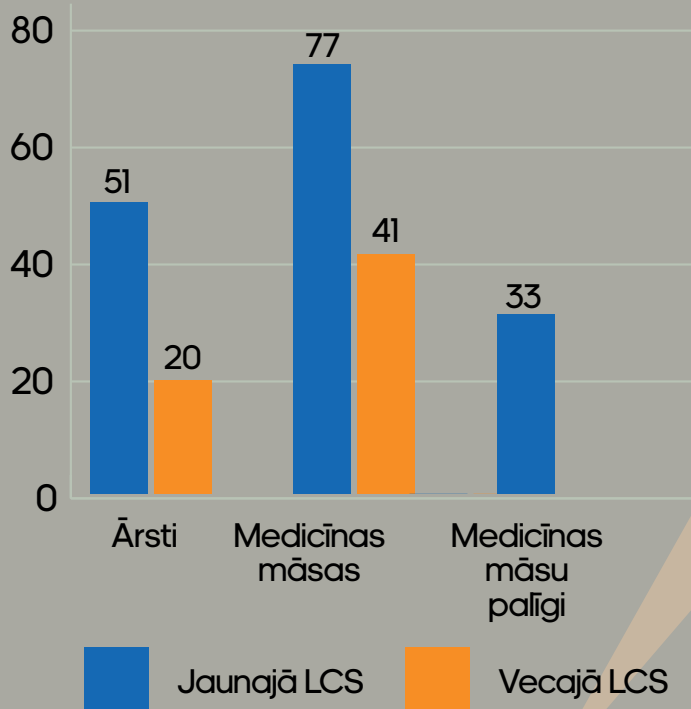
Paralēli *Atlantis* un *Pathfinder* programmām Olaines cietumā tiek organizēti arī citi ieslodzīto resocializācijas pasākumi,

Atkarīgo centrs savu darbību uzsāka pakāpeniski, tomēr, vērtējot tā darbību nu jau 5 gadu periodā, varam sekmīgumu novērtēt rezultātos rādītājos: Olaines cietuma Atkarīgo centrā 5 gadu laikā atkarību mazinošās programmās kopumā ir iesaistīti 550 ieslodzītie, tai skaitā 68 sievietes.

piemēram, ģimenes dienas vai dažādas brīvā laika aktivitātes (sporta, kultūras, mākslas un pašdarbības pasākumi). Tāpat notiesātie no atklātās nodaļas tiek iesaistīti nodarbinātības pasākumos, tas ir, ieslodzītajiem ir iespēja strādāt gan pie komersanta, kas nodrošina ēdināšanas pakalpojumu ieslodzījuma vietā, gan arī strādāt pie komersantiem ārpus ieslodzījuma vietas. Daļa notiesāto izvēlas piedalīties resocializācijas programmās. Olaines cietumā 2022. gadā bija iespēja piedalīties resocializācijas programmā "Sociālo prasmju pilnveides un stresa mazināšanas programma ieslodzītajiem", kā arī resocializācijas programmā "Esmu apzināts".⁸

Uz attīstību vērsta iestādē nodrošināto procesu vērtēšana un pilnveide ir regulārs pasākums. Arī veselības aprūpes sistēmas pilnveide ieslodzījuma vietu pārvaldē tiek attīstīta un zināmiem apstākļiem pielāgota. Pēdējos gados ieslodzījuma vietu pārvaldē īstenotie reorganizācijas pasākumi ir noteikuši zināmas izmaiņas arī Latvijas Cietumu slimnīcas darbībā. Jau no 2021. gada ieslodzījuma vietu medicīnas daļas tiek pārveidotas par Latvijas Cietumu slimnīcu ieslodzījuma vietu medicīnas filiālēm, kuras ir tieši pakļautas Latvijas Cietumu slimnīcai. Latvijas Cietumu slimnīcā ir izveidota kvalitātes un attīstības kontroles vadības nodaļa. Veiktās izmaiņas ļauj labāk plānot un efektīvāk īstenot ar ieslodzīto veselības aprūpi saistītos

Darbinieku skaits

Latvijas Cietumu slimnīcā ir izveidota kvalitātes un attīstības kontroles vadības nodaļa. Veiktās izmaiņas ļauj labāk plānot un efektīvāk īstenot ar ieslodzīto veselības aprūpi saistītos pasākumus.

pasākumus.

Darbu Olaines cietumā (Latvijas cietumu slimnīcā) būtu jānodrošina 221 amatpersonai un aptuveni 60 darbiniekiem (tai skaitā slimnīcas personāls), tomēr jāatzīst, ka jau zināmu laiku šajā ieslodzījuma vietā ir grūtības nokomplektēt gan amatpersonu sastāvu (2022. gadā – 63 vakances), gan arī darbinieku sastāvu (11 vakances).

Ņemot vērā ieslodzījuma vietas šī brīža lielo vakancu skaitu un tomēr mērķtiecīgi domājot par iestādes attīstību ilgtermiņā, 2018. gada 1. jūlijā ieslodzījuma vietu pārvalde noslēdza līgumu par Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.-2021. gada perioda programmas "Korekcijas dienesti" iepriekš noteiktā projekta "Mācību centra infrastruktūras un apmācībai paredzēta ieslodzījuma vietas paraugkorpusa izveide Olaines cietuma teritorijā" Nr. 1-6.4/2-2019 īstenošanu. Par Latvijas ieslodzījuma vietu reformu mērķi ir izvirzīti ne tikai mūsdienīga soda izpilde mūsdienīgā cietumu infrastruktūrā, tai skaitā piemērotas, drošas un modernas darba vides nodrošināšana, bet arī sistēmā strādājošā personāla kapacitātes uzlabošana un tā profesionālā pilnveide. Šobrīd īstenotā Norvēģu finanšu instrumenta līdzfinansētā projekta mērķis ir izveidot jaunu, korekcijas dienestu apmācībām atbilstošu infrastruktūru. Uzbūvējot Mācību centra telpas, Olaines cietuma teritorijā tiks nodrošināta pilnvērtīga personāla apmācību prakses vietas izveide. Šobrīd šī projekta ietvaros noris Mācību centra būvniecība.

Ņemot vērā īstenoto būvniecību, 2023. gads Olaines cietumā ir bijis zināmiem izaicinājumiem papildīts, kas gan šobrīd, gan arī visa projekta ieviešanas laikā ir prasījis zināmu cilvēkresursu noslodzi un operativitāti iespējamo risku savlaicīgā identificēšanā un to novēršanā.

Olaines cietuma Atkarīgo centrā īstenotās atkarību mazinošās programmas ir svarīgs posms ļoti daudzu ieslodzīto resocializācijas procesā, tāpat Atkarīgo centrā ieviestā pieeja sodu izpildei ir zināmā mērā paraugs visai ieslodzījuma vietu sistēmai – paraugs, kā ar mūsdienīgām metodēm un atšķirīgu pieeju var rezultatīvi un mērķtiecīgi īstenot soda izpildi. Zināmie un iepriekš jau minētie izaicinājumi saistāmi arī ar šobrīd Norvēģijas finanšu instrumenta ietvaros īstenotā projekta noteikto mērķu un plānoto rezultatīvo rādītāju sasniegšanu. Projektam izvirzīto mērķu un uzdevumu sekmīga izpilde būs būtisks ieguldījums visas ieslodzījuma vietu sistēmas attīstībā – kvalitatīva un mūsdienīga personāla apmācība ir neatņemama un būtiska iestādes attīstības stratēģijas sastāvdaļa. Olaines cietumam, veidojoties par prakses cietumu ieslodzījuma vietu personālā apmācību procesa nodrošināšanā, ir svarīgi turpināt iesaistīties visos ieslodzījuma vietu sistēmas pārmaiņu procesos un turēt augstu kvalitātes līmeni ne tikai ieslodzījuma vietas ikdienas procesu nodrošināšanā, bet arī uz nākotnes attīstību vērsto procesu aprobēšanā un ieviešanā.

¹ Vēsturiskā izziņa par LR IeM IeVP Olaines cietuma darbību

² Ibid

³ Iekšlietu ministrijas ieslodzījuma vietu departaments, 1994, Soda izpildes iestāžu sistēma Latvijā. 14.lpp.

⁴ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2003.gada publiskais pārskats,15.

⁵ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2005.gada publiskais pārskats, 7.

⁶ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2007.gada publiskais pārskats, 4.

⁷ Ibid,5

⁸ Resocializācijas daļas sniegtie dati 2023.

CĒSU AUDZINĀŠANAS IESTĀDE NEPILNGADĪGAJIEM

Pastaigas laukums pie administratīvi dzīvojamā korpusa (1994). Ēkā atrodas notiesāto dzīvojamās un atpūtas telpas, administrācijas darba kabineti.
Renovācija ar Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstu (2011).

Skolas ēka (1956), skats no augšas. Ēka tiek izmantota ieslodzīto izglītības programmu apgūšanai, resocializācijas programmu īstenošanai, interešu pulciņu, sporta un svētku pasākumu organizēšanai.
Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekta "Energoefektivitātes paaugstināšana Cēsu Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem skolā ar sporta zāli un ēdnīcā" ietvaros veikta ēkas energoefektivitātes paaugstināšana (2021).

Administratīvi dzīvojamais korpuss.
Notiesāto atpūtas telpa.

Administratīvi dzīvojamais korpuss.
Notiesāto dzīvojamā telpa

Apcietinājuma izpildes daļas ēka.
Gaitenis pie apcietināto kamerām.

Siltumnīca ieslodzīto resocializācijas
pasākuma "Dārzniecības pulciņš"
īstenošanai, interešu un prasmju
attīstīšanai, brīvā laika pavadīšanai.
*Uzstādīta projekta "No tūruma līdz
ražai" ietvaros (2012).*

Gāzes apkures
katlu māja (2010)
iestādes ēku
siltumapgādes
nodrošināšanai.

Apcietinājuma izpildes daļas ēka.
Kontroles caurlaides punkts (dežūrdaļa).

Video tiesu, pārrunu telpa.
Apcietinājuma izpildes daļas ēka.

Apcietinājuma izpildes daļas ēka. Ēkā atrodas: apcietināto dzīvojamās telpas, īslaicīgās satikšanās telpas, piensumu pieņemšanas telpa, ieslodzīto personīgo mantu noliktava. Dobi pie ēkas mācību centra "Buts" vadītā pulciņa ieslodzītie veidoja Neformālās izglītības mācību programmas "Daiļdārzniecība un ainavu plānošana" ietvaros (2018). *Būvēta (2011) ar Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta atbalstu.*

Kapela (1896).
Telpas izmanto ieslodzīto
garīgās aprūpes pasākumiem.

*Skola ar sporta zāli.
Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekta
"Energiefektivitātes paaugstināšana Cēsu
Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem skolā
ar sporta zāli un ēdnīcā" ietvaros veikta ēkas
energoefektivitātes paaugstināšana (2021).*

Skolas aktu zāle ieslodzīto
svētku pasākumu,
koncertu, resocializācijas
pasākumu īstenošanai.
"Skolas ar sporta
zāli renovācija Cēsu
audzināšanas iestādē
nepilngadīgajiem", Eiropas
fonda līdzfinansējums (2012).

Ēdnīca (1896).
Ieslodzīto ēdināšanas telpas.
*Eiropas Reģionālās attīstības fonda projekta
"Energoefektivitātes paaugstināšana Cēsu
Audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem skolā
ar sporta zāli un ēdnīcā" ietvaros veikta ēkas
energoefektivitātes paaugstināšana (2021).*

Skolas klase.
Skolas klases telpās ieslodzītie apgūst
pamatizglītību, vispārējo vidējo izglītību, kā arī
profesionālās tālākizglītības un neformālās
izglītības programmas.
*"Skolas ar sporta zāli renovācija Cēsu
audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem,
Eiropas fondu līdzfinansējums" (2012).*

JĒKABPILS CIETUMS

Skats no cieta dežūrdaļas uz
cieta teritoriju, priekšplānā ēdnīca.

Resocializācijas pasākumu telpa 6. vienībā.

6. vienības dzīvojamā telpa.

Jēkabpils cietuma teritorija, pa labi 6. un 7. vienības ēka, pa kreisi 5. vienības (īslaicīga brīvības atņemšana) ēka.

Stomatologa kabinets.

17. nodaļas (brīvs no atkarībām) sporta zāle.

17. nodaļas (brīvs no atkarībām) resocializācijas pasākumu un atpūtas telpa

Tuvplānā cietuma ēdnīca, tālāk I. vienības ēka (vienībā uzturas notiesātie, kuri tiek nodarbināti).

17. nodaļas (brīvs no atkarībām)
dzīvojamā istaba.

02
Uzņemšanas
nodaļa

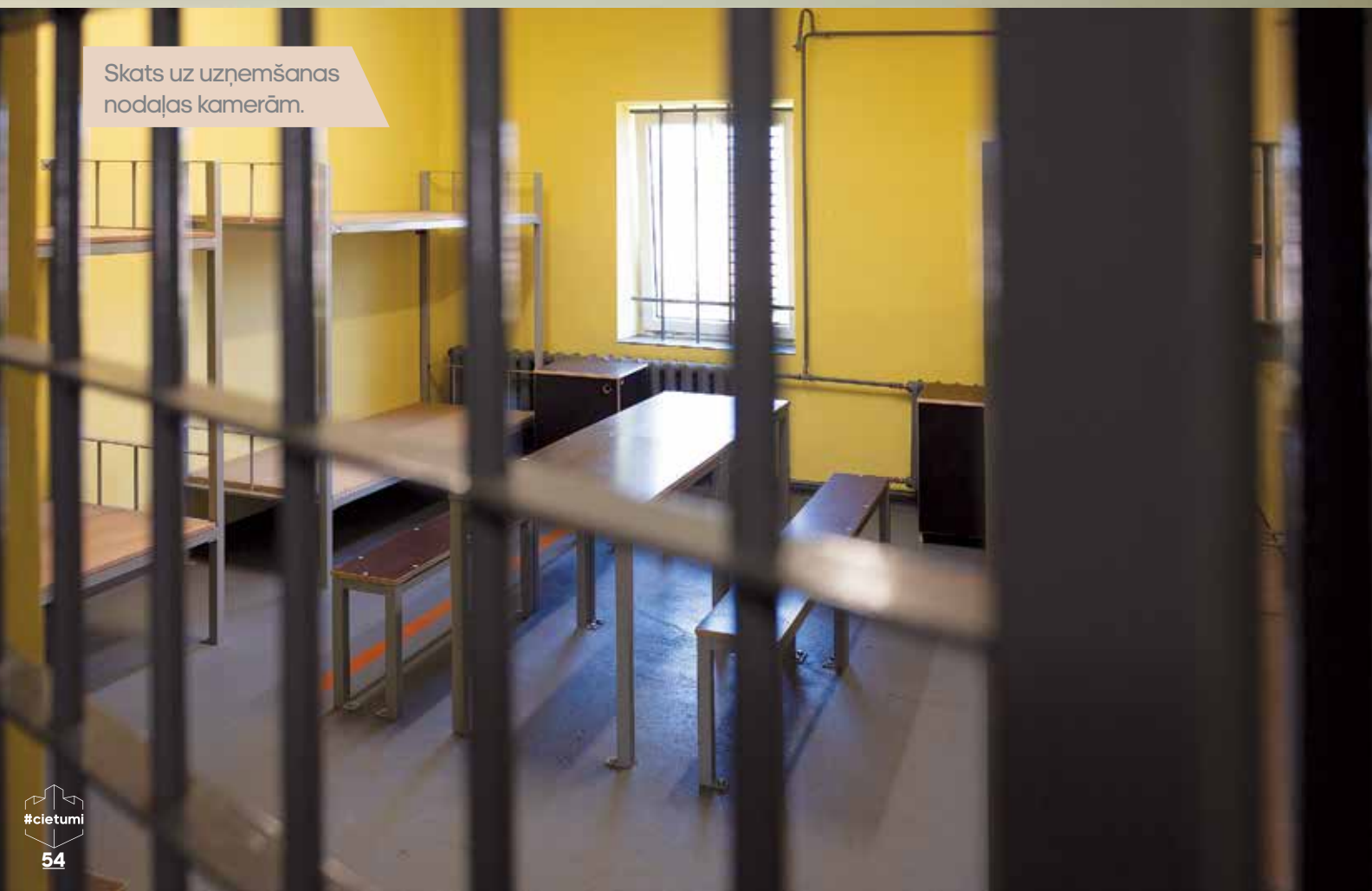
Skats uz uzņemšanas
nodaļas kamerām.

Jēkabpils cietuma nodarbināto sporta pasākumos izcīnītās balvas.

Skats uz uzņemšanas nodaļas kamerām.

3. vienības koridors.

Ilgstošo satikšanos telpas.

Īslaicīgo satikšanos telpas.

OLAINES CIETUMS

Olaines cieta Atklātās nodaļas teritorija ap virtuves ēku.

Olaines cieta Atklātās nodaļas dzīvojamā telpa.

Olaines cieta ārstniecības korpuss.

Olaines cieta gāzes katlu māja.

Atkarīgo centra sporta un pastaigu laukums aktīvākajiem.

Galerija uz un no Atkarīgo centra "Ceļš uz pārmaiņām".

Atkarīgo centra Galda spēļu istaba.

Atkarīgo centra novērošanas postenis.

Apgūstam rokdarbus, sīko motoriku, pilnvērtīgi pavadām brīvo laiku.

Atkarīgo centra Resocializācijas telpas gan nodarbībām, gan atpūtai.

COVID, COVID, COVID. Darbs Covid nodaļā

Atkarīgo centra kapela garīga satūra pasākumiem.

Atkarīgo centra dzīvojamā kamera.

Soda izolators.

Atkarīgo centra datorklase.

Atkarīgo centra lielā sapulču telpa delegāciju uzņemšanai.

Atkarīgo centra nomierināšanas kamera.

Personāla trenāžieru zāle fiziskām aktivitātēm.

Sporta zāle kopīgiem pasākumiem, kā arī ģimenes dienu rīkošanai.

Kaķu māja.

Aptieka.

Operāciju zāle.

Intensīvās terapijas palāta.

Rentgena kabinets.

Pārsiešanas telpa.

Neatliekamās medicīniskās palīdzības telpa.

Ārstniecības korpusa kapela.

Ārstniecības korpusa soda izolatora kamera.

Zobārsta kabinets.

Ārstniecības korpusa bibliotēka.

Galerija.

Cietuma dežūrdāļa.

Uzņemšanas telpa.

**INTERVIJA AR TIESLIETU
MINISTRIJAS VALSTS SEKRETĀRU
MIHAILU PAPSUJEVIČU**

Kā jūs nonācāt Tieslietu ministrijas resorā – no Valsts probācijas dienesta uz Tieslietu ministriju?

Iestādes vadītājs – tas ir terminēts amats ar noteiktiem izvirzītiem mērķiem, kurus izdodas vai neizdodas sasniegt. Attiecībā uz valsts sekretāra amatu – acīmredzot, ministrijas kolēģiem mana darbība Valsts probācijas dienesta vadītāja amatā ir šķitusi pieņemama, un tā brīža ministrs saskatīja nepieciešamību vai iespēju virzīt mani pārcelšanai Tieslietu ministrijas valsts sekretāra amatā.

Līdzīgi notika arī, pārceļot mani no Valsts probācijas dienesta vadītāja vietnieka amata uz dienesta vadītāja amatu brīdī, kad tas kļuva vakants. Attiecībā uz Tieslietu ministrijas valsts sekretāra amatu – es tiku uzrunāts no ministra puses. Gan vienā, gan otrā gadījumā mums bija saruna, kas ir tās gaidas kā no ministru puses, tā arī no manas. Iespējams, kaut kādā mērā manis izvirzītie mērķi vai lietas, kuras es vēlos sasniegt, šķita pietiekoši būtiski – man šis amats tika piedāvāts un es tiku pārcelts. Manā gadījumā pārcelšana amatos ir notikusi ar sava veida atskatu uz manu iepriekšējo darbību, kam attiecīgi seko piedāvājums un tālāk norit formālā procedūra.

Ja mēs runājam par Valsts probācijas dienestu, tad tas ir tāds ilgākais posms manā līdzšinējā karjerā, kur es esmu strādājis. Karjeru probācijas dienestā uzsāku 2004. gadā un noslēdzu to 2022. gadā.

Savu nonākšana probācijas dienestā es saistu vēl ar to laiku, kad, studējot Latvijas Policijas akadēmijā Publisko tiesību nodaļā, mācību prakses laikā prokuratūrā (vismaz 7 mēnešu garumā) mans prakses vadītājs bija ļoti aktīvs uz novitātēm, apmeklēja dažādus seminārus un konferences, piedāvāja man doties viņam līdzī pēc savas iniciatīvas.

Un jau tobrīd, ja nemaldos, 2002. gadā, notika ļoti aktīva diskusija par probācijas dienesta veidošanu. Uz šīm diskusijām, semināriem, konferencēm tika aicināts arī mans prakses vadītājs – prokurors, kurš arī mani ņēma līdzī, tādējādi es vairāk uzzināju par probācijas dienestu un iecerēm, kāds tas būs Latvijā. Jāsaka, ka salīdzinājumā ar tā brīža idejām un sarunām un to, kāds probācijas dienests ir šobrīd, ir ļoti liela atšķirība. Šobrīd VPD darbs ir daudz dziļāks, pamatīgāks un plašāks, nekā par to tika runāts 2001./2002. gadā.

2003. gadā es pabeidzu studijas, ieguvi jurista diplomu, un aktuāls bija jautājums par darba meklēšanu. Tajā laikā es strādāju Rīgas Pašvaldības policijā, bet jau sākotnēji apzinājos, ka šis darbs ir uz laiku. Mans plāns bija pabeigt augstskolu un meklēt citas darba iespējas. Valsts probācijas dienests bija izveidots 2003. gada nogalē, 2004. gadā tas paplašinājās, un aktīvi tika meklēti vadītāja līmeņa speciālisti. Mans pirmais darbs bija Bauskas nodaļā, kur strādāju par nodaļas vadītāju. Pēc gada, VPD attīstoties un paplašinoties, mani uzaicināja strādāt Rīgā, jo, sākot ar 2006. gadu, probācijas dienestam bija jāpārņem uzraudzības funkcija (t. i., visi nosacīti notiesātie, pirms termiņa atbrīvotie u. c.). Tobrīd mani uzaicināja no Bauskas pāriet uz jaunizveidotās Uzraudzības nodaļas vadītāja amatu un kopā ar kolēģiem uzticēja veidot VPD modeli, kā turpmāk Latvijā īstenot attiecīgo grupu uzraudzību. Sanāca tā, ka probācijas dienestā es uzreiz kļuva par nodaļas vadītāju, tad pēc tam atkal par vadītāju. Un lielā mērā tālab, ka tajā laikā probācijas dienesta struktūrvienību personāla komplektācija sākās ar vadītāju atlasi. Vadot uzraudzības nodaļu, izdevās izveidot gan probācijas klientu uzraudzības mehānismu, gan īstenot vairākus attīstības projektus, pārņemot un ieviešot Latvijā labāko pasaules praksi

probācijas jomā. Laikam ejot, kļuva par dienesta vadītāja vietnieku un 2013. gadā tiku pārcelts dienesta vadītāja amatā.

Ja mēs runājam par sadarbību ar ieslodzījuma vietu pārvaldi vai vispār ar ieslodzījuma vietām, tad tā veidojās ar pirmo dienu, kopš es sāku strādāt probācijas dienestā. Kad strādāju Bauskas nodaļā par vadītāju, tobrīd ieslodzījuma vietās darbojās administratīvās komisijas. Viens no maniem uzdevumiem bija būt par šīs komitejas locekli, jo Bauskas rajona teritorijā atradās Vecumnieku cietums, kas šobrīd ir slēgts. Viena no pirmajām Valsts probācijas dienesta funkcijām bija postpenitenciarās palīdzības sniegšana. Šādas funkcijas kopš 2009. gada probācijas dienestam vairs nav. Tā bija brīvprātīga palīdzēšana ieslodzītajiem, sākot jau ar posmu pirms viņu atbrīvošanās – sagatavošanu atbrīvošanai kopā ar ieslodzījuma vietu pārvaldes darbiniekiem, kā arī šīs palīdzības nodrošināšana pēc tam, kad cilvēks jau bija atbrīvots, un tur nebija starpības, vai viņš atbrīvojās pirms termiņa vai pēc pilna termiņa. Sadarbība ikdienas darbos veidojās ļoti cieša – komunikācija gan ar ieslodzījuma vietu sistēmas resocializācijas bloka cilvēkiem, gan ar pašvaldībām, gan ar pašu klientu.

2004. un 2005. gadā Bauskā mēs bijām divi cilvēki, kas ar šo strādāja – nodaļas vadītājs un vadītāja vietnieks. Paši arī veicām probācijai uzticētās funkcijas.

2005. gadā, uzsākot darbu Uzraudzības nodaļā, veidojot normatīvo regulējumu gan pirmstermiņa atbrīvošanas kontekstā, gan izvērtēšanas ziņojumu kontekstā, veidojās ļoti cieša sadarbība ar ieslodzījuma vietu pārvaldi. Tajā laikā es iepazinot ar Ilonu Spuri, kura ilgus gadus bija ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšiece. Tobrīd viņa vadīja Resocializācijas daļu, un mums izveidojās cieša sadarbība dažādos jautājumos.

Šī sadarbība spēja nodrošināt dažādu formālu šķēršļu pārvarēšanu un uz risinājumu vērstu darbību. Piemēram, 2006. gadā dienests uzsāka izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanu pēc brīvības atņemšanas iestāžu pieprasījumiem par notiesātajiem, kas pieteikušies pirmstermiņa atbrīvošanai, lai gan formāli nevienā ārējā normatīvajā aktā šāda sadarbības forma skaidri nebija noteikta. Taču sadarbības rezultātā šādu iespēju radām, jo likumā bija noteikts, ka brīvības atņemšanas iestādes administrācija var prasīt valsts un pašvaldību iestādēm dažāda rakstura informāciju. Tad nu šo likuma iespēju arī izmantojām, lai pilnveidotu informācijas apjomu, ko saņem administratīvās komisijas un pēc tam arī tiesa un kurā tiek raksturots, pirms tam arī dabā pārbaudīts, tas, kas attiecas uz notiesātā resursiem sabiedrībā pēc atbrīvošanas.

Ar Ilonu Spuri šis jautājums tika diskutēts, jo problēma, ar ko tobrīd saskārās administratīvās komisijas, bija tā, ka dažādi dokumenti no notiesāto puses jau tika iesniegti, piemēram, izziņa par darba vietu, dzīvesvietu, kas nereti norādītajā adresē nemaz neeksistēja un norādītajam darba devējam nebija ne jausmas par savu potenciālo darbinieku. Tika izveidots sadarbības plāns, kas kā sadarbības formālais elements pastāv vēl līdz šim brīdim, un darbs tika īstenots. Pēc tam tas tika iekļauts likumā kā obligāta norma, bet iniciatīva nāca no mērķtiecīgas sadarbības, lai risinātu noteiktu problēmu.

Manā atbildībā, strādājot probācijas dienestā, bija izvērtēšanas ziņojumu funkcija, kā arī pirmstermiņa atbrīvošanas jautājumi, tie arī bija sākumā galvenie sadarbības virzieni ar ieslodzījuma vietu pārvaldi. Un tad ar laiku sadarbība starp probācijas dienestu un ieslodzījuma vietām arvien vairāk tika nostiprināta dažādos normatīvajos aktos un kļuva par

ikdienu, tālāk attīstījās arī sadarbība dažādos attīstības projektos. Piemēram, 2008. gada nogalē es sāku darbu projekta vadībā, kas bija vērstas uz abu iestāžu nodarbināto kapacitātes celšanu. Tas bija Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansētais projekts un ietvēra daudzas būtiskas lietas, kā galveno uzsvērot mācību programmu radīšanu un darbinieku apmācības abās institūcijās, tai skaitā platformas veidošanu apmācībām abu institūciju nodarbinātajiem kopā. Produkti, kas turpina dzīvot un ir kļuvuši par sistēmu abās iestādēs, ir, piemēram, motivējošās intervēšanas metode, uzvedības korekcijas programmas, pētījumi par darbības rādītājiem. Tajā laikā tapa arī koncepcija par vienota mācību un pētījumu centra izveidi, jo šis bija viens no projekta sākotnēji definētajiem rezultātiem. Tobrīd koncepts tika arī izstrādāts, bet, kā zināms, 2009. gada finanšu krīze ieviesa savas korekcijas, un nebija iespējas to īstenot. Taču šobrīd Olainē ideja par mācību centru sekmīgi tiek īstenota un top tam paredzēta ēka.

Kā jūs raksturojat vai vērtējat līdzšinējo ieslodzījuma vietu pārvaldes un Tieslietu ministrijas sadarbību (par normatīvo regulējumu sakārtošanu u. c. jautājumiem)?

Es, protams, nezinu visus aspektus līdzšinējai ieslodzījuma vietu pārvaldes sadarbībai tieši ar Tieslietu ministriju, bet varu komentēt par to laiku, kad es strādāju Tieslietu ministrijā, par tiem darbu un sadarbības virzieniem, kuriem esmu bijis liecinieks. Un es tos vērtēju kā veiksmīgas un rezultatīvas sadarbības piemērus.

Piemēram, visi Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansētie projekti, to plānošana un arī realizēšana nebūtu bijusi iespējama bez iestāžu ciešas un kvalitatīvas sadarbības. Olaines Atkarīgo centrs un tā darbība, Cēsu audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem renovētais un uzbūvētais korpuss ir ciešas sadarbības rezultāts. Vēl viena lieta, kura nebūtu iespējama bez sadarbības un abpusējas izpratnes, ir riska vajadzību novērtēšanas sistēma ieslodzījuma vietās, kas arī ir ieviesta ar Norvēģijas finanšu instrumenta projektu atbalstu. Konceptuāli tas nebūtu bijis iespējams bez ministrijas izpratnes un vēlmes to īstenot. Tas viss ir iekļauts dažādos politikas plānošanas dokumentos un likumos un ir mūsu kriminālsodu izpildes sistēmas neatņemams elements. Taču es atceros ieslodzījuma vietu sistēmas darbinieku skepsi un zināmu neticēšanu šai idejai tās pirmsākumos, proti, sajūtu par to, ka tas ir kārtējais liekais apgrūtinājums. Šobrīd Eiropas sociālā fonda projektu ietvaros izstrādāti jauni instrumenti riska vajadzību novērtēšanai arī vardarbīgo klientu vērtēšanai, un tā ir loģiska mūsu darba ikdienas. Runājot par pēdējo pusotru gadu, kad es strādāju Tieslietu

2022. gadā noslēgtais līgums par jaunā Liepājas cietuma būvniecību kļuva par realitāti. Šis bija ļoti sarežģīts ne tikai pēdējo piecu gadu, bet, es gribētu teikt, pēdējo 30 gadu uzdevums, pie kura tika strādāts.

ministrijā, būtiskas problēmas sadarbībā nesaskatu, bet sadarbība ir tā lieta, ko vienmēr var pilnveidot, t. sk. arī normatīvo regulējumu. Vēl ir daudz darāmā mūsu kriminālsodu izpildes sistēmas pilnveidošanai.

Ja mēs runājam par Tieslietu ministrijas pusi, tad Kristīne Ķīpēna (atbild par kriminālsodu politikas jautājumiem no ministrijas puses) ir klātesoša abās iestādēs – gan ieslodzījuma vietu pārvaldē, gan Valsts probācijas dienestā. Manuprāt, arī noteiktai daļai darbinieku ir grūti novilkt to līniju, kur Kristīne ir Tieslietu ministrijas darbinieks un kur viņa ir vienkārši mūsu kolēģe, ar kuru esam kopā darbos diendienā.

Kāds, jūsuprāt, ir Pārvaldes darbības lielākais sasniegums vai pārvarētais izaicinājums pēdējo piecu gadu laikā?

Pirmais, kas nāk prātā, ir riska vajadzību novērtēšanas instrumentu ieviešana. Tas gan neattiecas tikai uz pēdējiem pieciem gadiem, jo tas sākās agrāk. Taču viena lieta ir to ieviest kā laika nogriezni izpildītu uzdevumu, bet cita lieta ir to realizēt dzīvē, praksē, šīs pieejas principu nostiprināšanu iedzīvināšana ieslodzījuma vietu personāla darbā.

Risku un vajadzību vērtēšanā balstīta pieeja un tālāk tās atspoguļošana resocializācijas plānā un pasākumos ir būtisks aspekts. Tāpat noteikti jāmin operatīvie izaicinājumi, ar kuriem ieslodzījuma vietu sistēmai nācās tikt galā Covid-19 izplatības laikā. Faktiski jau ar pirmajām dienām ieslodzījuma vietu pārvalde bija spiesta domāt par risinājumiem. Piemēram, risinājumi, kas skar iespēju ieslodzītajiem komunicēt ar radniekiem, izmantojot Skype. Būtiski pieminēt Olaines Mācību centra būvniecības uzsākšanu. Šeit es gribu uzsvērt, ka būtiskākais nav tikai būvniecības process, kas ir tā redzamā daļa, bet tas, ka vairākus gadus ieslodzījuma vietu pārvalde ir realizējusi divus ļoti nozīmīgus Eiropas sociālā fonda projektus, kuru ietvaros ir veidotas gan mācību programmas, gan arī darba metodes ieslodzījuma vietās, kuras turpmāk tiks izmantotas, un to apguvi īsteno mācību centrs. Uzbūvētais centrs būs infrastruktūra, kurā tiks realizēts vairāku gadu garumā izstrādātais saturs. Un tas ir ļoti svarīgs mūsdienīgas ieslodzījuma vietas darbam. Te varēsim piedāvāt arī ieslodzījuma vietu un probācijas dienesta darbiniekiem apgūt un realizēt savā ikdienas darbā zināšanas un prasmes.

Pēdējo piecu gadu laikā ir milzums darba paveikts, lai 2022. gadā noslēgtais līgums par jaunā Liepājas cietuma būvniecību kļūtu par realitāti. Šis bija ļoti sarežģīts ne tikai pēdējo piecu gadu, bet, es gribētu teikt, pēdējo 30 gadu uzdevums, pie kura tika strādāts.

Ir bijušas uzrakstītas vairākas koncepcijas par ieslodzījuma vietu infrastruktūras attīstību, taču tikai 2023. gada 13. oktobrī esam iemūrējuši 1. jaunā cietuma kompleksa pamatu kapsulu. Manuprāt, tas ir vēl viens ārkārtīgi nozīmīgs solis pretī cilvēktiesību ievērošanu Latvijā gan attiecībā uz cilvēkiem, kas izcieš sodu, gan mūsu cilvēkiem, kuri strādā ieslodzījuma vietās un kam turpmāk mēs izveidojam drošākus un uzdevumiem atbilstošākus darba apstākļus.

Kādi, jūsuprāt, būtu galvenie izaicinājumi turpmākajai iestādes attīstībai? Kādi varētu būt galvenie iestāžu sadarbības virzieni nākotnē, TM atbalsts leVP mērķu sasniegšanai?

Es domāju, ka ministrijai un pārvaldei nav atšķirīgu mērķu, tā vienkārši nedrīkstētu būt. Mums visiem ir vieni mērķi. Jā, kriminālsodu izpildes politiku veido Tieslietu ministrija, bet izpildi nodrošina un īsteno attiecīgi viena vai otra iestāde.

Pie izaicinājumiem jāmin jaunā mācību sistēma. Manuprāt, caur

projektiem, adaptējot arī citas lietas vairāku gadu garumā, mēs tam esam diezgan labi sagatavojušies. Būvniecības un infrastruktūras veidošanas stāsti nav atrauti no satura. Mums ir jāļauj uzbūvētajai infrastruktūrai – Olaines Mācību centram – kļūt par izcilības centru jaunu speciālistu sagatavošanā un esošo speciālistu pilnveidošanā. Un secīga zināšanu un prasmju izmantošana darbā kļūs par priekšnosacījumu tam, ka darbs ar ieslodzīto, sākot no pirmās dienas, būs vērsts, lai šis cilvēks, agri vai vēl atgriežoties sabiedrībā, spētu funkcionēt, nenodarot pāri ne sev, ne citiem. Tas ir tas lielais izaicinājums. Konceptija kopumā arī paredz mācīt cilvēkus, mācīt mūsu darbiniekus. Tiek veidota atbalsta sistēma mūsu darbiniekiem. Mums ir atbilstoši instrumenti, kā strādāt ar klientiem, un mēs to realizēsim attiecīgi jaunajā un arī vecajā infrastruktūrā. Ar šo faktiski pārmetam tādu kā kūleni visā ieslodzījuma vietu sistēmā, vairs netolerējam vecās, nevēlamās prakses un attieksmes, bet patiešām pārejām nākamajā līmenī. Milzīgs izaicinājums! Bet ticu – mums visiem kopā tas izdosies.

Kā Pārvalde kā iestāde izskatās salīdzinājumā ar citām penitenciārajām iestādēm Eiropas līmenī?

Šis ir sarežģīts jautājums tādā ziņā, ka es neesmu bijis visu Eiropas Savienības dalībvalstu penitenciārajās iestādēs un neesmu arī iepazinies ar katras atsevišķas valsts niansēm.

Ja mēs runājam par tām Eiropas Savienības un citu valstu penitenciārajām iestādēm, kurās esmu viesojies, tad jāsaprot, ka ir lietas, kas mums ir labākas, un ir lietas, kas mums noteikti vēl ir pilnveidojamas.

Piemēram, ja mēs salīdzināties ar Norvēģiju vai kaimiņvalsts Igaunijas jauno infrastruktūru, mums ieslodzījuma vietu infrastruktūras saimniecība kopumā ir sliktāka (vecāka, sliktākā stāvoklī).

Jā, mums ir Olaines Atkarīgo centrs un Cēsīs ir veikti remonts, bet tas ir fragmentāri, un mēs tomēr nevaram teikt, ka mums visā cietumu sistēmā ir atbilstoša infrastruktūra, tāpat kā Lietuva to nevar teikt. Bet igauņu kolēģi noteikti to varētu apgalvot. Bet vai tikai infrastruktūra ir rādītājs un kritērijs salīdzināšanai?

Mums noteikti jāskatās uz to, kā mēs strādājam un kāda ir attieksme darba metodēs. Un šajā komponentē, uzskatu, ka esam labākās pozīcijās par mūsu ziemeļu kaimiņiem. Igaunija droši vien ir arī piemērs tam, ka ne visu atrisina infrastruktūras sakārtošana, bet daudz lielāka nozīme ir darba saturam un teorētiskajam pamatam sodu izpildes darbā, efektivitātes pierādījumos balstītām pieejām. Domāju, ka šajā aspektā Latvijā ir labākas iestrādnes un mēs ejam pareizā virzienā.

Vienā no šī gada pēdējām konferencēm Rīgā igauņu kolēģis, kas vada cietumu sistēmu Igaunijā, atzina, ka humānisma ziņā (tikšanās ar ģimenēm, profesionālo attiecību veidošana ar ieslodzīto), neskatoties uz veco infrastruktūru, mums ir daudz vairāk labu iestrāžu nekā Igaunijā. Pēdējos gados, ieturot diezgan stingru pozīciju, tā ne vienmēr ir nodrošinājusi to labāko resocializācijas rezultātu, līdz ar to šeit vienmēr būs ko salīdzināt, bet ir pilnīgi skaidrs, ka mums ir savi mājasdarbi attiecībā uz cietumu infrastruktūru, kuru mēs nedrīkstam uzskatīt par normu. Kā jau es minēju, šeit ir divas grupas:

- ieslodzītie jeb mūsu klienti, kas izcieš sodu un ir pelnījuši cieņpilnu attieksmi, lai laiks, ko viņi pavada ieslodzījuma vietā ir jēgpilns un veltīts tam, lai resocializētos un, iespējams, tiktu vajā no atkarībām, nevis laiks, kurā viņš ir izrauts no dzīves, un tad atgriezies vēl niknākam uz visu pasauli un risināt jautājumus, kas saistīti ar noziegumu sekām;

- cilvēki, kuri strādā ieslodzījuma vietā un kuriem jāapzinās, ka tas ir viņu uzdevums. Nav kaut kāda atsevišķa uzdevuma, piemēram, tikai stāvēt tornī vai tikai sargāt perimetru. Darbinieka uzdevums ir plašāks. Jā, viņš dara savu konkrēto darbu, kam ir apmācīts un ko viņš prot vislabāk, bet ir jāsaprot un jāredz tā lielā bilde, kādēļ viņš strādā šajā iestādē.

Pēdējos gados novērojama negatīva demogrāfiska tendence, ka iedzīvotāju skaits Latvijā samazinās. Gadu no gada demogrāfijas ziņā mums ir 100 gadu antirekords. Jauni cilvēki ir vieni no tiem, kas tradicionāli nonāk ieslodzījumu vietās, izdara noziegumus vairāk nekā sešdesmit gadus veci cilvēki, bet tas šobrīd nodrošina to, ka nav pārapdzīvotības ieslodzījuma vietās, kas ir ļoti būtiska problēma virknē citu Eiropas Savienības valstu.

Cietumu pārapdzīvotība ir viena no top problēmām virknei ieslodzījuma vietu sistēmās citās valstīs, un, ja mēs runājam par attīstību, tad virknē valstu šobrīd runā par iespēju nodrošināt ieslodzīto personu izvietošanu citu valstu cietumos, tostarp arī Latvijā. Respektīvi, nav izslēgts, ka nākotnē citas valstis varētu izmantot Latvijas cietumu sistēmas infrastruktūru un arī personāla kapacitāti. Nevaram izslēgt šādu scenāriju. Ar Igauniju šādas sarunas jau notiek, jo viņiem ir līdzīgas demogrāfijas un arī migrācijas problēmas, kā rezultātā trīs jaunbūvēto cietumu viņu vajadzībām šobrīd ir par daudz.

Mēs zinām par tādu eksperimentu pie norvēģiem, kuri veda savus ieslodzītos kopā ar personālu uz Nīderlandi, kur pārdomātas valsts kriminālsodu politikas rezultātā ir samazinājies ieslodzīto skaits. Taču mēs zinām arī to, ka norvēģi šo eksperimentu noslēdza, jo tas ir pārāk dārgi, un būvē pie sevis papildu ieslodzījuma vietas. Protams, atklāts ir jautājums, vai jaunā un atbilstošā infrastruktūra nosegs mūsu pašu vajadzības? Kad mums būs skaidras atbildes uz šiem jautājumiem, tad varēsim pie tiem atgriezties priekšmetiskāk. Runa nav par tuvākajiem 1-2 gadiem, bet gan ilgtermiņu.

Jāņem vērā arī tas, ka sabiedrība tas varētu biedēt, ka šurp vedīs ieslodzītos no citām valstīm, bet paskatāties uz to no citas puses. Mēs esam Eiropas Savienības dalībvalsts, un fiziskās robežas

Ja mēs uz lietām skatāmies pavisam vienkāršoti, šobrīd problēma ir trūkstošais darbinieku skaits ieslodzījuma vietās, bet tas trūkst atbilstoši tam, kāds ir noteiktais darba procesu standarts pašreizējā infrastruktūrā.

starp valstīm nepastāv. Līdz ar to tas ir tikai veids, kā mēs risinām kopīgas Eiropas Savienības telpas problēmas. Runa nav par to, ka tie cilvēki šeit paliek, bet par to, ka šī infrastruktūra ir darbavieta arī potenciāli mūsu cilvēkiem un tiek izmantota šim mērķim.

No Latvijas puses vēl nav nekādu lēmumu par šo, bet tas varbūt ir kas vairāk kā ieslodzījuma vietu sistēmas esošajiem, tā arī potenciālajiem darbiniekiem kontekstā ar to, ka mēs redzam: ieslodzīto skaits samazinās, notiesāto skaits samazinās, Latvijas iedzīvotāju skaits samazinās. Ja kāds saredz karjeras veidošanu šajā virzienā, tad tie ir attīstības virzieni.

Ja mēs uz lietām skatāmies pavisam vienkāršoti, šobrīd problēma ir trūkstošais darbinieku skaits ieslodzījuma vietās, bet tas trūkst atbilstoši tam, kāds ir noteiktais darba procesu standarts pašreizējā infrastruktūrā. Virknē procesos mēs vienkārši esam spiesti izmantot cilvēku fizisku darbu, bet jaunajā infrastruktūrā daļu no šī darba varētu aizstāt tehnoloģijas, un tādā veidā mums vajadzēs mazāk mazkvalificēta darbaspēka. Saturiskajam darbam ar klientu vajag augstāk kvalificētus darbiniekus. Augstāk kvalificēts darbinieks ir labāk atalgots darbinieks, līdz ar to nākotnes ieslodzījuma vietu sistēmai jābūt gana piepildītai ar augstākās kvalifikācijas labi atalgotiem darbiniekiem.

Valsts politika seko tam līdzī, tiek investēti valsts līdzekļi atbildības sistēmas uzlabošanai tieši tiem nodarbinātajiem, kas strādā iekšējās drošības jomā.

Ieslodzījuma vietu pārvalde nākošgad svinēs savu 105. gadadienu. Kāds būtu jūsu novēlējums leVP personālam?

Iesoļot 106. gadā ar apziņu, ka:

- katrs darbinieks dara ļoti nozīmīgu darbu valsts iekšējai drošībai;
- mēs ikviens varam ik dienu pilnveidoties un jau šodien darīt lietas labāk, nekā spējam darīt to vakar, bet sadarbībā ar citiem mēs augam un pilnveidojamies ātrāk;
- lai kādas situācijas nebūtu darbā, nedrīkstam zaudēt cilvēcību;
- katram ieslodzījuma vietu sistēmas darbiniekam ir pamats lepoties ar savu darbu un savu darba vietu;
- katrs darbinieks šobrīd ir daļa no lielajām pārmaiņām, kas norisinās Latvijas ieslodzījuma vietu sistēmā un kriminālsodu izpildes sistēmā.

Vai būtu vēl kāds jautājums, kuru jūs vēlētos žurnālā uzsvērt?

Es gribu pateikt sirsnīgu paldies ikvienam ieslodzījuma vietu pārvaldes darbiniekam, tai skaitā tiem, kuri pabeiguši dienestu un devušies pelnītā atpūtā, kā arī ikvienam brīvprātīgajam par godprātīgu un nesavtīgu darbu, un novēlēt veselību, neatlaidību un tik pat nesavtīgu ieguldīšanos savu amata pienākumu izpildē arī turpmāk!

CIK EFEKTĪVA IR RESOCIALIZĀCIJA?

MĀRIS LUSTE,

ESF projekta "Resocializācijas sistēmas efektivitātes paaugstināšana" vadītājs

1) Resocializācijas koordinātas

2023. gads ir pēdējais no septiņiem Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētajā projektā notiesāto resocializācijas efektivitātes paaugstināšanai. Vai resocializācija kļuvusi efektīvāka? Un ja ir – kas par to liecina?

Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, vispirms noskaidrosim resocializācijas koordinātas tiesiskajā telpā.

Sodītās personas resocializēšana kā viens no soda mērķiem Krimināllikumā tika nostiprināta pirms vairāk kā desmit gadiem.⁽¹⁾ Grozījuma pamatā bija atziņa, ka tikai ar krimināltiesiskiem risinājumiem vien nav iespējams garantēt, ka sodu izcietuši persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu.⁽²⁾ Tādēļ likumdevēja cerības uz recidīva mazināšanos lielā mērā saistītas ar soda izpildi, kuras efektivitātes priekšnoteikums ir resocializācija.⁽³⁾

Atbilstoši šim uzstādījumam Latvijas Sodū izpildes kodekss efektivitāti noteic par soda izpildes mērķi, kas jāsasniedz notiesāto resocializācijas interesēs un konkrēti – viņu tiesiskai uzvedībai pēc soda izpildes.⁽⁴⁾ Taču recidīva novēršanas garantijas no resocializācijas institūta kodekss nebūt nepieprasa. Te resocializācija formulēta kā process, kuram pašam ir savs mērķis – veicināt notiesātā tiesisku uzvedību un veidot viņam sociāli pozitīvu vērtību izpratni.⁽⁵⁾

Līdz ar to resocializācija ir process soda izpildes efektivitātes panākšanai. Savukārt efekts, kuru sabiedrība var gaidīt no šī procesa, ir notiesātā progress nevis recidīva izskaušana. Ja notiesātais pēc soda izciešanas neizdara jaunu noziegumu, tātad sasniegti gan krimināltiesiskie soda mērķi, gan soda izpildes institūtam uzticētās resocializācijas mērķis – visi kopā un katrs atsevišķi.

2019. gadā Valsts kontrole sagatavoja lietderības revīzijas ziņojumu par resocializācijas pasākumu efektivitāti, kurā secināja, ka resocializācijas sistēma tomēr strādā tukšgaitā, jo lielākā daļa notiesāto brīvības atņemšanas iestādēs atgriežas atkārtoti.⁽⁶⁾ Tikmēr recidīva statistika ieslodzījuma vietu pārvaldē arī

šodien pastāv tikai kā cietumu populāciju raksturojošs lielums nevis efektivitātes rādītājs – pirmo reizi brīvības atņemšanas sodu ieslodzījuma vietās izcieš vien 37% notiesāto.⁽⁷⁾ Vēl vairāk – plašajā resocializācijas procesa atspoguļojumā, ko iestāde publisko, darbības pārskatos nav parametru, kas liecinātu par notiesāto progresu vai citu rezultātu, kā vien procesa dalībnieku skaits. Informāciju par dalībnieku sasniegumiem mēs neatradīsim arī resocializācijas programmās, kurām iestāde izvēlas publiskot sasniedzamos mērķus.

Un šādi pieejai ir vēsturiski iemesli, turklāt līdz šim bija arī objektīvs pamatojums.

2) Resocializācija cilvēktiesību sardzē

Soda izpildes vēsture ir asiņaina. Publiskie nāvessodi sabiedrības iebiedēšanai, noziedznieku sakropļošana, fiziski mazinot recidīva iespējas, ir tikai pāris piemēru, kuros cilvēks senāk tika izmantots par līdzekli kam šķietami svarīgākam. Ne velti Latvijas Republikas pamatlukumā – Satversmē – paredzētas cilvēku tiesības netikt pakļautiem spīdzināšanai un nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam.⁽⁸⁾ Šis ir dabiskās tiesības kas mums visiem piemīt neatkarīgi no likumdevēja gribas tikai tādēļ, ka esam cilvēciskas būtnes.

Sabiedrības vairākums dzīvo intuitīvā pārliecībā, ka cilvēki, kas veic prettiesiskas darbības, īpaši smagus noziegumus, morāli pelnījuši sodu neatkarīgi no papildu labumiem. Šādam morālam labumam kalpo Krimināllikumā paredzētais soda mērķis sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Ar to tiek apmierināta privātpersonu intuitīvā atriebības kāre jeb "retributīvais naidis", to sublimējot taisnīgā un tiesiski regulētā atmaksā.⁽⁹⁾

Apzinoties retributīva soda pasūtījuma riskus, īpaša komiteja (CPT) seko, kā ieslodzījuma vietās tiek ievērota Eiropas konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu.⁽¹⁰⁾ Tā jau kopš pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem pastiprinātu uzmanību komiteja Latvijā un citviet pievērš cietumu pārapdzīvotībai, sanitārajiem apstākļiem un uzturēšanas režīmam, kas ieslodzītajiem paredz nodarbes ārpus kameras.⁽¹¹⁾

Tādēļ tieši nepieciešamība nodrošināt ārpuskameras nodarbes Latvijā vēsturiski kalpojusi par resocializācijas procesa attīstības pamatojumu. Šis ir process, kura faktiskais mērķis ir iesaistīt pasākumos pēc iespējas vairāk dalībnieku.

3) Dabiskās tiesības pret utilitārajām interesēm

Krimināltiesības balstās morāles un ētikas apsvērumos par labo un ļauno, pareizo un nepareizo. Tomēr izskan viedokļi, ka institucionalizācijas ietekmē krimināltiesību saiknes ar ētiku kļūst arvien mazāk pamanāmas.⁽¹²⁾ Savukārt uz soda izpildi augstāk minētās prakses dēļ šo tendenci mēs visdrīzāk attiecināt nevaram. Dabisko tiesību doktrīna, kurā šobrīd praktiski balstās resocializācijas process, pieskaitāma normatīvās ētikas mācībai ko pazīst kā deontoloģiju jeb pienākumu ētiku. Tā koncentrējas uz pašu darbību pareizību vai nepareizību, nevis sekām vai papildu apsvērumiem.

Savukārt Valsts kontrole atbilstoši Krimināllikuma un Latvijas Sodū izpildes kodeksa uzstādījumiem no resocializācijas sagaida utilitāru labumu sabiedrībai. Utilitārisms pieder citai

ētikas teoriju kopai, kas balstās konsekvencēs jeb darbību un seku sakarībās. Rīcības vērtība te slēpjas noderīgumā, un tā klasiskā formula ir dāvēt pēc iespējas vairāk labuma pēc iespējas vairāk cilvēkiem. Tā Valsts kontroles pirmais stratēģiskās darbības virziens ir veicināt lietderīgu rīcību ar publiskajiem līdzekļiem, sniedzot pēc iespējas lielākus ieguvumus sabiedrībai.⁽¹³⁾ Attiecīgi – Valsts kontrole vērtē, vai resocializācijas process ir utilitārs arī praksē. Bet uz utilitārisma bāzes, kā zināms, attīstījusies visnotaļ pragmatiskā juridiskā pozitīvisma doktrīna, kas tiesības jau aplūko ārpus morāles un ētikas kategorijām.

4) Priekšnoteikumi resocializācijas efektivitātei

Notiesāto soda izciešanas režīmā resocializācijas process nozīmīgu vietu ieņem jau daudzus gadus.⁽¹⁴⁾ Taču CPT, kas pieprasa humānus ieslodzījuma apstākļus nevis uzvedības korekciju un zemu recidīvu, vēl aizvien uzsver ka notiesātajiem, kas sodu izcieš zemākajā režīma pakāpē, pietrūkst aktivitāšu ārpus kameras.⁽¹⁵⁾ Tā visiem notiesātajiem komitejas ieskatā nepieciešams nodrošināt iespējas vismaz astoņas stundas dienā pavadīt ārpus kameras, "iesaistoties mērķtiecīgās un daudzveidīgās nodarbēs – darbā, arodapmācībā, izglītībā, sporta, atpūtas un biedrošanās pasākumos".⁽¹⁶⁾ Un patiešām – no vienas puses noziedzīgas uzvedības riska princips, kurš vistiešāk saistīts ar resocializācijas procesa efektivitāti, liek fokusēties uz notiesātajiem, kuru riski ir visaugstākie.⁽¹⁷⁾ No otras – tieši šiem notiesātajiem drošības apsvērumu dēļ cietumā visbiežāk tiek noteikti visstingrākie pārvietošanās ierobežojumi.

Taču līdz šim iestādes rīcībā nebija pierādījumos balstītu instrumentu un programmu, kas katram notiesātajam ļautu piemēlēt pasākumus, kas patiešām veicina viņa tiesisku uzvedību un veido sociāli pozitīvu vērtību izpratni. Un tas nozīmē, ka no resocializācijas procesa arī nebija sagaidāms nekas cits, kā tikai drošības ziņā uzticamāko notiesāto nodarbināšana ārpus kamerām. Toties tagad iestādes rīcībā ir līdz šim

lietoto resocializācijas instrumentu un programmu pierādījumos balstītās versijas, kā arī jaunas programmas un instrumenti. Minēto vairāku gadu laikā sarūpējuši Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētā projekta pētnieki – gan pārstrādājot un pielāgojot uzvedības korekcijas programmas un riska novērtēšanas instrumentus, gan arī apmācot programmu vadītājus un riska novērtētājus. Ar šo ceļš uz efektīvu resocializāciju jau ir noiets, jo, atgriežoties pie ētikas terminoloģijas, – mācība, kas morālei mēģina piemērot racionālās un pierādījumos balstītās domāšanas ideālus, ir jau iepriekš minētais utilitārisms.

5) Pēcvārds

Pareizi sabalansējot prioritātes un resocializācijas efektivitāti mērot pēc katra notiesātā individuālā progresa nevis procesā iesaistītās notiesāto populācijas īpatsvara, starp notiesāto tiesībām uz bagātīgu soda izciešanas režīmu un soda utilitāro mērķi nav nekādu pretrunu. Taču arī recidīva rādītāji nav tikai statistika. Notiesātā gaitas pēc soda izciešanas ir labākā atgriezeniskā saite par soda izpildes iestādes veikumu. Tādēļ resocializācijas procesa pilnveidošanai nepieciešami regulāri, aktuālos datus balstīti pētījumi un plašs profesionāļu redzesloks, kas sniedzas krietni tālāk par cietuma perimetru.

Taču vēl svarīgāk – stāsts par resocializācijas procesu kā līdzekli izolācijā esošu cilvēku tiesību apkalpošanai nu ir galā. Resocializācija ir gatava jauniem izaicinājumiem jeb reālam pienesumam visas sabiedrības labā. Un šis galvenokārt ir jautājums par resocializācijas prestižu ieslodzījuma vietās. Resocializācija kā uzstājīgu likumpārkāpēju sadzīves organizēšana jauniem varoņdarbiem personālu visdrīzāk neiedvesmo. Savukārt resocializācija, kas spēj mainīt cilvēku dzīves un patsargāt sabiedrību no atkārtotiem noziegumiem, ir pelnījusi cieņu. Jo efektīva resocializācija apkalpo kā pašus notiesātos viņu pārmaiņu ceļā, tā arī personālu un viņu ģimenes kā galvenās labuma guvējas – sabiedrības locekļus.

⁽¹⁾ 2012. gada 13. decembra likums "Grozījumi Krimināllikumā". <https://likumi.lv/ta/id/253698>

⁽²⁾ Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija), 2.punkts "Pašreizējās situācijas raksturojums" <https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument>

⁽³⁾ Turpat

⁽⁴⁾ Latvijas Sodū izpildes kodekss, 8. pants. <https://likumi.lv/ta/id/90218#p8>

⁽⁵⁾ Latvijas Sodū izpildes kodekss, 61.¹ pants. https://likumi.lv/ta/id/90218#p61_1

⁽⁶⁾ Revīzijas ziņojums. Ievads

https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/?uploads/reviziju-ziņojumi/2018/2.4.1-11_2018/RevZin_Resoc_28102019.pdf

⁽⁷⁾ Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2022. gada publiskais pārskats, 2023., <https://www.ievp.gov.lv/media/5616/download?attachment>

⁽⁸⁾ Latvijas Republikas Satversme, 95. pants. <https://likumi.lv/ta/id/57980#p95>

⁽⁹⁾ Jeffrie G. Murphy, Jean Hampton, Forgiveness and Mercy, Cambridge University Press, 1998, 147 lpp.

⁽¹⁰⁾ Eiropas konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1161>

⁽¹¹⁾ EP Spīdzināšanas novēršanas komitejas ziņojumi par Latviju <https://www.coe.int/lv/web/cpt/latvia>

⁽¹²⁾ Judins A., Kriminālās justīcijas jaunie vaibsti, 2010., Jurista Vārds, Nr.16.(611) <https://m.juristavards.lv/doc/208163-kriminalas-justicijas-jaunie-vaibsti/>

⁽¹³⁾ Latvijas Republikas Valsts kontroles darbības stratēģija 2022.-2025. gadam https://www.lrvk.gov.lv/uploads/files/Karjera/VK_darbības_stratēģija_2022_ver.pdf

⁽¹⁴⁾ Ministru kabineta 2013. gada 9. aprīļa noteikumi Nr. 191 "Notiesātā resocializācijas īstenošanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/256000>

⁽¹⁵⁾ Ziņojums Latvijas valdībai par CPT vizīti Latvijā no 2022.gada 10. līdz 20.maijam, 90.punkts <https://www.tiesibsargs.lv/wp-content/uploads/2023/08/ziņojums-par-cpt-viziti-latvija-2022.pdf>

⁽¹⁶⁾ Turpat

⁽¹⁷⁾ Bonta J., Andrews D.A., Risk-Need-Responsivity Model for Offender Assessment and Rehabilitation, 2006 - 2007. <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/rsk-nd-rspnsvty/rsk-nd-rspnsvty-eng.pdf>

AKTUĀLAIS ŠODIEN UN RĪT: STARPTAUTISKĀ DIMENSIJA

KRISTĪNE ĶIPĒNA

Ir paskrējis gads, un atkal vēlos informēt par aktualitātēm starptautiskajos forumos, kas jau tuvākajā nākotnē var ietekmēt mūs visus. Šajā rakstā pievērsīšos jau 2022. gadā iesāktajām aktivitātēm Eiropas Padomes Penoloģiskās sadarbības padomē: mākslīgais intelekts cietumos un probācijas darbā, kā arī darbs ar klientu, kuram ir garīgās veselības problēmas.

Mākslīgais intelekts cietumos un probācijas darbā

Pēdējā gada laikā mēs katrs aizvien vairāk jūtam (vai vajadzētu just) mākslīgā intelekta (turpmāk – MI) ietekmi uz ikdienas dzīvi – tīmeklī aizvien biežāk redzam virsrakstus par lietām, ko MI jau spēj – radīt gleznas, komponēt mūziku, atdarināt konkrēta cilvēka balsi un teikt to, ko konkrētais cilvēks nekad nav teicis, dažādi čatboti mūs turpina pārsteigt ar ļoti sakarīgām atbildēm uz sarežģītiem jautājumiem, palīdz slinkiem studentiem rakstīt referātus utt. Piemēram, vietnē www.lsm.lv minēts:

“Līdzko mēs atveram interneta pārlūku, mēs jau izmantojam mākslīgā intelekta risinājumu. Tad, kad mēs telefonu izmantojam, kaut ko rakstām, mēs arī izmantojam mākslīgā intelekta risinājumus. Visi automātiskās ieteikšanas risinājumi, kur mēs rakstām vārdu un mums telefons iesaka nākamo rakstīt, – tas ir mākslīgā intelekta risinājums,” pauž “Tildes” mākslīgā intelekta attīstības vadītājs Mārcis Pinnis. Mākslīgais intelekts šobrīd mums ir visapkārt. Ar to saskaramies mājās vai birojos, kur tiek automātiski regulēta

temperatūra un ventilācija, tulkojot vai atpazīstot ierunātus tekstus, par robotu tehnoloģijām un pašbraucošām automašīnām nemaz nerunājot.⁽¹⁾

Vienlaikus ar prieku par progresu uzmanīgs vērotājs pamana, ka šur tur jau sāk parādīties speciālistu bažas par to, kā MI iespējas var izmantot ne pārāk labā vai legālā nolūkā. Tāpēc arī Eiropas Padomē dažādos līmeņos notiek darbs pie tā, lai MI darbībai iedotu juridisku ietvaru un nodrošinātu, ka MI pielietošana nepārkāpj cilvēktiesības un atbilst likuma garam. Šobrīd finiša taisnē atrodas Eiropas Padomes Mākslīgā intelekta komitejas izstrādātā letvarkonvencija par mākslīgo intelektu, cilvēktiesībām, demokrātiju un likuma varu⁽²⁾. Jau no dokumenta nosaukuma vien var noprast sākotnējo pieņēmumu, ka MI rada izaicinājumus cilvēktiesībām, demokrātijai un likuma varai, tāpēc dokuments paredz risinājumu jeb ietvaru, kas nodrošina visu nosaukto elementu balansu. Tiek plānots, ka šī konvencija tiks pieņemta un atvērta valstīm parakstīšanai 2024. gada maijā, kad Eiropas Padome svinēs savas pastāvēšanas 75. gadadienu.

Konvencijā ir ietverti MI sistēmu dizainēšanas, attīstības, izmantošanas un izmantošanas pārtraukšanas principi un pienākumi, kas vērsti uz to, lai MI sistēmu darbība konsekventi nodrošina cilvēka cieņu un individuālo autonomiju, cilvēktiesības un pamatbrīvības, demokrātijas darbību un likuma varas ievērošanu. Konvencija uzliek dalībvalstīm pienākumu ieviest un uzturēt tādus diferencētus pasākumus nacionālajā likumdošanā, kas ir pietiekami un nepieciešami konvencijas mērķu sasniegšanai.

Izrietoši arī Eiropas Padomes Penoloģiskās sadarbības padome ir turpinājusi darbu pie rekomendācijas projekta par MI un tā sistēmu izmantošanas ētiskiem un organizatoriskiem aspektiem cietumos un probācijas dienestos⁽³⁾ (turpmāk – MI rekomendācija). MI rekomendāciju plānots virzīt pieņemšanai jau šogad.

MI rekomendācijas saturs diezgan detalizēti tika skaidrots manā 2022. gada rakstā, tāpēc to šeit vairs neatkārtosu. Drīzāk minēšu interesantas atziņas no MI rekomendācijas skaidrojošā dokumenta, kas lielā mērā ieskicē bažas vai MI radītos izaicinājumus cietumu un probācijas dienesta darbībā.

MI rekomendācijas skaidrojumā norādīts, ka esošās cietumu un probācijas dienestu MI sistēmas joprojām darbojas tā saucamajā “šaurajā” MI līmenī (*Artificial Narrow Intelligence*), kas nozīmē, ka šo sistēmu pielietojamība ir ierobežota un to var izmantot specifiskiem uzdevumiem vai ierobežotu procesu veikšanai, ja salīdzina ar cilvēka intelektu. Šobrīd attīstības posmā atrodas vispārējais MI (*Artificial General Intelligence*), kas būs spējīgs veikt dažādus kognitīvus un praktiskus uzdevumus, tādējādi jau aizvien vairāk līdzinoties cilvēka spējām. Šī gadsimta laikā ir paredzams, ka nonāksim arī pie mākslīgā superintelekta (*Artificial Super Intelligence*) rašanās, kas šobrīd pastāv tikai teorijā un kurš atradīsies pilnībā ārpus cilvēka kontroles. MI var būt un ir labāks nekā cilvēki noteiktu uzdevumu veikšanai, bet cilvēkam ir jāizlemj, kuri būs tie uzdevumi, kur MI izmantošana ir lietderīga un kādi ētiskie principi jāņem vērā MI izmantošanā, lai tā būtu godīga, droša un uz cilvēku ieguvumiem orientēta.

Viens no MI rekomendācijā ietvertajiem principiem paredz nepieciešamību izvairīties no stereotipu “ienešanas” MI un to sistēmu dizainēšanā, attīstīšanā, izmantošanā un izmantošanas pārtraukšanā. Ja MI veidošanas vai izmantošanas procesā tiek izmantoti sabiedrībā pastāvošie stereotipi vai nosodījums attiecībā uz personu vai personu grupu, tad tas var novest pie “aizsprieduma” veidošanās un izraisīt nepareizu MI rīcības algoritmu. Tas var būt īpaši kaitīgi attiecībā uz jau neaizsargātām grupām, ja MI algoritmi sāk atkārtot un turpināt tos aizspriedumus, kas pastāv cilvēka domāšanā, tādējādi nostiprinot tos kā atbilstošu rīcības modeli. Citiem vārdiem sakot – ja MI pamatos ieliekam cilvēkiem raksturīgos stereotipus un nosodījumu, tad MI nespēs atšķirt tos no labiem un loģiskiem rīcības algoritmiem un ar vienādu centību tos piemēros, nodarot pāri atsevišķām cilvēku grupām. Šeit manis izdomāts teorētisks piemērs, kā MI varētu nepareizi piemērot stereotipu cietuma vidē: piemēram, ja notiesātais pēc tautības ir čigāns, tad sabiedrībā eksistē kļūdaini stereotips, ka šādas personas parasti ir bezdarbnieki, bez darba pieredzes, un noteikti nemaz negribēs strādāt, tāpēc izrietoša MI rīcība: cietumā nodarbinātību šādam notiesātajam nemaz nepiedāvāt.

Viens no MI rekomendācijas principiem paredz, ka tad, ja MI vai ar to saistītā tehnoloģija ietekmē to lietotāju (ieslodzītie, probācijas klienti, cietumu un probācijas darbinieki, cietumu

apmeklētāji utt.) cilvēktiesības, ir jāievieš procedūra, kurā MI pieņemto lēmumu pārskata cilvēks, un ir jāpastāv efektīvam sūdzību izskatīšanas mehānismam. MI rekomendācijas skaidrojumā minēts, ka var pastāvēt divi scenāriji MI izmantošanai cietumos un probācijas darbībā:

- 1) MI aizvieto cilvēku lēmumu pieņemšanā;
- 2) MI palīdz cilvēkam lēmumu pieņemšanā.

Abu scenāriju gadījumā ir jānodrošina atbilstība šim principam. Arī cietumu un probācijas darbiniekus var ietekmēt MI izmantošana – piemēram, sejas atpazīšanas sistēmas var atklāt/konstatēt agresīvu uzvedību, pašnāvības mēģinājumu, reibumu vai neatļautu vielu ietekmi. Šādos gadījumos ir jānodrošina piekļuve efektīviem aizsardzības līdzekļiem, pirms tiek pieņemts kāds lēmums, un ir jāpastāv cilvēka kontrolei pār MI lēmumiem.

MI rekomendācijas skaidrojumā visai plaši aprakstīti tradicionālās uzraudzības elementi, atzīstot, ka drošība, ko nodrošina ar uzraudzību (novērošanu) cietumā un probācijā, ir viens no svarīgākajiem cietumu un probācijas darba elementiem, un ir daudz MI tehnoloģiju, kuras var izmantot, lai sniegtu atbalstu personālam šajā jomā. Ar MI ir iespējams automatizēt uzdevumus, kas pirms tam prasīja cilvēkresursu izmantošanu, padarot to izpildi ne tikai efektīvāku, bet arī iedarbīgāku un kvalitatīvāku.

Ieviešot MI balstītu vai digitālu videonovērošanas programmu, cietumu administrācijai ir jānodēfīnē privātuma līmenis atbilstoši telpu un zonu lietošanas mērķim, ja tās plānots novērot. Parastās dzīvojamās kameras nedrīkst pakļaut MI vai ar to saistītās tehnoloģijās balstītai novērošanai, izņemot īpašas bīstamības situācijas nopietna paškaitējuma vai vardarbības pret citu personu riska gadījumā. Ir pieļaujami ar MI palīdzību atslogot personālu no ikdienišķu un atkārtoto darbību veikšanas, piemēram, durvju atvēršanas, kustības vai uzvedības novērošanas utt., tā vietā novirzot personālu pozitīvu sociālo attiecību ar ieslodzīto veidošanā, veicinot resocializāciju un sociālo iekļaušanu.

MI attēlu atpazīšanas tehnoloģijas var apvienot ar videonovērošanas sistēmām un var izmantot, lai atpazītu nevēlamu uzvedību – vardarbību, narkotiku apriti, aizliegto priekšmetu apriti vai ieslodzīto pašnāvības mēģinājumus. Tas paver jaunus uzraudzības apvārsņus, kur nevēlama uzvedība vai pārkāpumi tiek labāk atklāti un novērsti. Savukārt balss atpazīšanas sistēmas var apvienot ar telefona vai mikrofonu sistēmu cietumos, un tas var palīdzēt atklāt nevēlamas sarunas un uzvedību un vienlaikus var palīdzēt arī ievākt operatīvo informāciju, kas var noderēt kriminālprocesos. Tāpat līdzīgi MI tehnoloģijas ļauj ievākt informāciju no cita veida informācijas aprites – ieslodzīto digitālās sarakstes, e-pastiem un kameru sarunu ierīcēs izteiktajiem lūgumiem.

Kustību analizējošās tehnoloģijas palīdz nofiksēt ieslodzīto atrašanās vietu un uzvedības paradumus, kas var palīdzēt uzraudzības un izmeklēšanas nolūkos. Tāpat MI var izmantot arī dažādos paredzamās analīzes (*predictive analyses*) instrumentos. Ar mašīnmācīšanās palīdzību ir iespējams analizēt liela apjoma datus, lai atklātu jaunus sakarību modeļus, un veikt kompleksu statistisko analīzi. To var izmantot, lai optimizētu telpu izmantošanas un transporta grafikus, bet arī var izmantot, lai paredzētu tādu noteiktu uzvedību kā vardarbība vai bēgšanas mēģinājumus.

Šeit minēto dažādo tehnoloģiju sniegtās iespējas var izmantot, kombinējot ar videonovērošanas sistēmām, kas ļauj

veikt daudz dziļāku analīzi, balstoties uz daudziem informācijas avotiem. Ja MI tiek izmantots uzraudzības un novērošanas uzdevumiem, šis darbs var kļūt daudz efektīvāks, bet nedrīkst aizmirst par šādas pastiprinātas novērošanas "uzmācīgo raksturu". Pastāvīga un visuresoša novērošana var izraisīt nevēlamas un neplānotas sekas un izraisīt cilvēktiesību vai likumu pārkāpumus, tā var raisīt arī psiholoģisku stresu attiecībās starp ieslodzītajiem un personālu un, galu galā, novest pie savstarpējo cilvēcisko attiecību zaudēšanas.

Visizplatītākie MI izmantošanas rīki šobrīd joprojām ir dažādi risku novērtējuma instrumenti, kuri tradicionāli balstās *Risk-Need-Responsivity* modelī. Daudzas valstis ir attīstījušas standartizētus instrumentus, lai novērtētu riskus un vajadzības, balstoties uz pēdējo 20 gadu pieredzi. Tāpat pastāv dažādas ieslodzīto "menedžēšanas" sistēmas, kuras domātas tam, lai ieslodzīto saziņa, pieteikumi u. tml. ar personālu risinātos automātiski.

MI var izmantot dažādās resocializācijas, izglītības vai apmācību platformās, sistēmās un procedūrās. Resocializācijas prakšu ietvaros MI piedāvā izmantot virtuālās realitātes iespējas ar uzvedības modificēšanas mērķi. Tāpat arī robotizēto sistēmu izmantošanai var būt vieta soda izpildes procesā, piemēram, virtuālā asistenta izmantošana vienieslodzījuma laikā, kas palīdz mazināt psiholoģisko stresu un diskomfortu, ko ieslodzītais izjūt, atrodoties soda izolatorā. Rekomendācijas skaidrojumā minēts, ka šādas sistēmas ieviešana šobrīd tiek diskutēta ASV. Pat, ja šāds "kompanjons" var atvieglot dažu ieslodzīto psiholoģiskās problēmas, šādu "kompanjonu" ieviešana var atrisināt to kritiku, ko vienieslodzījums parasti saņem no cilvēktiesību aizstāvjiem. Ņemot vērā, ka dažādi čātboti un virtuālie asistenti dažās valstīs pastāv arī publiskās veselības aprūpes sistēmās, gluži loģiski rodas jautājums par to, vai tos ir iespējams jēgpilni izmantot arī cietumos, iegūstot arī resocializējošu efektu.

Pastāv bažas par to, ka MI aizstās cilvēka darbu un izzudīs profesijas, tomēr jāsaprot, ka MI var palīdzēt resocializācijas procesā, programmas vai individuālais darbs var iekļaut MI balstītas metodes (virtuālā realitāte, virtuālie asistenti) vai robotikas sniegtās iespējas, tomēr jāuzsver, ka resocializācijas darbs nevar notikt tikai ar MI iesaisti bez cilvēka klātbūtnes un piedalīšanās. Drīzāk jāsaprot, ka MI radīs jaunas nodarbinātības iespējas. Viens no šādiem pilotprojektiem šobrīd notiek Somijas cietumos, kur ieslodzītie apmāca MI algoritmus, kas arī norāda uz jaunām notiesāto nodarbinātības un digitālo prasmju apgūšanas iespējām, kas var veicināt veiksmīgāku integrāciju modernā sabiedrībā un darba tirgū.

Interesanta šķiet doma par MI izmantošanu ieslodzīto veselības aprūpē – čātboti vai virtuālais asistents varētu sniegt vispārīgu informāciju, ieteikumus un priekšlikumus ieslodzītajiem. Tomēr MI loma būs tikai padomdevēja loma, un ar to nevar un nedrīkst aizstāt veselības aprūpi. Jebkura ārstēšana ir jānodrošina un lēmumi jāpieņem veselības aprūpes speciālistiem, kuri atbild par ārstēšanas procesu, lai gan MI droši varētu izmantot ieslodzīto reģistrēšanai pie ārsta vai izmeklētājam.

Eiropas Padomes rekomendācija par darbu ar personām ar mentālās veselības problēmām cietumos un probācijā
Otrs rekomendācijas projekts, kas tika izskatīts Penoloģiskās sadarbības padomē, bija Eiropas Padomes rekomendācijas projekts par mentālās veselības veicināšanu un darbu ar personām ar mentālās veselības traucējumiem cietumos

un probācijā⁽⁴⁾ (turpmāk – Rekomendācijas projekts). Diskusiju laikā starp valstīm iezīmējās ļoti atšķirīgas pieejas, bet visas valstis vienbalsīgi atzina, ka šādi klienti šobrīd ir ļoti aktuāli gan cietumos, gan probācijas sistēmās, jo viņi nespēj iekļauties soda izpildes procesā, viņiem neder esošie resocializācijas instrumenti un ir nepieciešamas jaunas pieejas.

Pasaules Veselības Organizācija uzsver, ka garīgās veselības traucējumi ieslodzītajiem cietumos tiek konstatēti neproporcionāli lielā apjomā vairāku iemeslu dēļ: ir izplatīts kļūdainais viedoklis, ka visas personas ar garīgās veselības traucējumiem ir sabiedrībai bīstamas; daudzās sabiedrībās valda neiecietība pret sarežģītu vai traucējošu uzvedību; neveiksmīga ārstēšana, aprūpe un rehabilitācija tiem, kam šī problēma piemīt; garīgās veselības aprūpes pakalpojumi ir grūti pieejami vai tie neeksistē. Tāpēc ir jāstrādā pie tā, lai mainītu sabiedrībā valdošos stereotipus, bet tikmēr liela uzmanība ir jāpievērš to personu garīgajai veselībai, kuras ir nonākušas soda izpildes sistēmā.

Rekomendācijas projekts uzsver ieslodzīto un probācijas klientu tiesības uz līdzvērtīgu garīgās veselības aprūpi, neka vējošu nepieciešamās palīdzības un pakalpojumu pieejamību, informēšanu par ārstniecību un citus būtiskus aspektus. Interesanti, ka Rekomendācijas projekts runā par primārās, sekundārās un terciārās intervences pasākumiem, kas ir pirmo reizi izmantota pieeja cietumu un probācijas darbību regulējošos dokumentos. Primārā intervence paredz atbalstošas vides veidošanu cietumos un probācijā, dažāda veida informēšanu, piekļuvi garīgās veselības pakalpojumiem no pirmās dienas cietumā vai probācijā. Sekundārā intervence paredz proaktīvu rīcību no cietumu un probācijas personāla puses, lai laikus atklātu un konstatētu garīgās veselības problēmas agrīnā stadijā, pirms tās kļūst nopietnas – regulāru skrīningu piedāvāšanu, krīzes situāciju laicīgu pamanīšanu un palīdzības sniegšanu utt. Savukārt terciārā intervence ietver piekļuvi intensīvai palīdzībai un atkarību ārstēšanas pasākumus.

Tā kā darbs pie šī Rekomendācijas projekta tiks turpināts, tad par to sīkāk stāstīt būs loģiski pēc tā pabeigšanas – nākamajā gadā.

Secinājumi

Lietas, kas ir aktuālas Latvijā, ir aktuālas arī Eiropas tvērumā, un tas rāda, ka mēs turamies to valstu grupā, kuras ne tikai redz problēmas, bet arī aktīvi meklē iespējas to risināšanai. Risināšanas ātrums ir katras valsts individuāls lēmums, kurš bieži vien nav atkarīgs no mums – kriminālsodu izpildē strādājošajiem. Tomēr mūsu uzdevums ir "aiznest" problēmu līdz tiem, kuri pieņem lēmumus, un šajā ziņā esam diezgan sekmīgi – 2024. gadā gan ieslodzījuma vietu pārvaldē, gan Valsts probācijas dienestā tiks uzsākti jauni Eiropas Sociālā fonda finansēti projekti, kuru ietvaros tiks risināts arī jautājums par jaunām darba metodēm ar klientiem, kuriem ir garīgās veselības traucējumi. MI kriminālsodu izpildē jau mazliet tiek izmantots un lielākā apjomā droši vien ienāks mazliet lēnāk, bet varbūt tieši tas mums ļaus būt gataviem visiem tiem izaicinājumiem, ko tas sev nes līdz.

⁽¹⁾ <https://www.ism.lv/raksts/dzive--stils/tehnologijas-un-zinatne/kas-ir-maksligais-inteleks-un-ka-to-gudri-izmantot.a493023/>

⁽²⁾ <https://rm.coe.int/cai-2023-18-consolidated-working-draft-framework-convention/1680abde66>

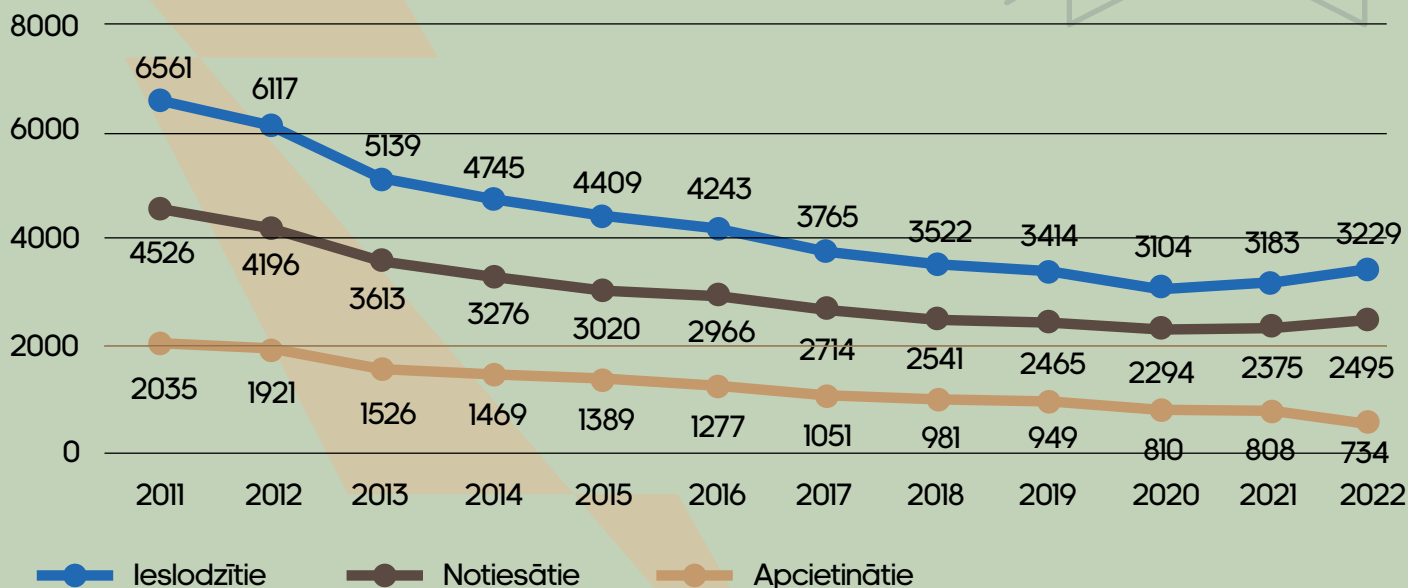
⁽³⁾ <https://rm.coe.int/>

[pc-cp-2021-17-rev-11-pc-cp-ai-20-09-2023/1680aca18a](https://rm.coe.int/pc-cp-2021-17-rev-11-pc-cp-ai-20-09-2023/1680aca18a)

⁽⁴⁾ <https://rm.coe.int/pc-cp-2023-8-e-draft-recommendation-on-mental-health-by-dirk-van-zyl-s/1680aca172>

ANALĪTISKI

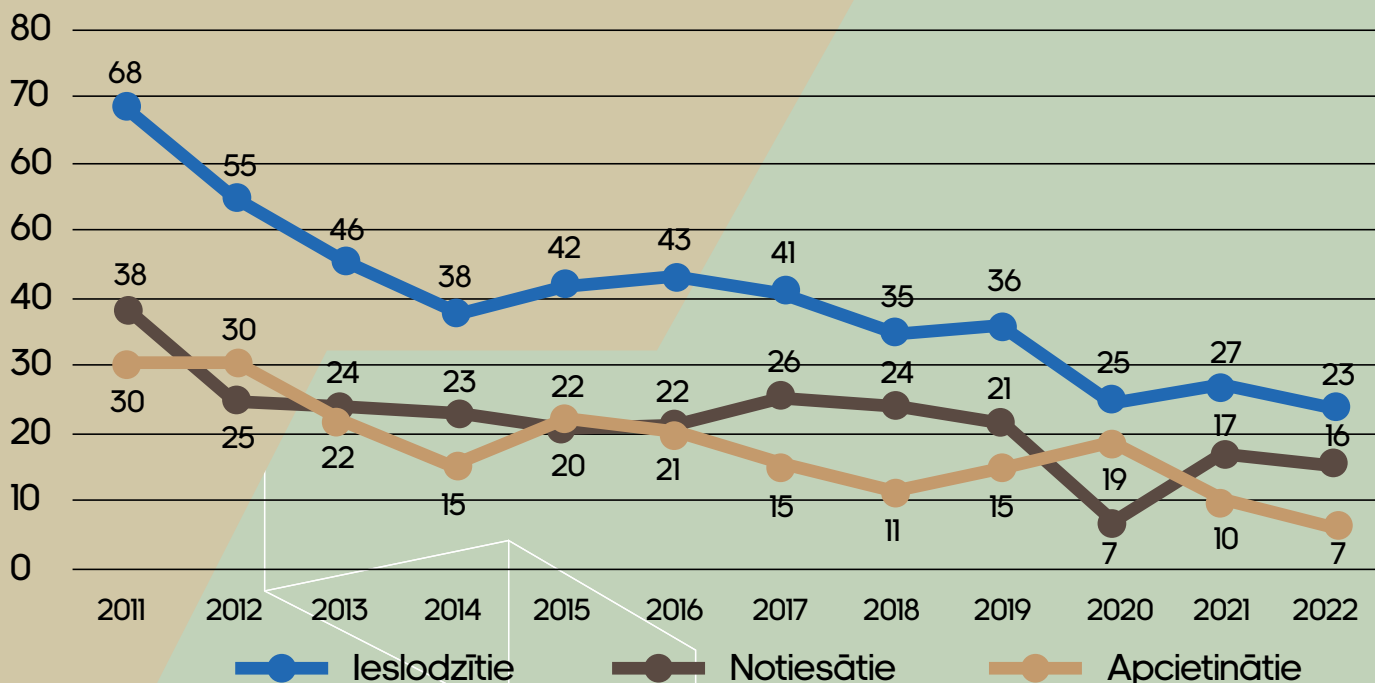
Ieslodzīto skaita izmaiņu dinamika / Prisoner number dynamics

2022. gada noslēgumā ieslodzījuma vietu pārvaldes ieslodzījuma vietās atradās 3229 ieslodzītās personas (734 apcietinātie, 2495 notiesātie).

At the end of 2022 in imprisonment places of the Latvian Prison Administration there were 3229 prisoners (734 detainees, 2495 inmates).

Nepilngadīgo ieslodzīto kopskaita izmaiņas / Juvenile prisoner number dynamics

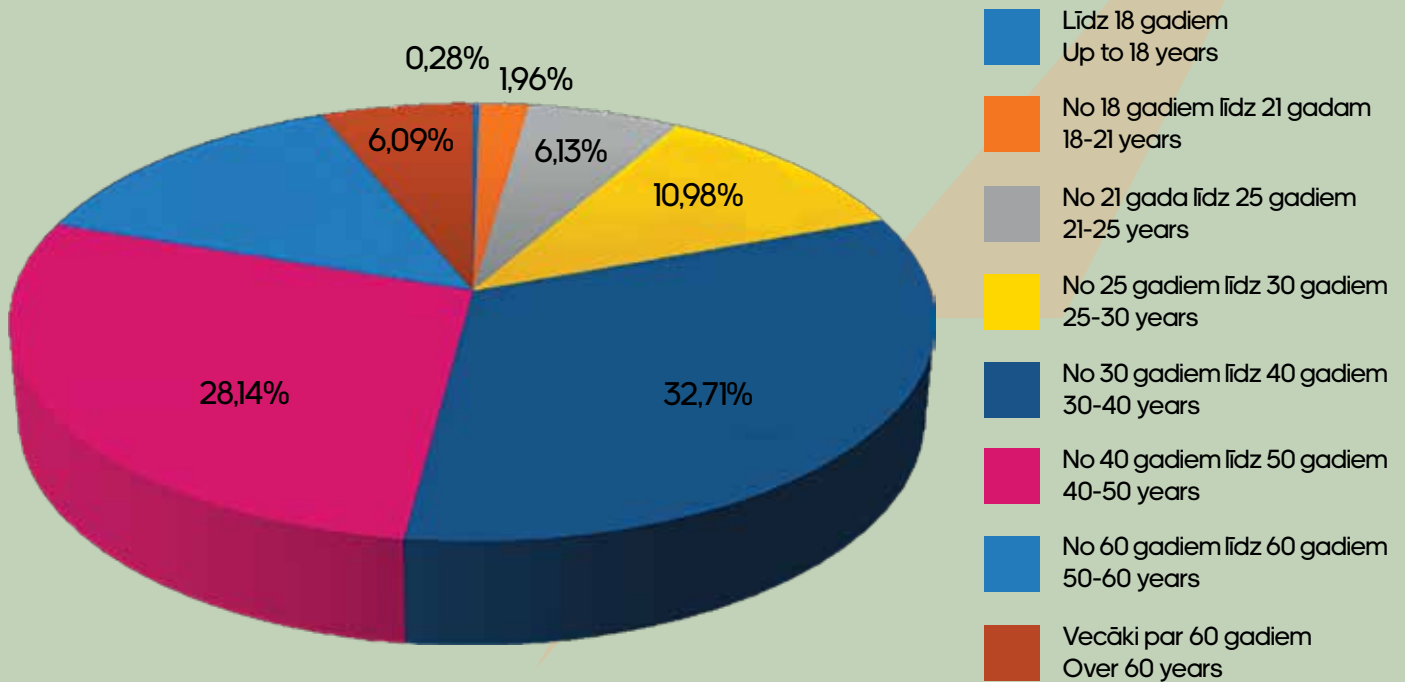

Vairāk nekā 90 % ieslodzīto ir vīrieši, bet sievietes ieslodzījumā veido 7,68 % no kopējā ieslodzīto personu skaita. Skatoties ieslodzīto īpatnību - lielākā daļa ieslodzījuma vietās ievietoto cilvēku ir notiesātie - 77,27 %, apcietināto skaits veido mazāk nekā ceturtdaļu - 22,73 %. Neliels procents no visiem ieslodzītajiem ir ārzemnieki - tikai 2,45 %, savukārt nepilngadīgo ieslodzīto skaits no kopējā ieslodzīto skaita pēdējo desmit gadu laikā ir krasi samazinājies un tagad ir vēl mazāks nekā ārzemnieku skaits - 0,71 %.

More than 90 % of prisoners are men, as women in prison amounts to only 7,68 % out of all prisoners. When looking at the prisoner proportions - the majority of persons placed in prisons are convicted persons - 77,27 %, while detainees make up less than one quarter - 22,73 %. Only a small percentage out of all prisoners are foreigners - only 2,45 %, however, the number of juveniles compared with the total number of prisoners during the last 10 years has drastically declined and now is even lower than that of foreigners - 0,71 %.

Notiesāto sadalījums 2022. gada 31. decembrī pēc vecuma

Distribution of inmates by age on 31.12.2022.

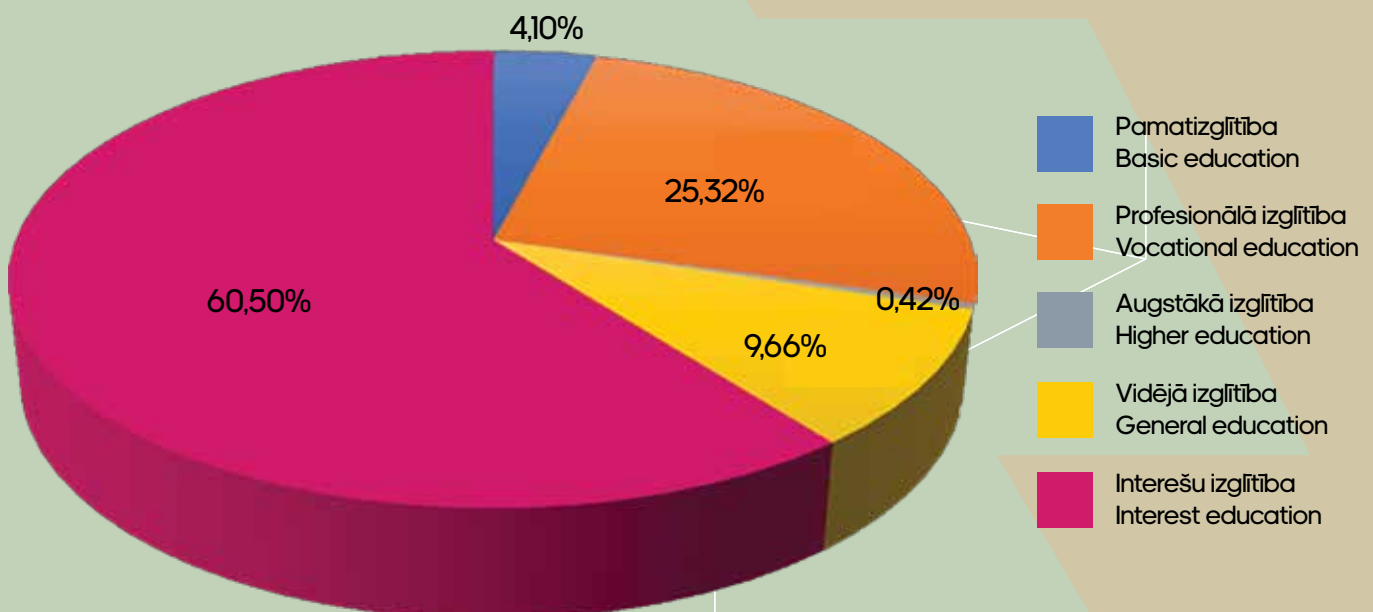

Interesants ir notiesāto personu sadalījums pēc vecuma, kur lielākais procents no notiesātajiem ir 30 līdz 40 gadus veci – 32,71%.

Curious is the inmate distribution by age, where the largest percentage of inmates are 30 to 40 years old – 32,71%.

Izglītības programmās iesaistīto ieslodzīto īpatsvars no kopējā izglītojamo skaita 2022. gada 31. decembrī

Percentage of prisoners involved in educational programmes on 31.12.2022.

Šobrīd ieslodzījuma vietu sistēma lielu uzsvāru liek tieši uz ieslodzīto resocializāciju – izglītības pasākumiem, brīvā laika pavadīšanas aktivitātēm, kā arī uz reintegrāciju sabiedrībā vērstām aktivitātēm. Kopumā ieslodzījuma vietās 2022. gadā izglītības programmās vidēji tika iesaistīts 1392 ieslodzītie. 2022. gada 31. decembrī izglītības programmās tika iesaistīti 1904 ieslodzītie, kas ir 59 % no kopējā ieslodzīto skaita.

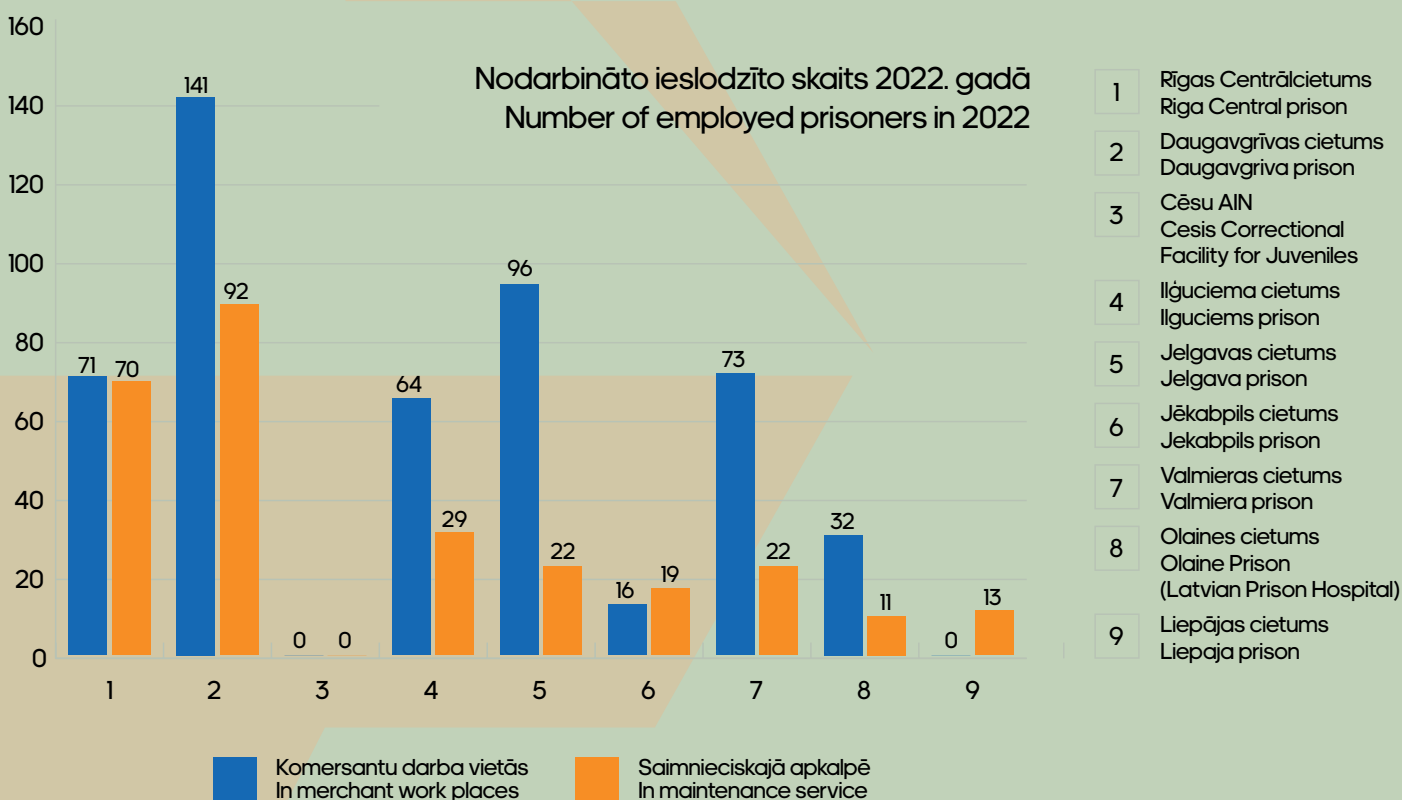
Currently prison system focuses on prisoner resocialisation – educational activities, free time activities, as well as activities intended for reintegration to society. In total in imprisonment places in 2022 in education programmes were involved on average 1392 prisoners. On 31st December 2022, in education programmes there were involved 1904 prisoners – i.e. 59 % out of all prisoners.

IESLODZĪTO NODARBINĀTĪBA

2022. gadā tika nodarbināti 771 ieslodzītie, no tiem cietumu saimnieciskajā apkalpē strādāja 278 notiesātie, komersantu izveidotajās darba vietās – 493 ieslodzītie, tajā skaitā 5 Ilguciema cietuma apcietinātās.

PRISONER EMPLOYMENT

In 2022, 771 prisoners were employed, out of which 278 worked in the maintenance service and 493 worked in merchant work places, including 5 detainees from Ilguciems Prison.

RESOCIALIZĀCIJAS PROGRAMMU ĪSTENOŠANA

2022. gadā resocializācijas programmās tika iesaistīti 173 ieslodzītie, resocializācijas programmas pabeidza 84 ieslodzītie, kas ir 48,6 % no resocializācijas programmās iesaistīto ieslodzīto kopskaita, 32 ieslodzītie nepabeidza, un 57 ieslodzītie turpina iesāktu daļību programmās 2023. gadā.

RESOCIALISATION PROGRAMME IMPLEMENTATION

In 2022, 173 prisoners were involved in resocialisation programmes. 84 prisoners finished their resocialisation programmes which constitutes 48,6 % out of all prisoners involved in resocialisation programmes, 32 prisoners – did not finish and 57 prisoners are continuing their programmes into 2023.

ATKARĪBU MAZINĀŠANAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

2022. gadā atkarības mazināšanas programma pārvaldes Olaines cietuma Atkarīgo centrā tika īstenota trijās apakšprogrammās – *Atlantis*, *Pathfinder* un integrētā *Atlantis-Pathfinder* programma. 2022. gadā 116 notiesātās personas tika nosūtītas uz Olaines cietumu iesaistei atkarību mazināšanas programmās. Izvērtēšanas nodaļā tika uzņemti 89 notiesātie vīrieši, no kuriem 73 notiesātie vīrieši pēc atļaušanas tika iesaistīti atkarību mazināšanas programmās. *Atlantis* programmā tika iesaistīti 70 notiesātie, *Pathfinder* programmā tika iesaistīti 20 notiesātie, integrētajā programmā tika iesaistīti 26 notiesātie (7 vīriešu nodaļā un 19 sieviešu nodaļā).

IMPLEMENTATION OF ADDICTION REDUCTION PROGRAMME

Addiction reduction programme is implemented in Olaine prison (Latvian Prison Hospital) Addiction centre, it is carried out by the staff of the Addiction centre and it is implemented by using three sub-programmes – Atlantis, Pathfinder and an integrated Atlantis/Pathfinder programme. In 2022, 116 inmates (males and females) were sent to Olaine prison to participate in addiction reduction programmes. 89 male inmates were appraised and out of them 73 were selected for the participation in addiction reduction programmes. In Atlantis programme were involved 70 inmates, in Pathfinder programme were involved 20 inmates and in the integrated programme were involved 26 inmates (7 in male department and 19 in female department).

IESLODZĪTO VESELĪBAS APRŪPE

2022. gadā ieslodzījuma vietās ieslodzītie tika novēroti un ārstēti šādu infekcijas slimību dēļ:

- Tuberkuloze – 13 gadījumi;
- HIV – 607 gadījumi;
- AIDS – 254 gadījumi;
- HBV – 35 gadījumi;
- Kašķis/pedikuloze – 16 gadījumi;

Saskaņā ar 2022. gada 31. decembra datiem ieslodzījuma vietās tika reģistrēti:

- 1883 psihisko un uzvedības traucējumu gadījumi, to skaitā 813 narkomānijas gadījumi;
- 508 HCV gadījumi;
- 280 HIV gadījumi;
- 142 AIDS gadījumi;
- 3 tuberkulozes gadījumi.

BRĪVĀ LAIKA AKTIVITĀTES UN SADARBĪBA AR NEVALSTISKAJĀM ORGANIZĀCIJĀM

Lai nodrošinātu ieslodzīto brīvā laika pilnvērtīgu pavadīšanu, 2022. gada laikā ieslodzījuma vietās tika organizēti 1424 brīvā laika pasākumi. No kopējā pasākumu skaita:

- 844 sporta pasākumi (turnīri – šaha, dambretes, volejbola, futbola un tenisa), kur vidēji piedalījās 6 ieslodzītie vienā pasākumā;
- 24 kultūras pasākumi (koncerti, izrādes, izstādes, tematiskie pasākumi, u. c.), kur vidēji piedalījās 6 ieslodzītie vienā pasākumā;
- 199 informatīvie pasākumi (lekcijas, vispārīgā izpratni veidojošu filmu demonstrēšana, u. c.), kur vidēji piedalījās 6 ieslodzītie vienā pasākumā;
- 322 mākslas pasākumi (dažādu materiālu un nemateriālu lietu radīšana, kam piemīt vērtība attiecībā uz mentālajām spējām, maņām un emocijām, u. c.), kur vidēji piedalījās 3 ieslodzītie vienā pasākumā;
- 98 pašdarbības pasākumi (organizē notiesātie ar ieslodzījuma vietas administrācijas atļauju), kur vidēji piedalījās 2 ieslodzītie vienā pasākumā.

PRISONER HEALTH CARE

In 2022 in imprisonment places prisoners were monitored and treated due to the following diseases:

- Tuberculosis – 13 cases;
- HIV – 607 cases;
- AIDS – 254 cases;
- HBV – 35 cases;
- Scabies/pediculosis – 16 cases;

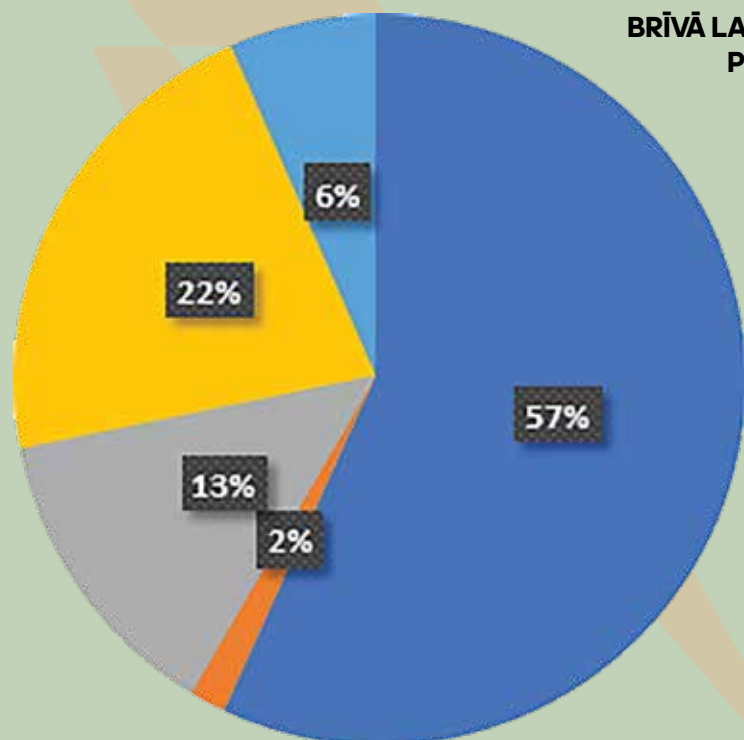
According with data on 31st December 2022, in imprisonment places there were registered:

- 1883 cases of psychological or behavioural disorders, including 813 cases of drug addiction;
- 508 cases of HCV;
- 280 cases of HIV;
- 142 cases of AIDS;
- 3 cases of tuberculosis.

FREE TIME ACTIVITIES AND COOPERATION WITH NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS

To ensure that prisoners add value also to how they spend their free time, in 2022, in imprisonment places there were organized 1424 free time events. Including:

- 844 sport events (tournaments – chess, checkers, volleyball, football, tennis), on average 6 prisoners per event;
- 24 cultural events (concerts, plays, exhibitions, thematic events etc.), on average 6 prisoners per event;
- 199 informative events (lectures, showings of general education movies etc.), on average 6 prisoners per event;
- 322 art events (showings of various material and immaterial things that hold value regarding mental skills, perceptions and emotions etc.), on average 3 prisoners per event;
- 98 amateur performance events (organized by inmates with Prison administration's permission), on average 2 prisoners per event.

BRĪVĀ LAIKA PASĀKUMU ĪPATSVARŠ (%) 2022.GADĀ / PERCENTAGE OF FREE TIME EVENTS IN 2022

- Sporta pasākumi / Sport events
- Kultūras pasākumi / Cultural events
- Informatīvie pasākumi / Informative events
- Mākslas pasākumi / Art events
- Pašdarbības pasākumi / Amateur performance events

IESLODZĪTO PSIHOLÓGISKĀ APRŪPE

2022. gada laikā ieslodzījuma vietās psihológisko aprūpi īstenoja 35 psihológi, kuri kopumā sniedza palīdzību 3536 ieslodzītajiem (2689 notiesātajiem un 847 apcietinātajiem).

PSYCHOLOGICAL CARE OF PRISONERS

During 2022, in imprisonment places worked 35 psychologists who helped in total 3536 prisoners (2689 inmates and 847 detainees).

SOCIĀLAIS DARBS

2022. gadā ieslodzījuma vietās strādāja 24 sociālā darba speciālisti, kuri kopumā 5198 ieslodzītajiem (4294 notiesātajiem un 904 apcietinātajiem) un ieslodzījuma vietu personālam veica dažādas sociālā darba aktivitātes.

SOCIAL WORK

During 2022, in imprisonment places worked 24 social work specialists who carried out various social work activities for in total 5198 prisoners (4294 inmates and 904 detainees) and prison staff.

IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMAS PERSONĀLS

2022. gada 31. decembrī pārvaldē pēc amatu saraksta bija 2473,5 amata vietas, no tām: amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm - 2048, darbinieku uz līguma pamata - 408,5 un vispārējā valsts civildienesta ierēdņi - 17.

PERSONNEL DATA

As of 31 December 2022, according with the position list there were 2473,5 positions in Latvian Prison Administration, including: officials with special service ranks - 2048, employees - 408,5 as well as civil servants - 17.

	AMATA VIETAS KOPĀ POSITIONS	FAKTISKI ACTUAL NUMBER OF STAFF	VAKANTĀS VIETAS VACANCIES
AMATPERSONAS / OFFICIALS	2048	1674	425
DARBINIEKI / EMPLOYEES	408,5	382	45,9
IERĒDŅI / CIVIL SERVANTS	17	9	5

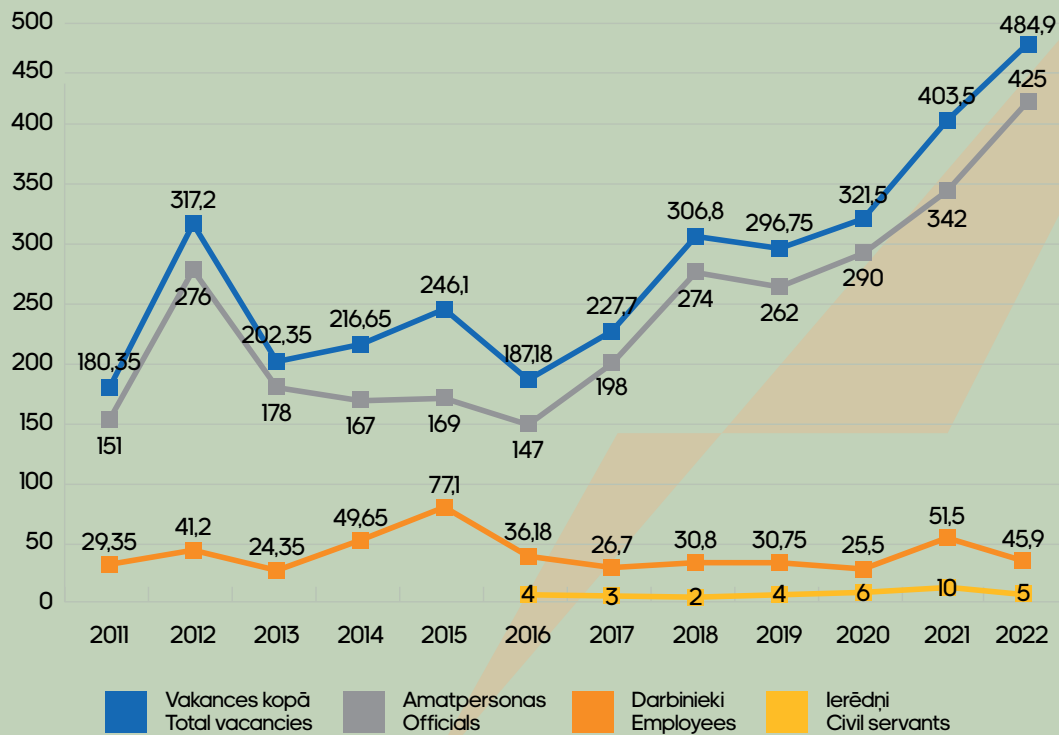
IZDEVUMI VIENA IESLODZĪTĀ UZTURĒŠANAI DIENĀ

Izdevumi par vienu ieslodzīto dienā 2022. gadā veidoja 51,68 eiro un pārsniedz plānoto radītāju par 2,93 eiro jeb par 6,0 %.

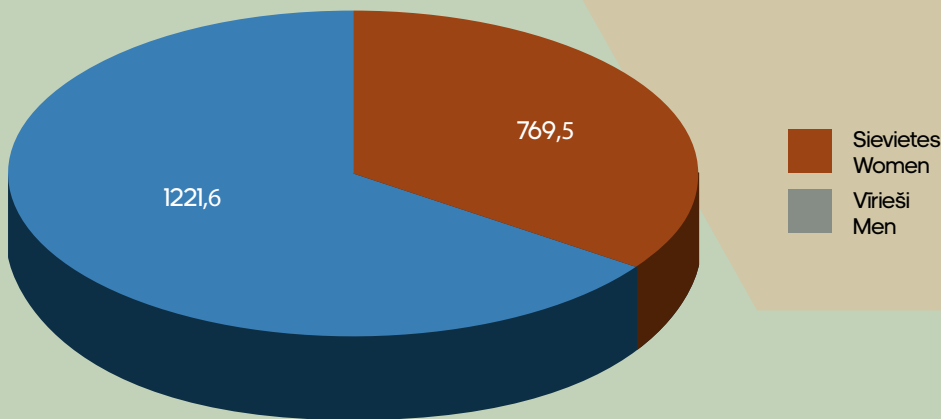
DAILY COST PER PRISONER

Daily cost per prisoner in 2022 were 51,68 euro and it exceeded the planned amount by 2,93 euro or 6,0 %.

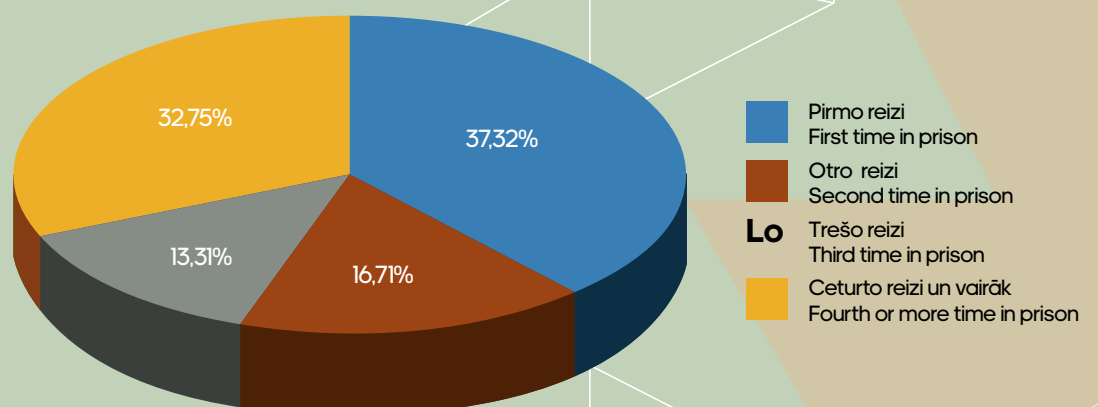
**IESLODZĪJUMA VIETU SISTĒMAS PERSONĀLS/
PRISON SYSTEM PERSONNEL**

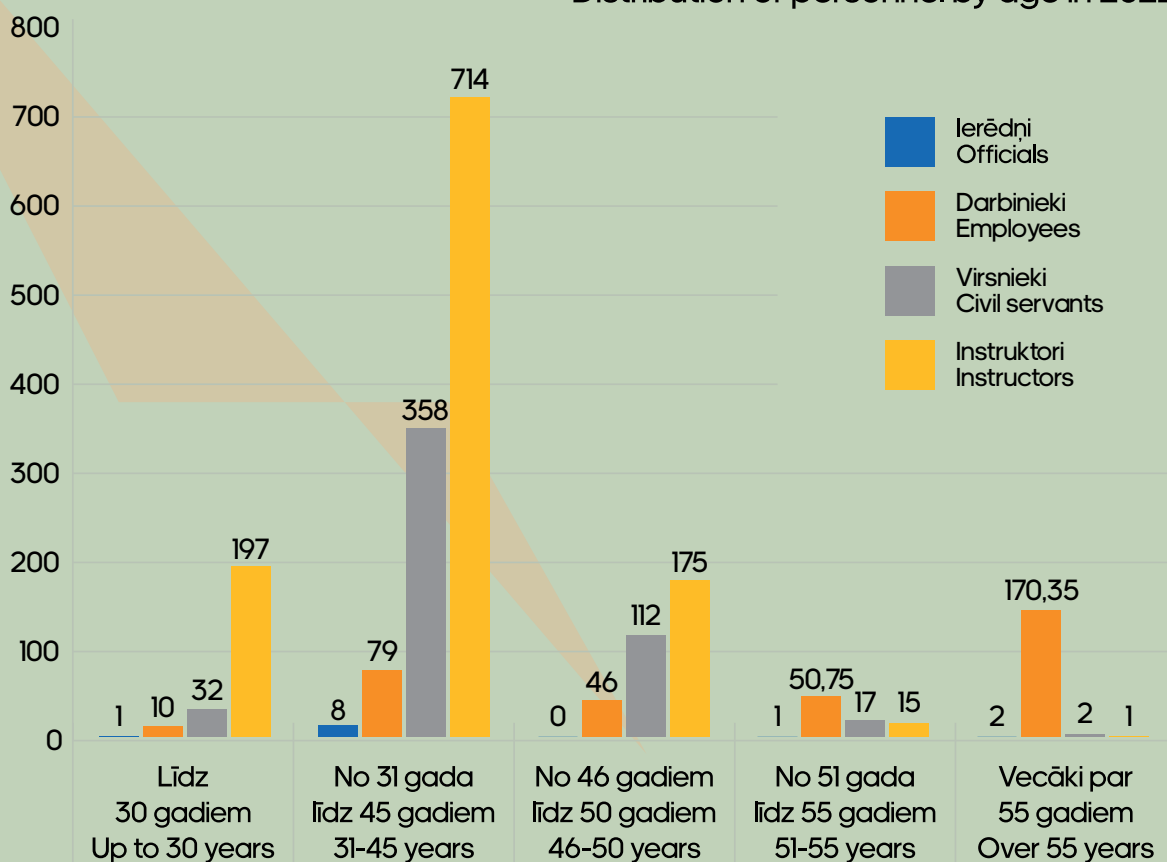
**Personāla sadalījums pēc dzimuma 2022. gadā
Personel by gender in 2022**

**Notiesāto īpatsvars atbilstoši soda izciešanas reizu skaitam
Inmates by the number of times they have been in prison**

Personāla sadalījums pēc vecuma 2022. gadā
Distribution of personnel by age in 2022

Ierēdņi	18	02	1	
Darbinieki	10	79	46	50,75
Virsnieki	32	358	112	17
Instruktori	197	714	175	15

PERSONĀLA APMĀCĪBA

Pārvaldes Mācību centra īstenotajā profesionālās tālākizglītības mācību programmā "Ieslodzījuma vietu apsardze" 2022. gadā turpināja mācīties divas mācību grupas un mācības uzsāka četras mācību grupas. 2022. gadā 50 amatpersonām tika piešķirta profesionālā kvalifikācija "Ieslodzījuma vietas jaunākais inspektors", par ko tika izsniegta profesionālas kvalifikācijas apliecība. Pārvaldes Mācību centrs organizējis 26 kvalifikācijas pilnveidošanas kursus, kuros 2022. gadā piedalījušies 2072 klausītāji.

PERSONNEL TRAINING

In 2022, in the further education programme "Prison security" implemented by the LPA Training centre two study continued their training and four study groups started their studies. In 2022, 50 officials were awarded professional qualification "Prison junior inspector". LPA Training centre have organized 26 qualification improvement courses which in 2022 attended 2072 people.

**ŽURNĀLA SATURU VEIDOJA UN APKOPOJA
IESLODZĪJUMA VIETU PĀRVALDES CENTRĀLĀ APARĀTA
STRATĒGIJAS DAĻAS UN NFI PROJEKTA PERSONĀLS –
LĀSMA KAULIŅA, ELĪNA ADMIDIŅA UN ANETE STRAUTNIECE.**

**ĪPAŠS PALDIES RAKSTU AUTORIEK UN CITĀM ŽURNĀLA IZVEIDĒ
IESAISTĪTAJĀM PERSONĀM!**

**PALDIES JĒKABPILS CIETUMA, OLAINES CIETUMA (LATVIJAS CIETUMU
SLIMNĪCA) UN CĒSU AUDZINĀŠANAS IESTĀDES NEPIĻNGADĪGAJIEM
PERSONĀLAM PAR ATSAUCĪBU UN PALĪDZĪBU ŽURNĀLA TAPŠANĀ.**

Žurnāla sagatavošanā izmantoti
šādi informācijas avoti:

- Pārvaldes struktūrvienību sniegtā informācija;
- Pārvaldes 2022. gada pārskats.

© Informācijas pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce uz
ieslodzījuma vietu pārvaldi ir obligāta.

**ATSAUKSMES UN IEROSINĀJUMUS LŪDZAM SŪTĪT UZ:
NFI.IEVP@GMAIL.COM**

**FOTO: F/64 PHOTO AGENCY / MĀRTIŅŠ ZILGALVIS, DMITRIJS SUĻŽICS
FOTO: SIA LETA / IEVA LEINIŠA**

ŽURNĀLS IZDOTS

Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.–2021. gada perioda programmas
“Korekcijas dienesti” iepriekš noteiktais projekts “Mācību centra infrastruktūras
un apmācībai paredzēta ieslodzījuma vietas paraugkorpusa izveide Olaines
cietuma teritorijā” Nr. 1-6.4/2-2019 ietvaros.

Norway
grants

